

ave maria

GLASILO SESTARA DOMINIKANKI
KONGREGACIJE SVETIH ANĐELA ČUVARA

GOD. XXXI., br. 1 (87) 2012.

S A D R Ž A J

Riječ č. majke	3
Iz Uredništva AM	4
Glas Crkve: Papina kateheza - Marija s Isusom i Crkvom (s. Slavka S.)	5
Iz Tajništva Kongregacije (s. Rahela R.)	6
IDI – Dominikanke i propovijedanje (Bruno Cadore)	9
Dopis č. majke sestrama	13
Žensko propovijedanje (Edviga Tamburini i Antonieta Pottente)	15
Lik dominikanke u hrvatskoj književnosti (Marina K.)	22
Tribina za mlade u Pregradi (s. Ana B.)	27
Oproštaj s. Ivanke i s. Otilije od KBC Rebra (s. Ivanka O.)	27
Modus predicandi – prvi javni nastup (Srećko K.)	28
o. Zvonko Džankić, novi doktor crkvene povijesti (s. Slavka S.)	30
Razne vijesti iz OP obitelji (www.dominikanci i s. Slavka S.)	31
Da se bolje upoznamo: s. Eugenija Ivković (s. Slavka S.)	41
Velikani OP reda: Štefa Jurkić - dominikanska trećoredica (Ivan A.)	48
Što ima nova u kat. knjižarama: (sabrala s. Slavka S.)	51
Što kažu naši najmlađi: Spectaculum vacuui (Marina K.)	56
Ćakula dva fratra predikatura (Marina K.)	57
Zeleni kutić (s. Maja Karmela S.)	58
Stranice povijesti: Život i djelo o. Miškova, nastavak (Ivan A.)	61
Naši pokojnici: s. Danijela Balić (s. Slavka S.)	69
Jure Perkov – (s. Ivana P.)	78
Meditativni kutak: Uskrs je (s. Blaženka R.)	79
Razbibriga	80

GLASILO SESTARA DOMINIKANKI
KONGREGACIJE SVETIH ANĐELA ČUVARA
Uređuje: s. Slavka Sente, Zagreb, Kruge 44/a
Tel. (01) 6129-210; e-mail: ssente@inet.hr ili slavka.sente@gmail.com
Lektorica: Andja Jakovljević

RIJEČ ČASNE MAJKE

„Ne bojte se! Idite javite mojoj braći da...“ (Mt 28,10)

... nema prave ljubavi bez razapinjanja vlastitog bića,
niti istinskog dara koji ne klijira iz žrtve.

Javite im o snazi života koji se iz dana u dan rađa u Dušu
darovana života.

U ovom uskrsnom vremenu i našem svagdanjem životu, drage moje sestre, neka nam bude životni moto navedena riječ Božjeg anđela ženama u osvit zore uskrsnuća.

Cijeli je naš svijet, onaj unutarnji i onaj oko nas, naša Kalvarija niz koju se u potocima slijeva duhovna i tjelesna patnja svakog čovjeka i cijelog čovječanstva. Krist patnik, i Krist uskrslji, uvjerio nas je da trpljenje postaje blagoslov za nas i za druge kad ga natopimo ljubavlju.

Stoga i mi, sestre, ohrabrene i osvjedočene događajem Kristova uskrsnuća, žurno krenimo u našu Galileju. U njoj vam želim radost susreta s Uskrslim. Neka svaku od vas zahvati Kristova blizina, ispuni njegova božanska svjetlost, radost i mir.

Sestre, želim da se svaka od nas prepozna u ovim evanđeoskim ženama koje su nošene vjerom, ispunjene nadom i ljubavlju došle do groba i vraćaju se s poslanjem, kao svjedoci i blagojesnice uskrsnuća. To je ona prva iskonska zadaća svakog kršćanina, a na poseban način nas, Bogu posvećenih osoba. Uz želju da svaku svoju muku, bol i poniženje pridružite Kristovu otкупiteljskom djelu koje donosi obilate plodove, **čestitam vam blagdan Kristova Uskrsnuća!**

Neka svima kojima smo poslane i do kojih dolazimo molitvom, mišlju i u stvarnosti, bude prepoznatljiva naša blizina i suuskrslost s Kristom !

Vaša
s. Dolores, OP
Korčula, USKRS 2012.

Drage sestre

Dok pišem ove stranice nalazimo se u srcu korizme, pred sami Veliki tjedan. Svuda oko nas čuje se proljetno šmrcanje, alergično kašljivanje, smetnje i bolovi u kostima, leđima, nogama. Svatko ima ponešto! Neki se, uz razne lijekove, uspiju othrvati tome brzo, uspješno, nekima to ide sporije. Ali svi teže istom cilju: rasteretiti se i oslobođiti svih neugodnosti, duhovnih i tjelesnih.

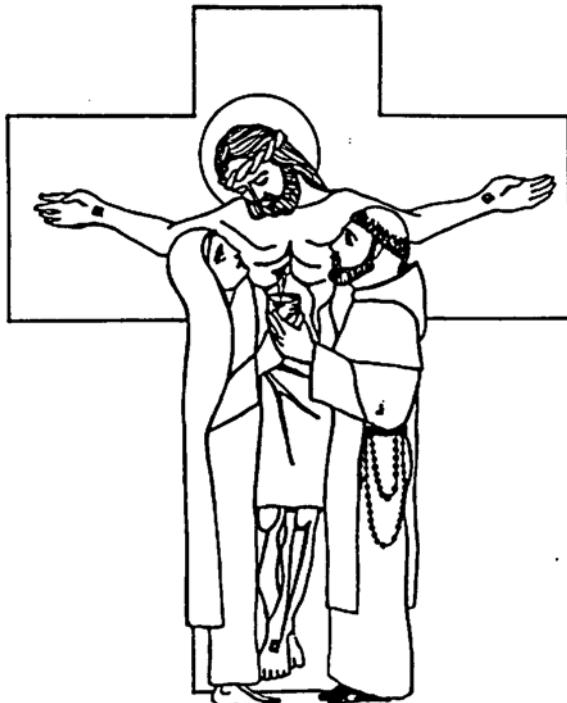
Vjerujem da je u tom smjeru, u duhovnom smislu, išlo i ovo korizmeno vrijeme; oslobođanje od suvišnih misli, riječi i čina, od uskogrudnosti i sebičnosti i od svega onoga što nas sputava u hodu prema svetosti. Intenzivnjom molitvom, postom i pokorom lakše smo uspostavljali dijagnozu duše. Svojstveno je pak duši da leti ususret uskrsnuću, da lebdi iznad mraka i tmine, da uživa blizinu Beskraja. A ta nam je blizina na dohvat naročito ovih dana dok užidžemo svoj pogled prema Raspotome. „A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve će privući k sebi!“ (Iv 12,32). Skrušeno priznanje, kajanje i odlučnost najbolji je lijek koji nas osposobljava za siguran let prema uskrsnuću. I ne samo svojemu.

Na stranicama ovoga lista AM donosimo tumačenje, raznih autora, o poslanju ženâ propovjednicâ, kao i prikaz *Angelicke* u Krležnim Glembayjevima. S. Katarina Maglica bavi se problematikom usamljenih u redovničkim zajednicama. U rubrici IDI prikupljeno je niz

zanimljivosti iz života dominikanske obitelji. Upoznat ćemo ukratko život s. Eugenije Ivković u rubrici *Da se bolje upoznamo*. A Ivan Armanda, osim nastavka opisa života o. A. M. Miškova, opisuje i život dominikanske trećoredice Štefe Jurkić. Nikad mu nećemo moći dovoljno zahvaliti za tako dragocjeni doprinos, ne samo našem glasilu AM, nego općenito našoj Kngregaciji. Rubrika *Naši pokojnici* gotovo nikada nije prazna. Ovoga puta ispunjena je našom dragom s. Danijelom Balić, a tu je i sjet na Juru Perkova, brata s. Ivane. U Zelenom ćemo kutiću naučiti korisne savjete o pčelama i za naše zdravlje.

Neka je svima sretan i blagoslovлен Uskrs!

Urednica

Papa započeo novi ciklus kateheza o molitvi MARIJA S ISUSOM I CRKVOM

U okviru susreta s hodočasnicima srijedom, koji dolaze u Vatikan, Papa Benedikt XVI. je započeo novi ciklus kateheza o molitvi, a ovaj put s posebnim osvrtom na prisutnost Majke Božje s učenicima koji su bili dionici Crkve koja

se rađa. Papa je između ostalog rekao:

Marija je prisutna i u dvorani Posljednje večere s učenicima, opet u ozračju slušanja i molitve. Etape Marijina puta, od kuće do Nazareta do one u Jeruzalemu, preko križa gdje joj Sin povjerava apostola Ivana, obilježene su sposobnošću održavanja ustrajnoga ozračja sabranosti kako bi razmišljala o svakom događaju u tišini svoga srca, pred Bogom i u razmatranju pred Bogom da bi shvatila Božju volju i postala sposobna prihvatići je u nutrini. Prisutnost Majke Božje s Jedanaestoricom, nakon uzašašća, nije zato jednostavna povijesna bilješka o nekoj povijesnoj stvari, već poprima značenje velike vrijednosti jer Ona s njima dijeli ono što je najdragocjenije: živi spomen na Isusa u molitvi; dijeli ovo Isusovo poslanje: očuvati spomen na Isusa i tako očuvati njegovu prisutnost. Luka posljednji put spominje Mariju u subotu: na dan kada se Bog odmorio od stvaranja, dan šutnje nakon Isusove smrti i očekivanja uskrsnuća. Učenici i Marija očekuju Duha Svetoga, kako je obećao Isus, jer se bez njega ne može postati svjedokom: „Ako nema Crkve bez Pedesetnice, onda nema niti Pedesetnice bez Majke Božje, jer je ona na jedinstven način doživjela ono što Crkva doživljava svaki dan pod djelovanjem Duha Svetoga, nastavi je Papa i protumačio da je Drugi vatikanjski koncil na poseban način htio istaknuti po-

vezanost koja se vidljivo očituje u zajedničkom moljenju Marije i apostola, na istome mjestu i očekujući Duha Svetoga. O tome posebno govori dogmatska konstitucija „Lumen gentium“, ističući da je povlašteno mjesto za Mariju Crkva.

Častiti Isusovu Majku u Crkvi znači dakle od nje naučiti biti zajednica koja moli: to je jedna od bitnih bilježaka prvoga opisa kršćanske zajednice što ga donose Djela apostolska. Molitvu često nameću stanja poteškoće, osobni problemi koji dovođe do obraćanja Gospodinu da daruje svjetlo, utjehu i pomoć. Marija poziva na otvaranje dimenzija molitve, na obraćanje Bogu ne samo u potrebi i ne samo za sebe same, nego na jednodušan, ustrajan, vjeran način, ‘jednoga srca i jedne duše’.

Dragi prijatelji – nastavio je Papa – ljudski život prolazi različitim fazama prijelaza koji su često teški i naporni i koji zahtijevaju neodgodive odluke, odricanja i žrtve. Isusovu je Majku Gospodin postavio na odlučujuće trenutke povijesti spasenja i znala je uvijek odgovoriti s otvorenosću, što je plod duboke povezanosti s Bogom, sazrele u ustrajnoj i intenzivnoj molitvi, a ona se uvijek nalazi u Crkvi i s Crkvom u molitvi. Majka Božja i Majka Crkve, Marija to svoje majčinstvo ostvaruje sve do kraja povijesti. Ona nas uči o potrebi molitve, zaključio je Benedikt XVI. dodajući da na taj način vjernike uči kako izaći iz „vlastite kuće“, iz sebe samih – hrabro – da bi došli do kraja svijeta i navijestili posvuda Isusa Krista, Spasitelja svijeta.

Drage sestre, putem ovih kronoloških zabilješka, donosim vam ukratko događanja u našoj Kongregaciji, od prošloga broja AM, odnosno od Božića. Želja mi je da nas i ovi događaji još više povezuju, da se osjećamo jedna velika obitelj koja prati rast, padove i uspjehe svake pojedine; raduje se kad se drugi raduju, plače kad drugi plaču.

Od 2. - 08. siječnja 2012. u Korčuli su održane duhovne vježbe. Voditelj je bio p. Jozo Čirko, OP.

8. i 09. siječnja u Korčuli je održan susret i duhovna obnova svih priora i kućnih starješica s č. majkom, s. Dolores Matić, a voditelj duhovne obnove bio je o. Zdenko Križić, karmeličanin.

Od 3. - 5. siječnja u Međubiskupijskome sjemeništu na Šalati održana je Katehetska zimska škola. Tema škole bila je „Otajstvo Kristova života – dvanaestogodišnji Isus u hramu. Zadivljenost kao pedagoški princip.“ U radu škole sudjelovale su s. Bernardica Jurić i s. Tješimira Bešlić.

28. siječnja svečanijom liturgijom proslavile smo sv. Tomu Akvinskog, koji je ove godine zaštitnik Kongregacije.

1. veljače operirana je u Splitu naša s. Nikolina Batinić. Sada je podvrgnuta kemoterapijskom liječenju. Uvjerimo je da nije sama. Mislima i molitvama smo uz nju.

2. veljače, u svim našim zajednicama proslavljen je Dan posvećenog života.

2. veljače našoj se zajednici pridružila nova kandidatica, Dolores Munitić, iz Splita.

18. veljače proslavljen je Dan posvećenog života u dubrovačkoj biskupiji. Tim je povodom

naša s. Katarina Maglica održala, u Dubrovniku, predavanje na temu „Usamljenost u redovničkim zajednicama.“ Euharistijsko slavlje, koje je započelo procesijom iz crkve Sv. Vlaha do katedrale, predvodio je dubrovački biskup msgr. Mate Uzinić, zajedno s nazočnim redovnicima. Liturgijsko pjevanje predvodile smo mi sestre iz Korčule. Od ukupno oko 150 redovnica i redovnika, naših sestara je bilo 30 (26 iz Korčule i četiri iz Dubrovnika).

11. veljače Povjerenstvo za trajnu formaciju redovnika i redovnica, čiji je voditelj provincijal, p. Anto Gavrić OP, organiziralo je cijelodnevne mjesecne duhovne obnove koje će se održavati u Zagrebu - svake druge subote u mjesecu - i u Splitu - svake treće subote. Pozivajući na ove susrete, organizator se nada da će ovakvi oblici doprinijeti boljoj povezanosti i obnovi redovničkih zajednica u našoj Crkvi.

14. veljače održana je redovita sjednica Vijeća u Splitu, na Škrapama.

Imenovano je novo vodstvo u Korčuli:

s. Katarina Maglica, priora
s. Marinela Rukavina, potpriora
s. Dijana Bačak, ekonoma
s. Kristina Maleš, kućna savjetnica
u Splitu - Sv. Dominik: s. Aurelija Barišić, starješica

Od 19. - 23. veljače č. majka, s. Dolores Matić posjetila je naše sestre u Hamburgu.

21. veljače održana je Vjeronaučna olimpijada za učenike osnovnih i srednjih škola. S. Tješimir je sa svojom ekipom iz Vela Luke osvojila prvo mjesto i time osigurala pravo na državno natjecanje koje će se održati u Križevcima od 26. - 28. ožujka. Tema vjeronaučne olimpijade bila je „Grkokatolici“.

Čestitamo i želimo trajni napredak vjeroučenika u dobi, milosti i znanju!

Od 27. veljače do 1. ožujka održan je seminar za članice HKVRPP-a u Buškom Blatu. Voditelj je bio o. Jakov Mamić, karmeličanin. Tema seminara bila je: „Duhovni život i njegov razvoj. Što on je i što nije?“

28. veljače diplomirala je s. Barbara Bagudić na Katehetskom institutu u Splitu. Čestitamo!

Od 5. do 8. ožujka održan je seminar za kućne starješice u samostanu otaca Karmelićana u Buškom Blatu. Tema seminara bila je ista kao i za članice HKVRPP-a, također i voditelj. Sudjelovala je s. Aurelija Barišić.

9. ožujka s. Ana Begić imala je promociju u zvanje magistra znanosti pri KBF-u Sveučilišta u Zagrebu. Na svečanosti je, osim sestara iz Zagreba, bila i č. majka, s. Dolores Matić. Novoj magistraci moralne teologije čestitamo!

10. ožujka održan je biskupijski stručni skup za vjeroučitelje u školi, na kojem su bile s. Anita Sučić, s. Blaženka Rudić i s. Barbara Bagudić. Predavač je bio dr. Ivica Martinović.

10. ožujka u crkvi Bezgrešnog začeća BDM u Dubravi održana je redovita mjesečna duhovna obnova za redovnike i redovnice u Zagrebu. P. Jozo Čirko, OP održao je dva predavanja na temu „*Piti iz izvora*“ i predvodio euharistijsko slavlje.

10. ožujka, povodom desete obljetnice smrti kardinala Franje Kuharića, zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, predvodio je svetu misu u zagrebačkoj katedrali i najavio kako će pokrenuti postupak za proglašenjem kardinala Kuharića blaženim.

17. ožujka Povjerenstvo za promicanje redovničkih zvanja, čija je voditeljica naša s. Ana Begić, organiziralo je duhovnu obnovu za sve redovničke animatore za zvanja u Blaškovcu, kod Marijinih sestara.

Od 9. - 11. ožujka duhovnu obnovu za vjeroučitelje šibenske biskupije, na Plitvicama, organizirala je s. Jaka Vuco, predstojnica Šibenskog katehetskog ureda.

16. i 17. ožujka u Zagrebu je održan stručni skup za ravnateljice i djelatnike katoličkih vratića i jaslica.

17. ožujka održana je cijelodnevna duhovna obnova za redovnike i redovnice u Splitu, kod braće dominikanaca, Hrvojeva 2. Voditelj i predavač bio je p. Iko Mateljan, OP.

Od 26. – 28. ožujka održano je u Križevcima državno natjecanje iz vjeronauka pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Među brojnim sudionicima bila je i naša s. Tješimira Bešlić sa svojim vjeroučenicima iz Vele Luke.

NAŠI POKOJNICI

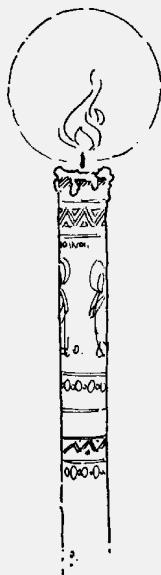
24. prosinca 2011. preminuo je u zadarskoj bolnici Jure Perkov, brat s. Ivane Perkov
26. veljače predala je svoju dušu Bogu naša s. Danijela Balić u 92. godini života.

OBAVIJESTI

24. i 25. travnja održat će se 41. vijećanje redovničkih odgojitelja i odgojiteljica
u duhovnom centru sestara milosrdnica „Marijin dvor“ u Lužnici.
Tema ovogodišnjeg VRO-a je „Odgoj za emocionalnu i duhovnu zrelost.“

Od 2. - 5. svibnja održat će se seminar za kućne poglavarice u Buškom Blatu.

Seminar za sestre juniorke biti će 18. i 19. svibnja u Granešini 7, Zagreb.

Duhovne vježbe

Korčula

Od 17. do 23. srpnja

- *Voditelj o. Zdravko Knežević, karmeličanin*

Zagreb

I. TURNUŠ: Od 23. do 29. lipnja

- *Voditelj vlč. Milan Pušec*

II. TURNUŠ: Od 1. do 7. srpnja

- *Voditelj o. Iko Mateljan, OP*

Svim sestrama i braći želim blagoslovjen Uskrs, uz želju da nam se dogodi uskrsna radost, da naša vjera bude iz dana u dan sve čvršća, naša ljubav uvijek spremna na darivanje, oprštanje, velikodušnost, strpljivost pa će i naše cijelo biće klicati uskrsni aleluja!

s. Rahela Rukavina

Sabrala, prevela i priredila s. Slavka Sente

“Idi mojoj braći i javi im!”

DOMINIKANKE I PROPOVIJEDANJE

Povodom Godine žena propovjednica, učitelj Reda fr. Bruno Cadoré poslao je okružno pismo cijelom Redu u kome objašnjava tu važnu, nezaobilaznu stvarnost u ovom vremenu.

Taj Isusov poziv Mariji u zoru uskrsnuća izabran je za temu ove četvrte etape u devetogodišnjoj pripremi za Jubilej utemeljenja Reda. Ova nas godina, pod gesлом “Dominikanke i propovijedanje”, poziva da navještanje uskrsnuća smatramo jednim od temeljnih poslanja Reda.

Ta me je, tako jednostavna, Kristova rečenica prije svega podsjetila na ono što sam prije nekoliko godina osjetio u crkvi jednoga iračkog sela.

Zora je upravo svanula, a mi smo se pripremali za proslavu ulaska u novicijat i polaganja zavjeta mlade braće. Crkva je bila puna žena koje su iščekivale taj trenutak, majki i sestara, prijateljica, apostolskih redovnica i dominikanskih laikinja.

Njihova je prisutnost ispunjala crkvu dužbokom tišinom molitve, dok je posvuda naoko zemlja patila u kaosu nasilja i prijetnji. U tišini Očeve prisutnosti te su žene tako žarko molile da su, usred kaosa koji je harao njih-

vom zemljom i razdirao je svakojakim podjelama, unosile sigurnost da poruku života ništa ne može ušutkati.

Jednoga je dana, rođenjem Djeteta, Kneza mira u Judeji, zasjala zora ovome svijetu. Njegov je dolazak, unatoč prividu, zauvijek raspršio tamu. Noć je netragom ustuknula, kada je, iz ponora smrti koju su mu zadali, On dao život.

U dijelovima svijeta u kojima se nasiljem pokušavaju uništiti sve društvene veze, žene i majke često su poput čuvarica života te potvrđuju da unatoč prividu nitko ne može reći da je gospodar života, života koji se prije svega prima da bi se darivao.

Idi mojoj braći i javi im! Javi im o snazi života, o nevjerojatnoj priči ljudskoga roda, koji se dan za danom ponovno rađa u Duhu darovanog života, sve do Muke radi Uskrsnuća. Te su iračke žene pokazale koji je obzor poslanja evangelizacije: upisati u srce ljudske povijesti

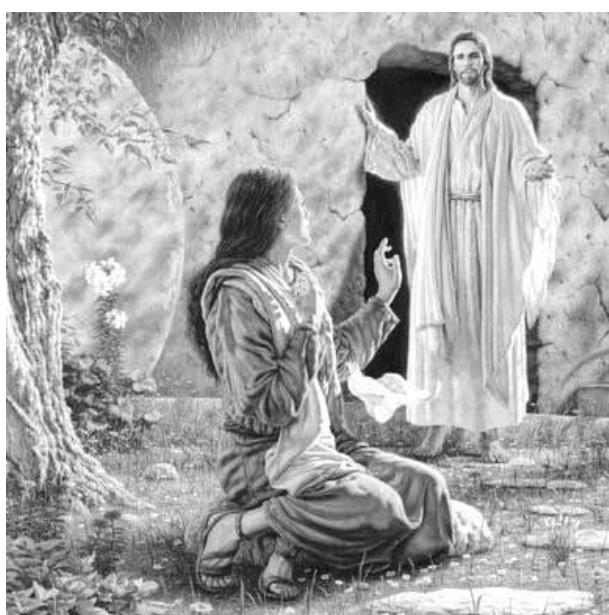
radost i nadu u život koji je Krist darovao kako bi svijet živio, i naučiti biti svjedocima te radosti i nade.

Žene u dominikanskoj obitelji – klauzurne redovnice, apostolske sestre, dominikanske laikinje i članice svjetovnih instituta – daju bitan doprinos Redu u njegovom poslanju propovijedanja.

Ovdje neću govoriti o propovijedanju, želim ponoviti definiciju našeg poslanja kako je određena u doba utemeljenja Reda: potpuno predani evangelizaciji Božje Riječi. Mi, muškarci i žene, obitelj smo “propovjednika” prije svega zato što se životom posvećujemo toj pustolovini evangelizacije, a koja na neki način, sukladno staležu i službi svakoga od nas, definiра “život” kakav želimo živjeti, a zatim opisuje i “način djelovanja”.

Idi mojoj braći i javi im! Tim poslanjem Krist nalaže Mariji i ostalima da pozovu Crkvu da se rodi iz propovijedanja. To nam je prva intuicija propovijedanja koja će biti temelj Reda.

U prvima su se vremenima toj novoj pustolovini propovijedanja, zasnovanoj po Dominiku, pridružile i žene, potom i laici, čime su ne planirajući zajedno odredili oblik koji evangelizacija treba poprimiti: svojevrsne “Crkve u malom”, zajednice okupljene snagom izgovorene Riječi, okupljene kako bi zajedno slušale tu Riječ i davale je svijetu.

Kao u Isusovu životu – kako piše sveti Luka (Lk 8, 1-4) – zajednica se okuplja istodobno dok naslućuje da postaje “zajednicom za evangelizaciju”. Od samog početka, iako se to može činiti doista neobičnim za to razdoblje, u zajednici koja se okupila oko Isusa bilo je i žena. Kategorije svijeta sporedne su kada je riječ o tome kako se postaje učenikom.

Zamislimo tu zajednicu koja nastaje slijedeći Isusa na prvoj putu evangelizacije. Ona se okupila unatoč nesavršenostima, nedostacima, grijesima i slabostima koje samo Isus može izlječiti. I upravo se zbog njegova milosrđa, koje se na toliko različitim načina osjetilo, utemeljuje sveto propovijedanje.

Učenici koji su ga gledali kako živi i poučava, vjerojatno su imali priliku međusobno podijeliti iskustva o osobnom susretu s Njime. A žene iz Evandjela mogle su svjedočiti o riječima koje im je uputio: o Riječi koja naviješta uskršnucu, priznaje vjeru i obećaje spasenje, o riječi života i oprاشtanja, ozdravljenja i povjerenja.

Tako im je govorio, dotičući samu srž njihova ženskog bića, u toj bliskosti s rođenim životom, u sposobnosti da čuvaju i štite krhki život, kao i u snazi povjerenja u stvaralaštvo i otpornost pred teškoćama života.

Te će žene ići s Njime dok bude naučavao, kao što će biti uz Njega i na putu koji vodi na Kalvariju; one su u isčekivanju u vrtu u kojem se nalazio njegov grob, kao i kad žure javiti apostolima da je uskrsnuo. Poslanju evangelizacije potrebno je to svjedočanstvo i taj navještaj da bi se znalo kako svijetu prenijeti Riječ koja u sebi nosi život.

Od osnutka, kada su se prve “dominikanke” pridružile Dominiku i kada se rodilo “sveto propovijedanje u Prouilheu”, naše se “zajedništvo za propovijedanje”, Dominikanska obitelj, treba sastojati od muškaraca i žena, redovnika i laika, jer treba po uzoru na prvu zajednicu prolaziti putovima s Isusom, učeći od Njega kako voljeti svijet i svijetu govoriti, kako tražiti Oca i od Njega sve primati.

Samo zajedništvom, ujedinjenom u različitosti i komplementarnosti, kao i u uzajamnom

poštivanju razlika i zajedničkom nastojanju za jednakošću sviju, trebamo nastaviti taj "rad bratstva" (braće i sestara), kojega trebamo biti znakovi u svijetu i u Crkvi.

Bratstvo koje zna da ravnopravno priznavanje svakoga člana često pati zbog svjetovnih razloga. Pogotovo, treba još mnogo učiniti kako bi se posvuda valorizirala riječ žena i muškarca, kako bi se iskorijenila svaka nepravda i nasilje kojima su još uvijek izvrgnute tolike žene u svijetu.

Dominikanke, u pustolovini "svetog propovijedanja", dakako, pod svaku cijenu imaju dužnost podsjećati da u svijetu nema mira dokle god se ne odstrane takve nepravde. Trebamo naučiti kako se postaje sestrama i braćom, prepoznati nepravde, boriti se protiv njih dugotrajnim i divnim radom slušanja i međusobnog poštivanja.

No, dominikanke također trebaju pokazati da evangelizacija nije prije svega pitanje službe, nego poziv na svojevrsni način života, potpuno predan tome da Riječ Božja bude radosna vijest za svijet. U biti, često dosta vremena provodimo ispitujući ono po čemu se u dominikanskoj obitelji razlikujemo.

No, budimo prije svega pozorni na ono što nas povezuje i ujedinjuje: na milost Riječi Božje, njezinu istinu i snagu, njezin život i milosrđe. Dominikanke i propovijedanje? To nam je svima prvotna zadaća po kojoj trebamo s njima sudjelovati u onome što one primaju i ostvaruju od "milosti evangelizacije Riječi Božje", kako bi se zajednica izgrađivala i učvršćivala u zajedničkom poslanju. Jer govoriti o dominikankama – redovnicama i apostolskim sestrama, posvećenim osobama i laiknjama – znači prije svega govoriti o ogromnom udjelu što su ga imale i što ga i danas imaju u evangelizacijskome radu, u rađanju nade "evangelizacijom Božje Riječi" u svijetu.

Samostani Reda, kao mjesta molitve i bratstva, kontemplacije i gostoljubivosti, prvi su temelji propovijedanja. U njima se molbe i potrebe, muke i nadanja čitavoga svijeta po molitvi sestara prinose Ocu. Zbog toga je sav dominikanski kontemplativni život propovijedanje.

Doista je nemoguće navesti brojne pothvate, prijateljstva i djela apostolskih sestara Reda, kao i svjedočenja o djelotvornoj prisutnosti kojom Riječ čine radosnom viješću za svoje suvremenike u životu nastojanju da se "zapali vatra" milosti Duha u ovome svijetu.

To nastojanje tijekom stoljeća pokazivale su njihove utemeljiteljice i utemeljitelji u okolnostima u kojima mjesto i priznavanje žena nisu uvijek prolazili bez teškoća. U svojim obiteljima, u krugovima prijateljskim i na radnim mjestima sestre laikinje iskazuju veliku kreativnost i raznolikost kako bi ljudima pokazale i omogućile da čuju Riječ kao radosnu vijest iz koje se može roditi nada u uskrsnuće.

Govoreći o dominikankama i propovijedanju ne bih se upuštao u razradu teme komplementarnosti, koja je tako očita, niti pitanje službe propovijedanja zaređene osobe. Kao što smo shvatili, temeljno pitanje nije što činimo, već čime pridonosimo zajedničkom dobru svetog propovijedanja te kako se svi zajedno možemo organizirati da bismo primili ono što nam se daje.

Vjerujem da dominikanke – no samo one to mogu izreći – svetome propovijedanju donose osobito iskustvo povezanosti s Kristom, poseban način proučavanja Riječi, određeni način organizacije svoga bratstva, osjetljivost na ono zbog čega se rađa i umire svijet koji im je vlastit, dajući osobit način izricanja Boga.

One također unose veliku raznolikost tumačenja dominikanske intuicije, sukladno onome kako su im ga prenijele njihove uteme-

ljiteljice, i prije svega duboko shvaćanje, u određenom trenutku ljudske povijesti, aktualnosti Dominikove intuicije u svakom kontekstu ili sredini i svakoj povjerenoj zadaći u službi ljudskog roda. Idi i javi mojoj braći!

U tome bi nas možda trebale poučiti naše sestre, laikinje i redovnice. To bi bez sumnje trebalo biti i ono što bi mogla i braća poželjeti da nauče. Zahvaljujući sestrama, ove bi godine na poseban način braća, ali i sestre, nadvladavajući međusobne razlike, zajedno trebali upoznati svijet kako bi se u srcu današnjega svetog propovijedanja javila žđ za Riječu uskrsnuća.

U obitelji su često najčvršće i najljepše one veze koje nastaju dijeljenjem radosti i nevolja, međusobnim darivanjem zajedničkog prijateljstva te uzajamnom potporom kada, zbog iskušenja koja nam donosi svijet, počnemo misliti da u njemu nećemo pronaći svoju budućnost.

Zar nisu u obitelji vrlo često upravo žene te koje stvaraju i održavaju veze između bića jer rađaju za život, one koje ulijevaju dovoljno pouzdanja da se svi članovi u cjelini poželete ponovo roditi kao braća i sestre, kao sinovi i kćeri?

A nama, u Dominikovoj obitelji, neka potaknu želju da naučimo slušati i voljeti svijet kao kćeri i sinovi Oca i kao sestre i braća čovječanstva, želju da u ovome svijetu budemo poput

“sakramenata bratstva”.

Idi i javi mojoj braći! Kada govorimo o vezanosti dominikanki i propovijedanja, čini mi se potrebnim spomenuti tešku situaciju s kojom se danas suočava više kongregacija apostolskih sestara i samostana monijalnih sestara Reda.

Nakon godina razvoja i širenja ne nazire se podmladak koji bi obećavao budućnost. Tu kušnju moramo prebroditi zajedno, podržavajući svakoga u njegovoj posebnosti i autonomiji, ali i potvrđujući da poslanje propovijedanja, ako se zajedno ostvaruje, uvijek ovisi o onome što je posijano, ali i da je veće od specifičnog poslanja određene ustanove.

Ne mogu ignorirati činjenicu koliko može biti teško konkretno suočenje s takvom kušnjom na realističan i kreativan način, bez resignacije i tvrdoglavosti. Trebamo “prijeći” na stranu istinske nade u život, kada se pojave neke naznake smrti i kada moramo zatvarati brojne kuće te pokapati svoje voljene sestre.

Kako bismo napravili taj prijelaz, trebamo svakako biti solidarni i ujedinjeni da sa sadašnjim snagama pripremimo budućnost poslanja svetog propovijedanja. I to ne zamišljajući ono što one nisu, niti određujući što bi trebale biti, već jednostavno primajući milost danih nam zvanja i usmjeravajući ih prema zajedničkom poslanju koje svi ostvarujemo.

Posvećenje i redovnički život trebaju otvoriti našu nadu dimenzijama svijeta, i za svijet, te nas očuvati od toga da živimo zarobljeni u sjećanju na staru slavu ili paralizirani sadašnjim teškoćama. Često čujemo da u mnogim dijelovima svijeta apostolski redovnički život – pa tako i dominikanski – podliježe starenju i da se neće moći obnoviti kao nekoć.

Moguće! No, starost nam omogućuje da živimo veliku pustolovinu po kojoj možemo biti zahvalni što i na taj način postajemo plodni za život Crkve i tolike ljudske zajednice: možemo li zajedno naučiti kako dopustiti da nas vodi lakoća zahvaljivanja umjesto da se obeshrabrimo pod teretom izgubljene budućnosti?

Povrh svega, svi smo uvjereni da sveto pro-

povijedanje treba, absolutno treba, doprinos dominikanskih žena koje mu posvećuju sav svoj život. Zato samo ujedinjeni i gradeći na onome što je doista živo trebamo pripremiti moguće načine propovijedanja.

Ta nužnost i ta hitnost pozivanja žena da se pridruže poslanju Reda u njegovim različitim vidovima tiče se svih članova dominikanske obitelji, muškaraca jednako kao i žena.

Kako u vrijeme Isusova propovijedanja i u apostolska vremena, tako i u vrijeme osnutka Reda, kao i u ovo naše vrijeme, kada Crkva ističe hitnost evangelizacije, obitelj svetoga Dominika, "obitelj za evangelizaciju", danas više nego ikad ima zadaću povezivati braću i sestre koji "propovijedaju Riječ". Idi i javi mojoj braći...

Svima vam želim lijepu i blagoslovljenu godinu!

U Rimu, 13. siječnja 2012.

Fr. Bruno Cadoré, OP
Učitelj Reda

S francuskoga prevela: Marta Vlaić
(www.dominkanci.hr)

SESTRE DOMINIKANKE KONGREGACIJA SVETIH ANĐELA ČUVARA

Prot.br : 10 / 2012

Drage moje sestre,

Kao što nam je svima poznato od Došašća 2005. do 2016. godine Dominikanska obitelj po cijelom svijetu priprema se na Jubilej proslave 800-te obljetnice potvrde Reda. U devet godišnjoj pripremi za Jubilej upravo ova godina ima podnaslov „**Iди мојој браћи и јави им!**“ (Iv 20,17) **Dominikanke i propovijedanje.** Tema je izazovna, jer kao žena i dominikanka svaka od nas je odgovorna pred Bogom i pred sobom za poslanje naviještanja. „Žene u dominikanskoj obitelji; klauzurne sestre, apostolske sestre, dominikanske laikinje i članice svjetovnih instituta - daju bitan doprinos Redu u njegovom poslanju propovijedanja,, - rekao je u svom pismu učitelj Reda fr. Bruno Cadore. Posvjedočio nam je to i sam sveti otac Dominik osnovavši najprije zajednicu sestara u Prouilhu, koje su bile svojevrsna pokretačka snaga apostolskog

djelovanja braće. Nosimo u srcu i na usnama glavno obilježje sv. Dominika **dovoditi duše Bogu i Boga dušama.** Upravo zato, drage sestre, i mi smo na prošlom Vijeću promišljali o svojem doprinosu kako svečanije obilježiti ovu godinu žene-dominikanke. Svoja promišljanja podijelili smo i na susretu sa kućnim Priorama i starješicama naših zajednica tako da se mogu uobičići u nekoliko točaka:

1. Slijedeća školska vjeronaučna olimpijada imala bi za temu svetog Dominika i dominikanski Red / što je na prijedlog s. Jake kao voditeljice kateh. ureda već prijavljeno državnom povjerenstvu za olimpijade iz vjeronauka/. U tom projektu zajedno s braćom dominikancima, naše zajednice bi trebale biti otvorene za suradnju ako se pokaže potreba.

2. Organizirat će se susreti u obliku simpozija u tri naša grada: Zagreb, Split, Korčula na navedenu temu „Dominikanke i propovijedanje“. Lijepo vas molim sestre za suradnju i za predavanja.
3. Odlučeno je da se pripremi i poradi na izdanju nosača zvuka – CD sa našim dominikanskim pjesmama, u izvedbi sestara naše Zajednice.
4. Predloženo je da se sestre potrude u mjestu boravka i na župama gdje djeluju pokrenuti „Živu Krunicu“ i u suradnji s braćom da se pokrene osnivanje Trećega reda.
5. Organizirati jednodnevne duhovne obnove u župama gdje bi mogle sudjelovati sestre animiranjem sv. Mise i susretom za promicanje zvanja.
6. Dogovoriti i planirati hodočašća u Caleruegu i Prouilhe, do 2016.godine.
7. U izradi je i naša Web-stranica, kao jedan od novijih i suvremenijih načina propovijedanja Božje Riječi.

Drage sestre, sve ovo navedeno samo je mali djelić što mi žene-dominikanke,

u svojem promišljanju želimo posvijestiti i dati svoj doprinos sveopćem slavlju velikog Jubileja. Na žalost često su želje i promišljanja jedno a stvarnost drugo.

Ne bojmo se, zajedničkim silama trudimo se da naše propovijedanje bude u svemu što ćemo, pa uspjeh neće izostati. Prilike za davanje i darivanje Boga dobrote, ljubavi, nježnosti i milosrđa, nikada previše. Važno je živjeti puninu Duha Božjeg u sebi kako bi postale prepoznatljiv znak današnjem vremenu,

dar jedna drugoj, a onda i svakom čovjeku kojem smo poslane.

„Idi mojoj braći i javi im!“ riječi su koje Krist izgovara Mariji, ali i svima nama, u zoru Uskrsnuća, da se probudimo na Novi Život, Novu Nadu, Radosnog Života u Kristu, s Kristom i po Kristu.

Uz želju da svaka od nas osjeti radost što je dominikanka, što pripada Redu propovjednika, Redu koji je iznjedrio Crkvi i svijetu brojne slete muževe i žene,
sestrinski vas pozdravljam i nosim u svojim molitvama

vaša u Kristu i sv. Ocu Dominiku

s. Dolores Matić, OP
vrhovna glavarica

U Korčuli, 10 .veljače 2012.

ŽENSKO PROPOVIJEDANJE, s. Edviga Tamburini, OP

U ovoj godini, koju je dominikanski Red posveto promišljanju o "ženskom" propovijedanju, korisno je zapitati se propovijedamo li doista mi žene dominikanke, koja su područja našeg navještaja i koju poruku nudimo.

Osobno sam si postavila ova pitanja i, Dominikovom nostalgijom, moram priznati da nakon mnogo, previše godina provedenih u vrhovoj upravi Reda, moje propovijedanje nije usmjereno Kumani, nego se odvija unutar Reda i Crkve.

Naime, propovijedam sestrama raznih družbi, kao i onima naše Unije te novakinja Sjeverno-zapadne Italije. Njima prenosim ono što *sam vidjela i čula*, a moja poruka se usredotočuje na tri teme koje su već godinama u temelju mog promišljanja.

Propovijedam prije svega "**Prisutnost**", - Shekinah - bi rekla naša braća Židovi, jer svijest o Gospodinovoj trajnoj prisutnosti uz mene daje snagu i nadu mom životu i mojoj službi. Ono što prolazi kroz moje ruke prolazi zaštićeno od Gospodina koji mi to povjerava, i sigurna sam da On to svojom brigom podržava ne dopuštajući mi da to svojom krhkotu i nekompetentnošću uništim.

Svijest o božanskoj Prisutnosti drži nas da u strahu i povjerenju iščekujemo Njegovu pomoć i Njegova nadahnuća.

Stoga propovijedam nužnost **slušanja**, prije svega poziv na poslušno slušanje Božje Riječi u trajnoj vjernosti prema učenju, molitvi lectio divina.

U ozračju šutnje, na koju pozivam svaku zajednicu, propovijedam ljepotu Svetog Pisma i radost otkrivanja u njemu lice i "Božji stil" kako bi naučili živjeti kao članovi Njegove obitelji.

Ali potičem i na osluškivanje povjesnih

okolnosti preko kojih nam Bog govori. Pozivam na informiranje da bi se spoznalo u istini i da se na svjetska zbivanja i na okolnosti naše svakodnevice gleda s optimizmom onoga koji zna da *onima koji Boga ljube sve se okreće na dobro*, ali i s odgovornim zauzimanjem i molitvom onoga koji je svjestan da živi "već, a ne još".

P r o p o v i j e d a m **zajedništvo**, kao plod evanđeoskog navještaja, u trajnoj otvorenosti prihvatanju novih sestara i braće. Pozivam na izgradnju zajedništva, ne s mučnim dragovoljstvom, nego u poniznom prepoznavanju vlastitih krhkosti što vodi razmjeni i zahvalnosti. Propovijedam zajedništvo koje se rađa iz težnje prema jedinom Gospodinu te se učvršćuje u primljenom i darovanom milosrdju.

Samo tako se može razmatrati ljepote Dominikove *ladice* u kojoj su, kako kaže sv. Katarina, svi dobro, i oni savršeni i oni nesavršeni.

Upravo na temelju ovog zajedništva svim mojim sestrama dominikankama upućujem svoja pitanja:

- Mi, žene dominikanke, propovijedamo li uistinu?
- Koja su područja našeg navještaja?
- Koja je naša poruka?

"Neka nas Gospodin preobrazi u hram propovijedanja, u kuću molitve i trajne hvale"

S. Edvige Tamburini
Predsjednica
USMID

(USMID F Unione superiori maggiori italiani domenicani = Unija viših redovničkih dominikanskih poglavara Italije)

“ŽENSKO” PROPOVIJEDANJE

Moje razmišljanje će biti podijeljeno u tri dijela, uključujući neke prepostavke koje će nam poslužiti za bolje razumijevanje.

Tri dijela su sljedeća:

1. Propovijedanje milosti
2. Propovijedanje kao prepoznavanje nekoga ili nečega što se događa
3. Propovijedanje kao parezija

Neke prepostavke

Kad govorimo o ženskom, željela bih da budemo svjesne da ne govorimo samo o nama. Žensko nismo samo mi s našim problemima, žensko je nešto mnogo šire.

Razmišljati i govoriti polazeći od ove perspektive, mislim da prije svega znači prepoznati da činimo dio jedne duge i teške povijesti ženâ, onih koje su nam prethodile i onih koje su nam danas suputnice. Ženâ naše kulture i onih drugih kultura. Onih ženâ kojima su intelektualci, političari, muškarci svih religija i crkava, gotovo uvijek željeli poricati obrazovanje i sudjelovanje, ili onima koje su bile ili ih se i dalje nastavlja smatrati ukrasnim predmetima za društvo i kulturu, te vlasništvom i robom za razmjenu među mušarcima.

Dakle, ako govorimo o ženskom pitanju, govorimo o socijalnim, političkim, odgojnim, vjerskim pravima, isto kao i o onim medicinskim, radnim itd... koja trebaju biti priznata ženama.

Onim ženama čiji su se putevi propovijedanja podudarali s putevima nutarnjeg i društvenog oslobođenja.

U tom smislu propovijedanje je dakle postalo: ponovno uzeti i prisvojiti si riječ, sudjelovati bez traženja dozvole ili tražeći je strategijama oslobođenja; uključiti se u život grada ili države, u kulturni i radni svijet, itd.

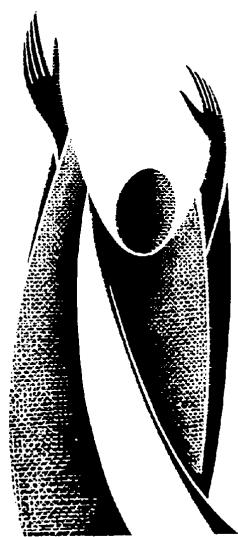
Kad govorimo o ženama, govorimo o mnogima od nas, koje su prinudene, u mnogim zemljama, ne moći raspolagati vlastitim životom i životom vlastite djece, govorimo o jednom od najkrhkijih i najranjivijih subjekata, u izvanrednim situacijama kao što su ratovi, oskudica, potresi: govorimo ili mislimo na više od 250 milijuna izgladnjelih žena u svijetu.

Tada da, vrijedi govoriti o ženskom pitanju, vrijedi ako to ne sanjamo samo za nas same, nego ako – kao što netko kaže – sanjamo i stare snove, reciklirane snove koje su sanjali drugi koji su živjeli mnogo prije nego li smo mi rođeni... Kiša iskri potekla iz njihovih najboljih snova i tumačenja, na neki način postoji još uvijek u nama... u pobudama, iznenadnim nadahnucima, i nekad se čini da izgara u nama... (Clarissa Pinkola Estès. *Forte è la donna (Snažna je žena)*). 61-61). Mi se dakle želimo stupiti u tragove tih velikih i malih snova, tolikih žena, tijekom povijesti.

Dakle, mislim da govoriti o ženskom propovijedanju nije jednostavno osobno ili obiteljsko zahtijevanje, nego mnogo veće osviješćivanje, možda i zato što smo shvatili da još imamo mnogo posla i da naš posao još u velikoj mjeri nedostaje ili ga se zanemaruje, također i u suvremenoj povijesti.

Povijest ženskog propovijedanja vrlo je duga; započela je davno, jer je to povijest mnogih dokazivanja i mnogih žrtava, a budući da propovijedanje nije jednostavan put u životu i problemima drugih, možemo tada reći da je ta dugačka povijest žena zapravo povijest propovijedanja.

Povijest ženskog propovijedanja podrazumijeva, na primjer, sva ona djela mističara 14. stoljeća u Europi, uvrštena, u većini slu-

čajeva, u djela i propovijedanje otaca (Eckarta, Taulera; Henrika Susone...) koji su kasnije postali poznati i priznati kao tvorci mističkih struja, ali u stvari potpomagani duhovnošću mnogih žena.

Povijest ženâ započinje zajedno s rađanjem suvremene demokracije u Europi, na primjer, kad u francuskoj revoluciji kategorija "bratska jednakost" isključuje žene iz građanske politike, i vodi do sukoba oko jednog od najvažnijih dokumenata suvremene povijesti: oko Deklaracije o pravima žene i građanke iz 1792., autorice Olympe de Gouges, koja će kasnije biti pogubljena gilotinom. Ova će se borba nastaviti i bilo bi zanimljivo napraviti popis svih inicijativa, prijedloga, spisa ženâ sve do danas, da bi se izbliza mogao razumjeti ovaj proces oslobođenja.

Propovijedanje Virginije Wolf, dok se 1938. Europom širio nacistički i fašistički sustav, iskaz je kritičkog shvaćanja pojma domovine i natjecateljske i nasilne politike muškaraca, što je napisala u svom prelijepom eseju: "Društvo strankinja", iz kojeg iskače jedna prelijepa izreka, vrlo važna za sve nas i u logici dominantskog propovijedanja: "Nemam domovine, ne želim nikakvu domovinu, budući sam žena moja domovina je čitav svijet".

Ovom kratkom podsjetniku na propovijedanje nutarnjeg i društvenog oslobođenja, sva-ka bi mogla dodati druge pripovijesti. Osobno bi mi bilo drago prisjetiti se onoga što se danas događa u Iranu, s takozvanim Zelenim Valom, s tim spontanim pokretom koji je nastao ovih posljednjih godina da bi zahtjevalo temeljna prava građana, studenata itd... i čiji su najznačajniji dio žene sa svojim mikro-otporima za promjenu iranskog društva.

Dakle, solidarno, neustrašivo, nepristrano propovijedanje; solidarno propovijedanje sa tuđim zahtijevanjima, kakvo je uvek bilo žensko propovijedanje tijekom stoljeća.

Vjerujem da se na ovome treba usredotočiti naše razmišljanje, u ovoj dugoj i lijepoj povijesti zahtijevanja, traženja dostojanstva i prostora.

Prema tome je jasno da je pitanje spola, i u propovijedanju, mnogo složenije i dublje, od

samog pitanja suradnje s ocima i priznanja u Redu.

Pitanje spola odnosi se na nešto mnogo dublje i složenije što polazi od društvene i kulturnalne izgradnje (ono što drugi misle o nama ženama i svi slični modeli koji su stvoreni a koje smo i mi prihvatili) pa sve do postavljanja pitanja identiteta svake pojedine od nas.

Jasno je da i u Redu jednakost i u Crkvi i društvu postoji diskriminacija našeg spola, ali zbog toga je nužno o tome ponovno razmišljati. U stvari, ne radi se samo o kritičkom, nego prije svega o samokritičkom procesu.

Polazeći od ove prepostavke, nastavljam sad s prvom točkom.

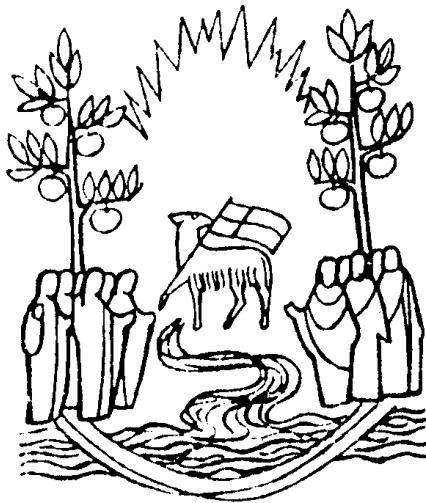
1. Propovijedanje milosti

U svemu tome, po meni je milost temeljni element u dominikanskoj tradiciji. Čini mi se vrlo važnim; propovijedanje koje u Redu nastaje kao sredstvo približavanja drugima, u stvarnosti mislim da nastaje tako kao stav milosti; način tumačenja o stvarnosti i o drugima. I ovdje se vraća izreka Virginije Wolf: "Nemam domovine, ne želim nikakvu domovinu, budući sam žena moja domovina je čitav svijet".

Milost je mogućnost proširiti prostor, posve suprotno zatvaranju, isključivanju, ali i strahu.

Poznato je službeno tumačenje povijesti u trenutku kad Dominik putuje južnom Francuskom, gdje je bila čitava šuma patnji, rata, gladi, suše. Znamo kako se Crkva suočavala s tom problematikom i tom situacijom i znamo i kako se u Dominiku pojavila kritika i samokritika. Za njega naime započinje jedan stvaran nemir: ne radi se samo o odgovoru kako druge upoznati s Kristom; on se uključuje u ljudsku dramu i u traganje za čovječnjim čovještvom. Vjerujem da je propovijedanje žensko, jer Dominik ima žensku osobnost, osobnost voditi brigu sa svom strašću koja je s time vezana, a zapravo taj stil se gubi svaki put kad propovijedanje postane institucionalna uloga, uloga elite ili skupine.

Propovijedanje milosti je propovijedanje otkupljenja, a otkupljenje je milost; ta mogućnost uspostavljanja odnosa, iskuljenja lijepog,

istinitog, onog što se događa u životu drugih: drugih naroda, drugih kultura, drugih osoba... Tada odjekuje stih Knjige Otkrivenja 12,10: *Jer zbačen je tužitelj tužitelj braće naše ...*

Pitam sebe i pitam vas, kad promatramo povijest, ne postoji li uistinu i danas onaj *koji dan i noć optužuje našu braću*. Pitam se, zamićujemo li da Crkva danas ima stav toga tipa. Drugim riječima, pitam se kakav je naš pogled na povijest, ali i kakva je naša teologija tj. naše iskustvo i naš pogled na Boga, jer je i to ono o čemu ovise naše propovijedanje.

U tom smislu dakle, propovijedanje nije pastoralni, nego prije svega teološki čin. Ali ako si mi ne postavljamo ova pitanja, propovijedanje će ostati jedna tema više koju treba obraditi, a naprotiv propovijedanje nije tema, nego stil života, nalaziti se na određeni način u stvarnosti povijesti.

2. Propovijedanje kao prepoznavanje

Drugi aspekt je tumačenje stare kršćanske izreke u kojoj se propovijedanje definira kao navještaj, a koji bismo, mislim, mogli ponovno prevesti kao prepoznavanje.

Mi gotovo uvijek mislimo da je navještaj pitanje ponavljanja sadržaja, a zapravo se radi o naporu prepoznavanja, jednog trajnog istraživanja. Biti pozoran na povijest i na stvarnost. I taj, dominikanski stil, ne u institucionalnom, nego u smislu te Dominikove osobnosti: bdje-

nja, ta njegova nemirna bdjenja, njegova pitanja: što će biti od grešnika... Shvaćen uistinu kao uznemirenost onoga koji osjeća svu muku povijesti te se pita kako se u nju uključiti, kako ne ostati vani, kako ne biti jedino dijete u toj stvarnosti, jer: ... nećemo se spasiti sami.

Propovijedanje se dakle rađa iz prepoznavanja onoga što vidimo: dati ime onome što se zbiva... Ali nažalost, od propovijedanja i davanja imena učinili smo jednu čistu sakramentalizaciju, "dati ime" za nas je gotovo znak vlasništva – nečije kršenje – a ne uranjanja: naše krštenje. A zapravo tako nije bilo; u evandeoskim izvještajima zamjećuju se koraci tog propovjedničkog stila: prepoznavanja.

Ne zadržavaj me, nego idi i reci svojoj braći... vidjela sam Gospodina... Vjerujem da bi u tom slučaju mogao od pomoći biti uskrnsni himan: *Victimae Paschali laudes* (Žrtvi uskrnsnici)... *Dic nobis Maria quid vidisti in via?* ... Što ti oko vidjelo je...

Propovijedanje je kad nam drugi otkriva nešto što zna; to znači pobuditi i ponovno tragati za skladom. Uvijek se sjećam jedne od prvih godina kad sam živjela u Boliviji, jedan dječak me došao slušati dok sam držala tečaj duhovnih vježbi jednoj skupini sestara, na koncu mog promišljanja on mi reče: ... Lijepo, vrlo lijepo to što si rekla, ali mi to već činimo...

Mi smo zapravo navještaj pretovrili u prenošenje sadržaja, kao da trebamo nekoga poučiti o nečemu, a ne u propovijedanje zapanjenosti i milosti, dok kršćanska mudra izreka ostaje ona o kojoj govori Ivan: On će ići pred vama u Galileju...

Prema tome, propovijedanje je neprestano traganje, to je hod uma, srca, čitavog tijela, prosjački hod koji se združuje s prosjačenjem i beskrajnim migracijama suvremenih ženâ i muškaraca...

Povijest je u trajnom kretanju, a mi, naprotiv, zabrinute kako ćemo se spasiti, blokiramo se i stojimo nepomično, dok drugi za spasenje riskiraju život, prelaze – u bijednim uvjetima – mora, zidove, prepreke, granice...

3. Propovijedanje kao parezija

Treći i posljednji aspekt koji bih željela naglasiti je propovijedanje kao parezija (i kao u sjećanje na 1511., na četvrtu adventsku nedjelju, Montesinosova homilija i njegova zajednica na otoku Santo Domingo). Parezija: ovaj izraz dolazi od grčkog, često se nalazi u grčkom svijetu već u V. stoljeću prije Krista a posljednji put se nalazi u V. stoljeću nakon Krista, izgovorio ga je Ivan Krizostom.

To je veoma složen izraz, a također i dosta težak za prevesti, a nalazimo ga i u Djelima apostolskim, gotovo uvijek ga se prevodi s "reći istinu", ali to nije dovoljno, pa se tada govori o "reći istinu s hrabrošću".

Znamo u svakom slučaju da se ne odnosi samo na istinu kao logičan, ispravan govor, bez proturječja i bez nesavršenosti, nego prije na stil u načinu izražavanja i na životni stil. Sposobnost i snaga svjedočiti istinu, učiniti je vidljivom i to ne samo riječima.

No, veliki problem vezan uz ovaj izraz je taj što se radi o propovijedanju nečega čemu nisu potrebna velika opravdanja i podrške, nego nečega što stoji samo za sebe. U ovom kontekstu bismo mogli prizvati jedan drugi grčki izraz, koji ima veze s istinom, vezan je i na misao, osim na vizualno svjedočenje, na kretanje, stil. Izraz je to *episteme*. Kad se govorí o *episteme*, složenici od dva dijela: ISTE ME = jesam i EPI = na, misli se na nešto što samo stoji uspravno. Evo, vjerujem da nam to može pomoći razumijeti propovijedanje kao pareziju. Ne propovijedanje napada, a još manje obrane, nego slobodno propovijedanje, kojemu ne

trebaju velika opravdanja ni lažni sjaj kojima se treba uteći kako bi se pod svaku cijenu objasnilo što se želi reći.

Možda bi nam, i u ovom slučaju, mogao biti od pomoći biblijski stih: Ps 84,11: *Volim biti na pragu Doma Boga svoga nego boraviti u šatorima grešnika...* To je stav parezije: radije boraviti na pragu nego stanovati pod šatorima grešnika... stanovati jer smo stekle povlastice, jer smo se svidjeli nekome, jer smo stekle prednosti.

Vjerujem da je naše propovijedanje danas preslabo ili beznačajno, jer smo još previše vezani na koncept propovijedanja koji je analog odozgor, još smo previše usmjereni hijerarhijski, institucionalno i, tada, propovijedanje je uvijek popeti se na katedru da bi se poučavalo, a ne traganje za dijalogom i susretom te divljenje koje iz njega proizlazi.

Još se uvijek previše bojimo da ćemo izgubiti prostore, priznanja, dok zapravo propovijedanje nije vezano za priznanja, ne postoji zato da nas se uzdiže na trgovima... Ne činite... kao onaj koji prolazi kilometre i kilometre da pridobije jednog sljedbenika... kaže Isus ...

Propovijedanje je obilježeno strasšću, željom za susretom kako bi drugi uzeli riječ. Možda jedina usluga koju činimo svaki put kad propovijedamo je vraćanje riječi, otvaranje usta da bi drugi govorili, poticanje volje na razmišljanje i govor...

Dominikansko i prema tome žensko propovijedanje nije navještaj logičnih, savršenih sadržaja, nego je to jedan od stilova koji nema potpore, to je stil kojemu nisu potrebna velika društvena, vjerska, hijerarhijska opravdanja.... Nema potrebe za osobitim moćima, nego jedino za velikom strasti DIJALOGIZIRANJA, otvarati dijalog sa stvarnošću, s drugima ...

Zanimljiv je govor o istini i o tome što je istina. Kod Ivana se taj govor nalazi u poglavljju 18, u dijalogu između Isusa i Pilata, te je u svakom slučaju to kontekst objave: ... Govoriš li ti to sam od sebe ili ti to drugi rekoše... (Iv 18,34). Propovijedanje nije ponavljanje, nego ono što se rađa iz obiteljske prisnosti s Otajstvom, sa šutnjom koju Otajstvo pobuđuje. Tko

god je od istine, sluša moj glas....(Iv 18,37). Onda postajemo svjesni, i ovoga, da je propovijedanje vezano uz slušanje... a slušanje je, još jednom, vezano uz dijalog i prepoznavanje drugih jer, kao što bi rekao Octavio Paz (meksički pisac i pjesnik, nagrađen nobelovom nagradom za književnost): sadašnjost je neriješena nazočnost.

Prema tome, možda bismo se trebali upitati nešto i o prostorima propovijedanja. Gotovo uvijek naši prostori su prostori prevelikih sigurnosti i vrlo rijetko dijalogiziramo s drugima, jer

mi volimo poučavati druge i onda se prostori sužavaju: tražimo kategorije najslabijih osoba, ne radi poduzimanja putova oslobođenja dostojanstva, nego jer nam u većini slučajeva pružaju zadovoljstvo, poučljiviji su. S druge strane, oni nemirniji ostaju vani, mi stvaramo prostore propovijedanja prilagođene nama, skupinama itd... ali ne idemo u prostore koji već postoje.

Možda će netko reći da se ono što sam rekla odnosi samo na propovijedanje općenito. Možda, ali vjerujem da mi žene, ako se ne izdvojimo od te povijesti drugih ženâ i dakle drugih, otkriti ćemo da i mi to možemo učiniti jer ne trebamo braniti nikakvu kategoriju, osim onu koju brani čitavo čovječanstvo: biti čovječan, i pripadati čovječanstvu koje je sačuvano od svih i svakoga u čitavom svijetu. I tada ponovno odzvanjanju već citirane riječi Virginije Wolf: "Nemam domovine, ne želim nikakvu domovinu, budući sam žena moja domovina je čitav svijet".

Antonietta Potente, OP

SAD: Dominikanci u SAD-u za propovijedanje koriste suvremenu tehnologiju

Naš sveti otac Dominik u mnogome je bio čovjek svoga vremena. Propovijedao je Riječ Božju kroz medije koji su mu bili dostupni: putovanje od grada do grada i molitva, a večer, umjesto počinka, propovijedao je Evangelje licem u lice vlasniku gostonice, koji je bio zaveden krijevjerjem tadašnjega vremena. Sinovi i kćeri svetoga Dominika u 21. stoljeću u Sjedinjenim Američkim Državama propovijedaju u „gostonicama“ našega vremena i kulture: ne samo licem u lice, u župama, učionicama, bolnicama i zatvorima, nego i putem web stranica, Facebooka, Twittera, Ustreama i You-Tube video snimki.

„Sestre Dominikanke, zajednice Svetog Rafaela [Kalifornija] drže da je tehnologija važno sredstvo za propovijedanje“, rekla je sr. Pat Farrell, dominikanka. „Na našoj web stranici dijelimo razmišljanja i komentiramo događaje koji se tiču društvenih pitanja i potreba našega

vremena.“ Dominikanke Sv. Rafaela imaju još veću posjećenost na svojoj Facebook stranici. „Također smo shvatile da je propovijedanje putem video uradaka moćno sredstvo koje dira srce“, dodala je sr. Pat.

Sr. Mary Ann Nelson, OP, promicateljica zvanja u Sinsinawa, Wisconsin, piše na blogu za zvanja, pod nazivom „Katarinina kava“. Dominikanke iz Sinsinawa šalju poruke i putem Ustream-a, pohranjujući podatke o događajima kao što su pogrebi, zavjetovanja i primanje u Red.

Sestre Dominikanke iz grada Adrian također koriste Ustream za objavljivanje i pohranu događaja, kao što je njihova tjedna Večernja molitva za mir i razni obredi njihovih članica u formaciji. Osim toga, kongregacija je koristila tehnologiju za povezivanje i obavještavanje svojih sestara i suradnika nekoliko mjeseci prije nego su što se delegatkinje okupile u Adrianu na

Generalnom kapitulu 2010. Kapitol je službeno započeo u kapelici Matične kuće, a jednosatna ceremonija emitirana je sestrama okupljenim na drugim lokacijama širom zemlje.

Zapadna Provincija u SAD-a, Provincija Presvetog Imena Isusova, fokusira sadržaj svoje web stranice na promociju zvanja i vijestima iz provincije, rekao je otac Vincent Benoit, OP, urednik web stranice. Ostali članci uključuju homilije braće, kalendar Dominikanskih svetaca, informacije o mjesnim susretima i predavanjima, te posebno o pojedinim službama u provinciji. Većina ipak ističe da je, bez obzira na objavljivanje aktualnih homilija, promišljanja i događaja kroz svoje društvene medije, najvažniji način propovijedanja ipak kroz živote njihovih sestara i braće. "Smatram ...da je najbolji način propovijedanja primjer vlastita života," rekla je Johanna Warren, koordinatorica za elektroničke komunikacije sestara Dominikanki iz grada Racine u državi Wisconsin. "Počet-

na stranica mrežne stranice ima rubriku svježih vijesti koje se stalno obnavljaju podacima o misijama i aktivnostima sestara."

Johanna Warren također ozbiljno pristupa pitanju edukacije sestara u komunikacijskoj tehnologiji.

Dominikance iz SAD-a žele uključiti što više sestara u suvremenu komunikacijsku tehnologiju. Sr. Mary Ann je do sada uključila oko 100 sestara koje na blogu pišu o sebi. Neke od njih su devedesetogodišnjakinje. Neke od njih zaista na taj način propovijedaju. Sestre također uče kako koristiti Facebook.

I dok se suvremeni društveni mediji mogu lako zloupotrebljavati, dominikanke iz SAD-a ih koriste što više mogu u dobre svrhe: propovijedanje Božje riječi, povezivanje svojih članova i za promicanje novih zvanja. Kad bi sveti Dominik danas živio, mislim da bismo ga na Facebooku brzo stavili na listu prijatelja i uživali u njegovim nadahnutim propovjedima.

sr. Barbara Kelley, OP

SPRINGFIELD: Dominikanke obilježavaju Godinu dominikanskih žena propovjednica

"Naši Prouille-ski razgovori podigli su za mene proučavanje Svetoga Pisma i dijeljenje njegova plodova na novu razinu." Bio je to iskaz sr. Philip Neri Crawford, OP, povodom rasprave dominikanki iz Springfield u Illinoisu na koji će način obilježiti Godinu dominikanskih žena propovjednica.

Legenda kaže da je sveti Dominik često posjećivao svoje sestre u Prouille, prije i nakon njihova propovjedničkog poslanja. Nema sumnje da su sestre, tijekom tih poticajnih razgovora, bile nadahnuće Dominiku u njegovu poslanju. Na sličan način, 22 sestre u matičnoj kući kongregacije, zajedno sa svojim kapelanom fr. o. Peterom Witchousky, sudjelovat će u "Prouille-skim razgovorima."

Izmjenjivat će se, po četiri sestre, i zajedno s fr. Peterom razmišljati jedan sat tjedno o nedjeljnim liturgijskim čitanjima, i o njihovoj primjeni na njihov svakidašnji život.

Kao uvod u konverzaciju, skupina sestara razmatra pismo američkih iz 1982. "Prožeti slušanjem: Nedjeljne homilije". Sr. Mary Harris smatra da je razmjena mišljenja bila "izuzetno pozitivna" i "iznimno ugodna", budući da sestre promišljaju i na koji bi način i one mogle oblikovati Crkvu i sav svijet. Jedna je sestra primijetila kako slušanje izlaganja svakoga člana proširuje njene znanje o samoj poruci Evangelja, o

kulturi onoga naroda. Sve se slažu da je vrijeme provedeno u zajedničkom čitanju nedjeljnih liturgijskih tekstova dar. O. Peter također smatra da su sastanci "obogaćenje" i komentira: "Doseg i dubina uvida koje smo međusobno podijelili iznimno su pomogli mom propovijedanju i promišljanju na nedjeljnim čitanjima." I tako se razgovori nastavljaju!

Drugi način na koji su sestre iz Springfielda odabrale obilježiti ovu posebnu godinu jest da će naizmjenično, jednom mjesечно propovijediti na nedjeljnoj molitvi Večernje, koju slave

zajedno sa suradnicima, a nakon tога će slijediti zajednička večera.

Pored toga, na inicijativu dominikanskog propovjedničkog vijeća iz Springfielda, održat će se zajednički studijski dani od 26. do 30. srpnja. Tu će, zajedno s brojim komisijama i propovjedničkim vijećem pripremiti prezentaciju na temu "Informiranje uma—transformiranje srca." Svim ovim projektima žele se naglasiti različiti načini naviještanja Božje riječi, a najučinkovitiji način za dominikanke i dominikance je propovijedanje s „govornice“ vlastita života.

sr. Barbara Blesse, OP

LIK DOMINIKANKE U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI: SESTRA ANGELIKA U KRLEŽINIM GLEMBAYJEVIMA

U godini posvećenoj dominikankama i propovijedanju istražujemo tko je žena-propovjednica. Propovjednica je čovjek koji u središtu svoga bića motri Lijepo, Dobro i Istinito, dopuštajući da sila Duha prožme i oplodi taj sadržaj. Tada ga dariva drugima. Tradicionalno (po grčkoj misli, od Hipokrata do Aristotela i dalje), na kršćanskom Zapadu žena je smatrana u prvom redu tjelesnim bićem – pogodnom za rađanje, njegovanje i milosrdno zaštićivanje, ali ne i mišljenje. Čak i današnja feministička filozofija i teologija često poimaju ženu kao biće bitno obilježeno *tjelesnošću*, koje ide za konkretnom brigom, blisko je iskustvu, a protivi se apstrakciji.¹ Je li to točno, otvoreno je pitanje. Međutim, istina

je dublja od podjelā; umovanje pretpostavlja iskustvo. Žena-propovjednica blagovijesti osoba je koja ujedinjuje iskustvo i misaonost, razum i intuiciju, kontemplaciju i akciju, djevičanstvo i majčinstvo – ona je utjelovljena ljubav. Zasjala je najprije u Mariji koja je prva teologinja i apostolka² Novoga zavjeta, a kasnije u sv. Katarini Sijenskoj i drugim bisernicama Reda. Tragajući za dubljim razumijevanjem žene-propovjednice dominikanke, nije naodmet promotriti sestruru Angeliku, lik iz najpoznatije drame Miroslava Krleže *Gospoda Gembajevi*.

Krleža je ateistički, po nekim i režimski pisac. Međutim, temeljito čitanje njegova opusa otkriva dobro poznavanje kršćanske baštine i senzibiliteta. Štoviše, Krležini su junaci (Doktor u *Na rubu pameti*, Barutanski u *Banketu u Blitvi*

¹ Talijanska misliteljica C. Carriero 2001. godine piše studiju pod nazivom „Paradigma tjelesnosti u ženskoj misli: sebe-prinošenje kao iskorak etičke odgovornosti prema drugome“. U njoj analizira mahom dnevničke zapise istaknutih žena koje su svoj život i djelovanje (ili podlaganje nametnutnoj patnji) shvaćale kao mističko žrtvovanje svoga tijela za bližnjega: S. Weil, E. Hillesum, s.E. Stein, H. Arendt, s. Terezija iz Liseuxa, R. Maritain i M. Porete. Carriero shvaća tjelesnost novom filozofiskom paradigmom, kao *logos križa*, Kristovu filozofisku inteligenciju. Za razliku od logosa koji vlasti nad stvarnošću, ovim je ženama svojstven *fonē* – glas koji unosi značenje u stvarnost prinošenjem sebe na konkretni način – svojim tjelesnim sudjelovanjem u holokaustu svijeta. Ovaj pogled C. Carriero ženu oslikava kao plemenito i požrtvovno, kristoliko biće, ali – čineći njezinu tjelesnost polazištem, zanemaruje misaonost koju žena također posjeduje. Usp. <http://mondodomani.org/dialegesthai/cc01.htm>

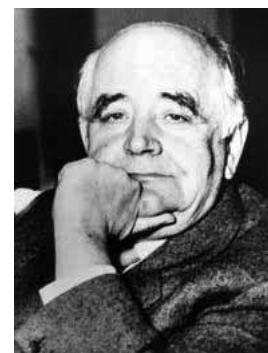
² *Tih dana usta Marija i pohiti u Gorje u, grad Judin.* (Lk, 1, 39) A majka njegova pohranjivaše sve ove događaje i prebirajući ih u svome srcu. (Lk 2, 51)

i dr.) u stalnome dijalogu s Biblijom i sv. Tomom Akvinskim. Oni neprestano ulažu napor kako bi sebi dokazali da je kršćanstvo jedna opojna „dekoracija“ zapadne civilizacije, *verbalna laž* koja često biva kulisom nemoralnih struktura. Međutim, oni jednak tako ustaju protiv scientizma i „znanstvenoga ateizma“ – uvjerenja da prirodne znanosti mogu objasniti misterije kao što su život, smrt, umjetnost i ljubav te da postoje *dokazi* da Boga nema. Vjernik je njihov „alter ego“, sjena koja ih prati u stopu. Moglo bi se reći da se iza Krležina nihilizma zapravo krije razočaranje kršćanskom civilizacijom koja se, kako su pokazala dva svjetska rata, nije mnogo odmakla od barbarstva. Nihilisti i pesimisti u pravilu su razočarani idealisti. Jedno je sigurno; žena koja je uvelike utjecala na Krležino stvaranje bila je njegova pobožna baka, Terezija Goričanec, umjetnica kajkavske riječi. Od nje je mali Fric naučio prve molitve i *lepu starinsku reč „kaj“*. Do gimnazijskih dana Krleža je bio praktičan vjernik i ministrant; tada je zakoračio u sumnju i otklon.³

Gospoda Glembajevi (1928.) modernistička je psihološka drama, napisana na liniji nordijskih dramatičara Ibsena i Stindberga. Prvi je dio glembajevske trilogije koju osim nje čine još *U agoniji* i *Leda*. U modernističkoj književnosti ništa se ne događa radi događanja samog, nego da bi se o svemu razmišljalo i raspravljalo. Tako u *Glembajevima*, koji su reljef dekadencije građanskoga društva, pratimo dvije značajne rasprave: o umjetnosti i spoznaji te o smrti. Leone Glembay slikar je i filozof, nemiran duh opterećen sukobom s „glembajevštinom“ oko sebe i u sebi – moćnom bankarskom obitelji čija je povijest protkana kriminalom, nemoralom i nesrećama. Cijeli je život u sukobu s ocem, beskrupulznim veleindustrijalcem, te vjeruje da su Glembajevi doista „Falshspieler und Mörder“ – ubojice i varalice, kako kaže Barbacyjevska legenda. Jedina je osoba koja Leoneu pokušava pomoći da postigne mir, oproštenje i sklad

dvadesetdevetogodišnja udovica njegova brata Ivana, **dominikanka, sestra Angelika**. Rođena kao grofica Beatrix Zygmuntowicz, (ime nije slučajno jer „Beatrix“ – „blažena“ – asocira na Danteovu Beatrice), ona je jedini pozitivan lik u drami. U prvome prizoru mirno stoji na pozornici dok se drugi komešaju. U završnome trenutku drame, kada sluga izvješćuje o ubojstvu barunice Castelli, ona opet nepomično stoji kao svjedokinja tragičnoga raspleta. Ovi podaci bacaju svjetlo na njezinu bitnu ulogu koja je, čini se, nedovoljno obrađivana i isticana. Tko je „Beatrice“, s. Angelika?

Iz dramskih se replika doznaće da se tijekom sedam godina redovništva bavila njegovom bolesniku u Hong Kongu i odgojem europskih djevojaka kod nekakvoga udruženja *Engleske Gospe*. Krleža, velik štovatelj slikarstva, ovako slika njezin portret: *Ona je vitka, otmjena i dekorativna, bez jedne jedine kapi krvi u obrazima, s prekrasnim ljljanskim prozirnim rukama, koje koketno skriva u bogatim naborima svojih rukava.*⁴ Opis oslikava simboliku; s. Angelika utjelovljenje je principa svjetla, ljepote, čistoće, duhovnosti, blagosti i nenasilja – onog pozitivnoga, neuhvatljivoga i neobjasnivoga. Nasuprot tomu, čuvene uvodne Leoneove riječi – *Mutno je sve to u nama, draga moja dobra Beatrice...* – najavljuju temeljni problem modernoga čovjeka, koji Leone utjelovljuje: suočen s mračnim genetskim i društvenim nasljeđem u psihi, čovjek se bori spoznati sebe i pomiriti nutarnja proturječja – nasljeđe i slobodu, ideale i ograničenja, iluzije i istinu. Leone konstata da *postoje dva stabla ljudske spoznaje, koja možda proizlaze iz jednog zajedničkog, ali nama nepoznatog korijena: osjetilnost i razum!...matematika je, ako se govori simbolički, prilično bliža*

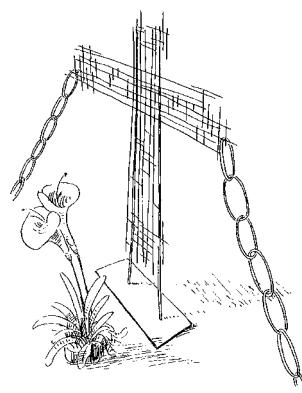
³ Usp. D. Šimundža, *Bog u djelima hrvatskih pisaca*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004., str. 562-569.

⁴ M. Krleža, *Gospoda Glembajevi*, u: Miroslav Krleža IV, Pet stoljeća hrvatske književnosti, Matica hrvatska, Zagreb, 1973., str. 194. Svi su daljnji navodi iz djela uzeti iz ovoga izdanja.

Nepoznatome od govora ili od slike. ... I ja, što više slikam, sve sam više uvjeren da je L. da Vinci potpuno u pravu: stvar se može precizno odrediti samo matematičkom koordinacijom. I, eto, to je protuslovje: umjesto da sam matematičar, ja slikam. S. Angelika pak zastupa logiku – dakle um – i paskalovsku „logiku srca“ te upozorava Leona da se kloni prazne ironične duhovitosti: *Ti si neobično duhovit kozer, ti si u stanju radi jedne duhovite kombinacije upropastiti sve svoje dugogodišnje napore ... Razlika između jedne jasne i jedne nejasne predodžbe samo je u logici, a ne u sadržaju! A u stvarnu istinu može se ući samo srcem, Leone, samo srcem.* Leone uzvraća ironičnim komentarom da je to *dominikanska qualitas occulta* (tajna kvaliteta, op.a.), čime poriče vjerodostojnost tomističke teze o nadnaravnoj, intuitivnoj spoznaji (Boga) koja ne proizlazi iz iskustva. S. Angelika ne boji se toga komentara, nego vedro i odlučno nastavlja raspravu: *Da, qualitas occulta, ja se na bojim te rijeći! Ja sam otkad postojim, gledala život u slikama: postoji u našem subjektu vani i unutra. Što se nalazi između toga? Nešto, kao što ti veliš, tamno i mutno: nervi, mozak, meso [...] A sve se to razvija u vremenu i u nečem nepoznatom, transcendentalnom. I ako ti misliš da je tvoje slikanje logično poniranje u to transcendentalno nešto izvan našega ja, ti se varaš, Leone! Tu se razumom ne može ništa! Danas se to zove intuicija, a nekad se zvalo qualitas occulta!* Leone podrugljivo odvraća da je kršćansko učenje *diluvijanlni mastodont⁵ u oklopu* te da govoriti o posljednjim stvarima klečeći, u dominikanskom kostimu, sagnute glave, s krunicom u ruci, to je čista gotika! To je danas, [...] pseudointeligen-tno. Međutim, nakon što se ona udalji, Leone priznaje: *Beatrice, jedino u što vjerujem u ovoj glembajevskoj kući, to je tvoja visoka i iskrena inteligencija.* S. Angelika smireno odgovara: ... ako ti misliš da u veltansaungu jedne nepismene sluškinje ne može biti više harmonije nego u tvom bezbožnom simbolizmu, ti se varaš! Ona se poziva na mudrost jednostavna i konkretna

života, za razliku od ispravnoga fraziranja „učenih“. Međutim, i njezino je duhovno zvanje njezino iz bolne povijesti. Rana muževa smrt bila ju je duboko potresla i Leonea zanima je li mir u njezinu ponašanju i riječima iskren: ...da li si to doista tako spokojna, kako se čini, ili se to mome nemiru samo pričinja – možda ja tu tvoju koncentraciju samo sanjam? Ona odgovara da se bol gubitka ponekad vrati, ali se onda opet, kao što ti veliš – koncentriram, i bolje mi je! Leone i dalje ne može shvatiti gdje je ta mirna točka u njezinu biću o koju se s. Angelika opire.

U drugoj važnoj raspravi na temu smrti, uz odar mrtvoga Glembayja, s. Angelika ne sudjeluje. U njoj kršćanski pogled zastupa isusovac dr. Silberbrandt, tvrdeći da smrću život tek prelazi u drugu fazu te da je i *materija složena od bestjelesnih kvaliteta*. Nasuprot materijalističkomu pogledu dr. Altmanna, Krleža u usta katoličkomu svećeniku stavљa argument koji se temelji na fizikalnoj kvantnoj teoriji. Međutim, taj je dr. Silberbrandt – baš kao i dominikanac Baltrušaitis u *Banketu u Blitvi* – moralna nakača, dvoličnjak, usprkos svomu teološko-filozofskom znanju. S. Angelika, međutim, pored inteligencije posjeduje i moralnu čistoću. Čini se da je njezino redovničko ime – Angelika – osim što je potvrđuje kao čovjeka duboke duhovnosti, jer anđeli su duhovna bića umom superiornija čovjeku, u vezi sa sv. Tomom Akvinskim. On se naziva *doctor angelicus* – anđeoski naučitelj; s. Angelika u svijetu glembajevske kakovonije predstavlja ne samo anđeosku prirodu i spoznaju, nego i dominikanski red i teološko-filozofsku tradiciju čija je neprolazna zvijezda Akvinac. U tom smislu, nije slučajno što je Kr-

5 Izumrla vrsta slona, op.a.

leža odabrao dominikanku kao lik. Logičan je odabir pripadnice reda koji njeguje riječ, spoznaju uma i srca, nastojeći to dvoje dovesti u harmoniju –jer to je lijek koji treba rastrzanim Leoneu, u sebi sukobljenom modernom čovjeku.

Leonea na kraju slama spoznaja da zlo protiv kojega se čovjek bori nije izvan njega, nego u njemu. Glembajevska mržnja i okrutnost žive u Leoneu; on je *nepratvoreni, stopostotni Gembay*. Osvećujući se ocu, razara i sebe. Nakon Leoneova sloma, kad uviđa da je svojom grubošću pospješio očev srčani udar, s. Angelika blago ga tješi *svojom harmoničnom postojanošću*: „...to je moje dugogodišnje iskustvo: doista ima mnogo neiskazane i blage mudrosti u maksimi da bližnjega treba ljubiti kao samoga sebe! I da bi čovjek mogao postati kršćanin, on dakle prije svega treba da ljubi samoga sebe!“ Neobično je zanimljivo što su ove riječi gotovo jednake riječima sv. Katarine Sijenske: Oče, ti hoćeš da čovjek upravi svoj pogled prema tvojoj prevelikoj dobroti prema nama, da nauči kako će i on biti blag prema sebi, i onda prema svom bližnjemu. Kao što nam kaže dični Pavao: Svaka ljubav počima od samoga sebe.⁶ Leone zahvalno odvraća: Ova tvoja dominikanska silueta za mene je u ovom glembajevštini jedino bijelo nešto! U ovom kloru i morfiju, među ovim groznim maskama oko nas, ja osjećam za tobom potrebu kao za čovjekom. U trenutku kad na scenu bane okradena i uzrujana barunica Castelli, Leone kleči pred s. Angelikom koja simbolizira mogućnosti spaša u Bogu; spaša od krivnje, od moralne nečistoće, od besmisla. Ona funkcionira kao antipod Charlotti Castelli – fatalnoj ženi koja izjavljuje: ...sve je u nama ženama tjelesno. Barunica Castelli-Glembay žena je nepoznata podrijetla koja svojom magičnom privlačnošću baca na koljena i biskupe i generale i kelnere i time se uzdržava. Njezin je *erotičkoj inteligenciji* (kako to Krleža naziva), koja počiva na nečelu tjelesnosti, suprotstavljenja duhovna (po Krleži etička) inteligencija s. Angelike koja je zapravo

inteligencija poniznog srca, kako bi rekao F. Prcela, OP dajući naslov zbirci duhovnih nagovora i pisama T. Radcliffea, OP.⁷

Nemalo se pisalo o Krležinoj mizoginiji – sklonosti književnoga prikazivanja žena kao moćnih, iracionalnih i sebičnih bića koja svojom tjelesnošću manipuliraju muškarcima. To je polovična istina. Ako se promotri Krležino djelo u cjelini, primjećuju se dva tipa žene od kojih svaki funkcionira kao simbol; fatalna žena (barunica Castelli, Bobočka, Vanda, Jadviga Jesenska, Saloma itd.) i *duhovno* intelligentna žena koja simbolizira moralnu dosljednost, umjetničku ljepotu i pozitivno nadahnucuće općenito: s. Angelika, Ana Borongay, Karina Michelsonova⁸, djelomice Laura Lenbach itd.⁹. Treba reći da je s. Angeliki u književnoj znanosti posvećeno pre malo prostora. Ona doduše ne nazoči dvama ključnim obračunima na sceni – Leone vs. otac i Leone sv. barunica Castelli. No to njezina uloga i ne traži. Ona se pojavljuje naknadno, u ulozi svjedokinje, tješiteljice i spasiteljice. Međutim, iako je naizgled sporedan lik, ona upravo svojim *odsustvom prisutnosti*¹⁰ pruža mogućnost spaša i obnove. U njoj je naslikana *vrsna žena* iz Knjige mudrosti: žena srca koja hrani, tješi i hrabri. U

⁷ Usp. T. Radcliffe, *Redovnici, jeste li sretni?: duhovnost demokracije i inteligencija poniznog srca, priredio F. Prcela*, Dominikanska naklada Istina, Zagreb, 2001. Knjiga se djelomično poklapa s T. Radcliffe, *Sing a New Song: The Christian Vocation*, Dominican Publications, Norwich, 1999.

⁸ Junakinja *Banketa u Blitvi* Karina Michelsonova najproduhovljeni je Krležin lik pored s. Angelike. Ona za razliku od svoga partnera ateista uporno vjeruje u Nešto što postoji izvan nas i nad nama. Govori mu: ...što radimo kada smo zaprljali svoje ruho, dajemo ga u kemijsku čistionicu, a što je „vjera“ zapravo drugo nego kemija, za vas materijaliste kemija je „bog“ i to je sve jedna te ista stvar, eto tako, mili, svatko vjeruje u nešto kako zna, netko u kemijske formule, a neto u boga. Usp. D. Šimundža, *Bog u djelima hrvatskih pisaca I*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004., str. 719.

⁹ Logično je da se sve produhovljene Krležine junakinje gotovo uvijek bave nekom vrstom umjetnosti.

¹⁰ Tako krležolog Stanko Lasić opisuje funkciju žene u Krležinim djelima. Usp. S. Lasić, *Struktura Krležinih zastava*, Liber izdanja Instituta za znanost o književnosti, Zagreb, 1974., str. 22.

⁶ Sv. Katarina Sijenska, Molitve i vapaji trojstvenome biću, str. 88

njoj je odjeknula i sv. Katarina Sijenska, žena ūma koja nemetljivo preporada Crkvu, koja se ne boji zla nego nenasiljem pobjeđuje nasilje (Leone slikarski vidi s. Angeliku kao *damu iz trecenta*, a sv. Katarina je živjela u trećentu!). Ona propovijeda tješeći (srcem) i dajući dobre argumente (umom): *Ne, Leone, sve to nije tako crno. Vidjeti i znati da nemaš sposobnosti da protiv svega toga nešto učiniš, to bi bilo grozno i beznadno. Ali sve tako jasno i razumno gledati nije ni najmanje strašno. To znači imati snage, unutarnje, više snage, da se čovjek odupre svojim tamnim nagonima: to znači osjećati mogućnost spasa.* Leone odvraća: *O, kako si dobra, Beatriče![...] Pod magnetom nečije etičke inteligencije ja bih još mogao da sperem to sve sa sebe, u jednoj takvoj imaginarnoj nadzemaljskoj harmoniji ja bih još mogao da nađem svoj raison d'être, ...*

Krležina namjera u Glembajevima, kao i u drugim djelima, nije riješiti probleme koje tematizira; društvena nepravda, izvjesnost spoznaje, bit umjetnosti, smrt itd., nego ih *ravsvjetliti*.¹¹ Likovi služe kao simboli određenih svjetonazora, a da se ničija argumentacija ne nameće kao konačno rješenje. Iako se suprotstavlja konvencijama građanskoga društva koje je utemeljeno na sustavnom poricanju dostojanstva *svih* ljudi, u koje prema njegovome sudu spada i Crkva, Krleža kroz Leonea ne prihvata od duha odijeljenu tjelesnost, *ono mutno u nama* kao vrhovno načelo, ne prihvata prijevaru i nečistoću, nego se bori protiv toga zahtit-

jevajući dobro, lijepo i istinito. D. Šimundža u poznatoj studiji *Bog u djelima hrvatskih pisaca I*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004., str. 678.

zaključuje: *...u Krležinim je analizama vjera na ispitu. [...] Nema dvojbe, Krleža je odstupivši iz kršćanskog svjetonazora, ponio u sebi kršćansku, kaptolsku podsvijest i vjersku kulturu.*¹² Drugim rijećima, Krleža kršćanski moral s jedne strane odbacuje kao lažan (ponajviše jer doživljava da njegovi službeni predstavnici žive *kao da Boga nema*), a s druge ga strane prihvata boreći se protiv *glembajevštine*, a priznajući vrijednost čistoći, poštenju i milosrdju. U tom je smislu s. Angelika propovjednica dosljednoga kršćanstva. Kao jedini pozitivan lik, ona je uzoran primjer estetičke sinteze uma i srca.

Što se može zaključiti iz držanja s. Angelike? Iz svega navedenoga jasno je zašto je Krleža odabrao članicu dominikanskoga reda za propovjednicu u glembajevskoj sredini. Glembajevštine, naravno, ima i danas – u naše posmoderno doba. S. Angelika može biti poticaj današnjim dominikankama da propovijedaju umom i srcem.

Dominikanka-propovjednica je poput školjke bisernice. Ona se rađa u skrovitosti dna velike vode, gdje vlada mir i tišina. Kad struja uzbiba vodu, u središte njezina mesa utisne zrnce pijeska. Tijelo školjke oko nje počinje taložiti sedef i, nakon duga procesa, on se istaloži u prelijep biser. U njegovoj se paklini svi predmeti ogledaju kakvi jesu – u svojoj istini. Tako školjka izlučuje plod koji omogućuje da istina bića zasja i da se svi naslađuju njezinom svjetlošću i ljepotom.

Gospodine, Veliki Uzgajivaču Školjki, unesi u naša bića zrnce svoje milosti kako bismo iz središta svoga bića s vremenom izvanjštile čudesno biserje Istine.

Marina Katinić, kandidatica OP, ožujak 2012.

¹¹ Usp. D. Šimundža, *Bog u djelima hrvatskih pisaca I*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004., str. 678.

¹² D. Šimundža, *Bog u djelima hrvatskih pisaca I*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004., str. 571.

PREGRADA: Tribina za mlade

Ove godine po prvi puta župa u Pregradu organizira tijekom godine tribine za mlade. Mladima su ponuđene različite teme, kao i različiti predavači. Budući da na već spomenutoj župi djeluju aktivno svojim pastoralnim radom i naše sestre dominikanke i nama je ponuđeno da sudjelujemo u tribinama. Tako su se 8. veljače s. Slavka Sente i s. Ana Begić zaputile u snijegom prekrivenu Pregradu. S. Slavka je prije sv. Mise imala nagovor članovima žive krunice te im osvijestila i približila ljubav i vrijednost Blažene Djevice Marije u njihovim životima.

U 19.00 sati u vjeronaučnoj župnoj dvorani s. Ana je imala tribinu mlađih sa temom: „*Biti iskren i ustajno govoriti istinu s vjerom u Boga*“. Na tribini je bilo prisutno 50-55 mlađih ljudi, uglavnom krizmanika. Stavljujući naglasak na vrijednosti istine, s. Ana se osvrnula i na pitanje grijeha te valjanog ispita savjesti. „Priznati istinu samom sebi i pred Bogom vodi našu dušu očišćenju. Svi smo svjesni da nam to nudi sakrament svete Ispovijedi, ali izvan ispita naše savjesti, koju temeljitiye nastojimo protresti neposredno pred svetu isповјед, postavljam pitanje; Zapitamo li se koji puta koliko u našim međuljudskim razgovorima, govorimo zaista istinu, ili je to samo privid?“

Što je to zapravo istina i postoji li uopće sveopća istina? Dati odgovor na ovakvo pitanje u današnjem svijetu u kojem mi živimo nije baš ni lako niti jednostavno.“ Dotaknuvši se govora o procesu sekularizacije, relativizma i globalizacije s. Ana je nastojala mlađima približiti i govor o utjecaju interneta i facebooka na njihove osobe, komentirajući pri tome posebice statuse koje svakodnevno izmjenjuju na svojim tzv. ‘profilima’. Koliko se samo grješnih statusa stavlja na profile, te koliko mlađih ljudi to facebookovskim rječnikom rečeno ‘lajka’ a da nisu ni svjesni da su dionici tog istog grijeha. Sve te životne situacije koje današnje mlade okružuju stavlja nas uvijek pred pitanje istine, te pred pitanje našeg povjerenja u Boga. Kao zaključnu misao izlaganja sestra je iznijela postavke što to znači biti ustrajan u dobrom, i završila svoje

izlaganje kratkim filmom koji govori o ljubavi jedne majke, a itekako nam stavlja pred oči teškoću suočavanja sa istinom.

Izvješće sastavila: s. Ana Begić

ZAGREB:

Oproštaj s. Ivanke i s. Otilije od KBC Rebra

U četvrtak 26. siječnja, naše sestre bolničarke, s. Otilija Mijić i s. Ivanka Osredek, priredile su na KBC Rebro, zajedno s još jednom svojom kolegicom, oproštaj povodom odlaska u mirovinu. U toj su bolnici, kao zaposlenice, provele čitav svoj radnički staž i sada se radosne, ponosne, ali i s nostalgijom oprštaju od svoga radnog mjesta u toj bolnici i od svih onih s kojima su radile. I liječnici i kolegice iskazali su im iskrenu zahvalnost. Uzvraćajući zahvalnost, cijelom se kolektivu obratila s. Ivanka Osredek ovim riječima:

Poštovana gospodo liječnici,
dragi kolege i kolegice

Prošlo je već 35 godina od dana kad sam, zajedno sa svoje tri sestre dominikanke: s. Boženom Mihaljević, s. Marinom Pavlović i s. Ružom Mijić po prvi puta došla na urološku kliniku KBC Rebro. A čini mi se kao da je to bilo nedavno. Sa zahvalnošću se prisjećam svih osoba koje su utkane u moj život i želim se još jednom vratiti u prošlost. Vrijeme juri svojim zacrtanim ritmom, premda bismo ga ponekad željeli zaustaviti. Takoder koristim ovu prigodu izraziti svoju zahvalnost pokojnome profesoru dr. Čečuku, koji je nas, časne sestre, prvi put primio na urološku kliniku.

Pozdravljam sadašnjeg predstojnika klini-

ke, prof. dr. Željka Kaštelana, kao i profesore dr. Krhena i dr. Pasinija. Pozdravljam i sve prisutne liječnike i svoje drage doktorice: dr. Grković, dr. Bekavac, dr. Peršin, dr. Goluža, dr. Žura i dr. Baćak.

Pozdravljam glavnu sestru urološke klinike, sr. Ivanka Gelo, glavnu sestru klinike za anesteziju i reanimaciju, sr. Irenu Vugrec i sve urološke medicinske sestre, tehničare, te ostale urološke djelatnike.

Pozdravljam posebno moje kolegice iz šok-sobe: s. Jozefinu, Pavicu, Nevenku, Dijanu, Ružicu, Ivonu, Nadu, Andreju i Ivu, s kojima sam dijelila lijepo, ali i one bolne, neizvjesne trenutke.

Što je to za nas bilo lijepo? Prije svega, besprijekorna međusobna suradnja. Živjeli smo kao jedna obitelj. Ali ipak mi je najljepše bilo, a vjerujem i drugima, kad bi bolesnik otišao s našeg odjela oporavljen, pun nade u život. Čini mi se kao da još gledam ta sretna lica kako se s radošću vraćaju svojim obiteljima. Zahvaljivala sam Bogu zajedno s njima.

Rekoh da je bilo i teških, ili bolje reći, naporanih trenutaka. Pa, svi mi dobro znamo što to znači raditi u intenzivnoj: tu nema opuštanja, jer svaka i najmanja nepažnja može biti kobna za naše bolesnike. Treba uvijek budno motriti svaki njihov pokret, osluškivati kucaj njihova srca, i po mogućnosti udovoljiti njihovim zahtjevima i molbama. Ali, najteže mi je bilo kad nismo mogle učiniti baš ništa; gledaš u bolesnika, slušaš njegov vapaj i krik, a ruke su ti nemoćne pred težinom bolesti koju nosi u sebi. Ljubav prema bolesnima i nemoćnim oduvijek je bila motivacija u mom života i snaga u

radu. Iskreno sam suošjećala sa svakim bolesnikom koji se borio za život i zdravlje.

Mnogo puta sam se uvjerila kako bolesnik, osim nužne njege, očekuje i duhovnu pomoć. Rado sam se molila, ne samo dok sam bdjela nad njihovim uzglavljem, nego i izvan bolnice. Molim i danas, da svi bolesni pronađu snagu za življenje svoje patnje kao „spasonosne boli“ u Kristu.

Jer kao vjernici, uvijek bismo trebali imati na umu Isusovu misao: „Štogod ste učinili jednome od ove najmanje braće, meni ste učinili.“

Zahvalne smo svojim redovničkim poglavarima i svojim časnima koje su dijelile s nama težinu svakodnevice i bile nam podrška.

U nadi da ovo nije naš konačni oproštaj od vas, s. Ruža i ja se još jednom od srca svima zahvaljujemo i vjerujemo da ćemo se uvijek moći ovdje navraćati kao u svoju kuću.

Još jednom hvala svima!

s. Ivanka Osredek

ZAGREB:

“Modus Praedicandi” – prvi javni nastup

U dominikanskoj crkvi Kraljice svete krunice svečanom euharistijom je proslavljen blagdan Krštenja Gospodnjeg. Euharistijsko slavlje je predvodio fr. Zvonko Knežević, a svoj prvi javni nastup je imao novi vokalni sastav “Modus Praedicandi”.

Dominikanski bogoslovi i vjernici laici, pod vodstvom fr. Srećka Koralije, OP, izveli su gregorijansku misu “De Angelis”, gregorijanske korale pri ulaznoj i pričesnoj pjesmi, prikaznu pjesmu “Jesu, rex admirabilis” G. P. Palestrine i himan “Adoro te devote” - “Klanjam ti se smjerno”.

Pripjev kod molitve psalma, pjesmu "Verbum domini" i izlaznu pjesmu "O milosti puna, Djevo naša" uglazbio je fr. Srećko Koralija.

Nadahnuti nastup i uvjerljiva izvedba bili su vrijedan poticaj dubljem doživljaju euharistij-skog otajstva i srdačnjem slavljenju Gospodina.

Vjerujemo da će ovo dragocjeno iskustvo također biti od pomoći tek osnovanom sastavu u budućem nastupu. Radujemo se!

(www.dominikanci.hr)

ZADAR: U Zadru otkrivena bista bl. Rajmunda iz Kapue

Drevni se grad Zadar u ponедjeljak 26. ožujka zabijelio. Razlog su bili braća dominikanci koji su se nakon 205 godina odsutnosti ponovno pojavili u većem broju i radosno posjetili mjesto nekadašnjeg samostana na kojem još, iako izvan funkcije, stoji crkva sv. Dominika.

Povod dolaska proslava je 10. obljetnice osnivanja obnovljenog zadarskog sveučilišta, a dodatni razlog bilo je otkrivanje biste učitelju dominikanskoga reda i utemeljitelju prvog zadarskog sveučilišta, tj. generalnog učilišta dominikanskog reda (1396.), bl. Rajmunda iz Kapue. Proslava je započela sv. Misom koju je u 9 sati u Sveučilišnoj kapeli sv. Dimitrija predvodio nadbiskup zadarski mons. Želimir Puljić u koncelebraciji sa zadarskim svećenicima te dominikancima fr. Nikolom Miočem, fr. Stjepanom Krasićem i fr. Ivom Plenkovićem dok su u asistenciji bili dominikanski novaci.

U 11 sati na mjestu nekadašnjeg dominikanskog samostana ispred nove zgrade kazališta lutaka, a u prisutnosti brojnih uglednika među kojima su bili i predsjednik RH, zastupnici hrvatskog sabora, zadarski gradonačelnik i župan te nadbiskup, izvedena je kratka predstava kojom je prikazan trenutak osnutka generalnog učilišta.

Nakon predstave uvaženom se skupu obratio prof. Stjepan Krasić koji je iskoristio tu priliku da kratko prikaže život bl. Rajmunda. Po

završetku govora, svi su bili pozvani u foaje kazališta lutaka gdje je rektor Ante Uglešić otkrio bistu bl. Rajmunda. Zatim je uslijedila svečana proslava u dvorani kazališta lutaka.

Dominikanci su u Zadar stigli 1244. godine i izgradili samostan. Utemeljenjem dalmatinske dominikanske provincije 1380. godine zadarski samostan postaje njezino sjedište. 14. lipnja 1396. u tom samostanu dekretom učitelja dominikanskog reda Rajmunda de Vineisa ute-meljeno je generalno učilište dominikanskog reda. Bio je to rođendan prvog hrvatskog sveučilišta i prve visoko školske ustanove na južnoslavenskim prostorima. 1553. godine generalno učilište je steklo status "povlaštenog sveučilišta" što je značilo da su se na njemu mogli steći bakalaureatski i doktorski akademski naslov.

Dana 8. siječnja 1807. francuska vojska je zatvorila Generalno učilište, a samostan Sv. Dominika nacionalizirala i pretvorila u vojarunu. Tom prilikom je propao ili otuđen velik dio njegova inventara, među kojima i arhiv generalnog učilišta. Nakon uspostavljanja austrijske vlasti dominikanci se nisu uspjeli, unatoč žarkoj želji, vratiti u Zadar, a tako je ostalo i do danas. Samostan je bombardiran 1943., a potom prepušten godinama propadanja da bi u novije vrijeme bila na tom mjestu izgrađena nova kuća kazališta lutaka.

Crkvi sv. Dominika je, nakon što je bila pregrađivana i pretvorena u jednokatnicu, devedesetih godina donekle vraćen izvorni izgled vraćanjem gotičkih prozora i uređenjem rozete na pročelju. Crkva se sada, zajedno sa vjernim pukom zadarskim, nuda da će opet jednom u njoj "bijela braća" slaviti Gospodina.

(www.dominikanci.hr)

ZAGREB:

Zvonko Džankić - novi doktor crkvene povijesti

U ponedjeljak 26. ožujka 2012. pod mentorским vodstvom o. Franje Šanjeka OP, izvršnim je uspjehom obranio svoju doktorsku dizertaciju iz crkvene povijesti o. Zvonko Džankić, OP na KBF Sveučilišta u Zagrebu. Naslov njegove doktorske radnje je: "Andeo Marija Miškov, vjerski i nacionalni preporoditelj hrvatskoga puka (1848.-1922.)".

Novi je doktor znanosti o. Džankić svojim znanjem i propovjedničkom vještinom oduševio ne samo nazočnu 'publiku' koja ga je došla slušati, nego i same profesore. Stručna mu je, naime, komisija postavljala više pitanja na koja je Zvonko argumentirano, znalački i vješto odgovarao. Čestitamo i radosno očekujemo da ovaj njegov dragocjen doktorski rad bude što prije objeladanjen.

Tema doktorske disertacije bila je "Andeo Marija Miškov, vjerski i nacionalni preporoditelj hrvatskoga puka (1848.-1922.)".

Doktorski rad obuhvaća 305 stranica teksta, deset priloga (310-333), popis izvora i literature (334-345), kazalo osobnih imena (347-365) te kratku bilješku o autoru (str. 357).

Sama disertacija sastoji se od dva dijela. Prvi dio je podijeljen na pet poglavlja u kojima su doneseni osnovni podaci o životu, obrazovanju i djelovanju Andela Marije Miškova, njegovim organizatorskim sposobnostima ilustriranih primjerom utemeljenja dominikanske Kongregacije sestara sv. Andela čuvara i bratovštine "Vječnoga ružarija" te pokretanja glasila "Gospina krunica", ali nije zaboravljeno i njegovo djelovanje kao propovjednika i pučkoga misionara.

Drugi dio sastoji se od šest poglavlja u kojima je detaljno opisan i kritički vrednovan Miškovljev spisateljski, prevoditeljski, leksikografski i propovjednički rad. Posebnu pozornost autor je posvetio njegovoj bogatoj rukopisnoj ostavštini, ali i objavljenim djelima.

Zvonko Džankić je cijelovito i vrlo detaljno istražio te sustavno predstavio u hrvatskoj

historiografiji skoro nepoznatog, a za našu nacionalnu povijest izrazito važnu osobu Andela Marija Miškova.

Polazište za ovu doktorsku radnju predstavljaju neobjavljeni pisani povjesni izvori i arhivska građa pohranjeni u arhivima dominikanskih samostana u Korčuli i Splitu, arhivu Kongregacije sv. Andela Čuvara u Korčuli, središnjem arhivu Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu te Nadbiskupskim arhivima u Splitu i Zadru.

Tako je doktorska radnja Zvonka Džankića značajan doprinos poznавању hrvatske nacionalne i crkvene povijesti druge polovice 19. i prvih desetljeća 20. stoljeća, kao i boljem razumijevanju eklezijalnog i društveno-kulturnog razvoja na području cijele Hrvatske te procesa formiranja značajnih i nezaobilaznih crkvenih i kulturnih institucija kod Hrvata.

s. Slavka i www.dominikanci.hr

ZAGREB: Biblij u svojim tradicijama

U nedjelju, 15. siječnja, u župi bl. Augustina Kažotića na Peščenici fr. Srećko Koralija, OP, održao je predavanje pod naslovom "Biblij u svojim tradicijama". Predstavljen je novi projekt dominikanske Biblijске i arheološke škole u Jeruzalemu.

Dugoročni cilj je da se na temelju enciklopedijskog pristupa biblijskim tekstovima ostvari iscrpan znanstveni, kulturni i vjerski komentar Svetoga pisma.

Riječ je o ambicioznom projektu koji iza sebe ima poznato i općepoznato ostvarenje Jeruzalemske biblijske škole koju je 1890. godine osnovao dominikanac Marie-Joseph Lagrange.

Potaknuti nizom crkvenih dokumenata, istaknuti bibličari odlučili su prevesti pojedine biblijske knjige s hebrejskog i grčkog jezika i to popratiti uvodima i stručnim komentarima. Tako je nastala "Jeruzalemska Biblija" koja je prvi put objavljena 1956. godine i koja od tada predstavlja nezaobilazno sredstvo u dubljem istraživanju Svetog pisma.

Kao plod velikog i udruženog znanja, mukotrpnog rada, ljubavi prema Božjoj riječi i snažne vjere, ona je pokazala put novome i još iscrpnijem projektu budućnosti.

U glazbenom dijelu programa nastupio je vokalni sastav "Modus Praedicandi" koji je izveo dvije skladbe – "Verbum Domini" fr. Srećka Koralije i motet "Sicut cervus desiderat. Sitivit anima mea" G. P. da Palestrine.

(www.dominikanci.hr)

ZAGREB:

Cjelovito čitanje Biblije u župi

Kraljice sv. krunice

U crkvi Kraljice sv. krunice po prvi put je započelo Biblijsko bdijenje ili cjelovito čitanje Biblije tijekom cijelog dana i noći, s prekidima za Sv. misu, klanjanje i križni put.

Potaknuti istim takvim bdijenjem koje je počelo prije 12 godina u Velikoj Gorici, članovi grupe za navještenje iz Župnog pastoralnog vijeća odlučili su organizirati takvo čitanje i u svojoj župi.

Ono je počelo na Pepelnici u 20.00 sati nakon večernje mise i, dok ovo pišemo, neprestano traje.

Odazvao se velik broj čitača i onih koji po četiri sata dežuraju, da su mnogi, koji su se još željeli upisati, ostali neupisani, što daje naslutiti da će Biblijsko bdijenje postati želj(e)na tradicija u našoj župi.

Biblija nije samo jedno od temeljnih književnih djela ljudske civilizacije i umjetničko nadahnuće slikarima, glazbenicima, pjesnicima,

ma, ona je Božji dar čovjeku, Riječ Života vječnoga, Isusov sveprisutni duh koji sve oživljava svojom božanskom Riječju.

Vidljivo je to na licu svakog tko ovih dana s nekom posebnom radošću čita, sluša i u svom srcu prebire što se to zbiva i što to zapravo znači. Nesumnjivo da je, uza sva druga zanimljiva događanja u župi, cjelovito čitanje Biblije događaj za pamćenje!

(www.dominikanci.hr)

ZAGREB:

Samostan na Peščenici dobio novoga priora

Iako nije jednostavno sročiti vijest o sebi, ipak kao urednik dominikanskih mrežnih stranica to činim slijedeći uobičajenu praksu informiranja o važnijim kretanjima i imenovanjima unutar Provincije.

U utorak 13. ožujka 2012., fr. Zvonko Džankić, član samostana Kraljice sv. krunice u Zagrebu, postavljen je za priora samostana bl. Augustina Kažotića na Peščenici u Zagrebu.

Nadam se kako moja nova služba neće utjecati na ažurnost našeg weba i da ćete svi vi, koji nas virtualno pratite, i dalje ostati vezani uz našu dominikansku obitelj.

Ovom prigodom zahvaljujem i svima vama koji šaljete svoje priloge, prijedloge i primjedbe te vas pozivima da to i dalje činite.

(www.dominikanci.hr)

KRIŽEVCI:

Završeni 4. dani hrvatskih svetaca i blaženika

Molitvenim, književnim i glazbenim programom posvećenim sv. Marku Križevčaninu, misnim slavlјem koje je predvodio bjelovarsko-križevački biskup mons. dr. Vjekoslav Huzjak te predstavljanjem stripa „Sveti Marko Križevčanin“ autora Hrvoja i Martina Plešea u križevačkoj župnoj crkvi sv. Ane u nedjelju 29. siječnja 2012. završeni su 4. dani hrvatskih svetaca i blaženika.

Sv. Marku posvećen molitveni i umjetnički program predvodio je križevački zbor mlađih „Crisinus“.

Uslijedilo je misno slavlje koje je biskup Huzjak predvodio u koncelebraciji s glavnim urednikom Radio Marije Stjepanom Fridlom i drugim svećenicima. U propovijedi je biskup Huzjak rekao da su sveci pokazatelji da čovjek može živjeti pravim božanskim i dostojanstvenim ljudskim životom, jer da božansko i ljudsko nije oprečno. „Ako se čovjek ‘oslobodi’ Boga, zarobi se sam u sebe pa nerijetko postaje žrtvom zla“ – naglasio je biskup ističući da nije dobro kada roditelji u vjerskom smislu ne žele utjecati na dijete, nego mu dopuste da se vjerski odrede tek kad odrastu, jer se do osamnaeste godine u životu mladoga čovjeka mogu dogoditi i nemoнал i droga i ostali poroci, a ne ono dobro što svi za svoju djecu žele. „Ne možemo dopuštati da se stvari događaju same po sebi, da se djeca odgajaju u nekom čudnom ateističkom i agnostičkom društvu“ – poručio je biskup Huzjak.

Nakon misnoga slavlja, kojemu su u prepunoj župnoj crkvi sv. Ane nazočili i križevački gradonačelnik Branko Hrg, dogradonačelnik Stjepan Peršin, predsjednik Gradskoga vijeća Roko Bašić te koprivničko-križevački župan Darko Koren, predstavljen je strip „Sveti Marko Križevčanin“ autora dvojice Križevčana učenika osnovne škole Ljudevita Modeca - Martina i Hrvoja Plešea.

Na taj su način završeni četverodnevni 4. dani hrvatskih svetaca i blaženika kojima se željelo potaknuti na bolje poznavanje i intenzivnije štovanje hrvatskih duhovnih velikana.

(usp. internet: Tanja Barun)

KRIŽEVCI:

Mali Velolučani na vjeronomučnoj olimpijadi

Vjeronomučna olimpijada, državno natjecanje iz vjeronomučka za učenike osnovnih i srednjih škola, zahvaljujući svojoj ovogodišnjoj temi »Grkokatolici - 400. obljetnica uspostave crkvenoga zajedništva«, od 26. do 28. u Križevcima je na doista jedinstven način, u radosti mладenačkog zajedništva, okupila doslovce cijelu Crkvu u Hrvatskoj, uključujući i grkokatoličku braću, o kojoj mnogi nezasluženo malo znaju.

Osim brojnih natjecatelja, na olimpijadi su sudjelovali i vjeroučenici iz Vele Luke, Anamarija Padovan, Vita Oreb, Nikola Žuvela i Dominik Dragojević, kao predstavnici Dubrovačke biskupije, pod vodstvom svoje vjeroučiteljice s. Tješimire Bešlić.

Natjecanje iz vjeronomučka održano je u sjedištu grkokatoličke eparhije u Križevcima. Svima je bio nezaboravan doživljaj slavljenje liturgije sv. Ivana Zlatoustoga u grkokatoličkoj katedrali, u nazočnosti bjelovarsko-križevačkog biskupa mons. Vjekoslava Huzjaka i domaćina slavlja grkokatoličkog križevačkog biskupa mons. Nikolu Kekića, koji je predvodio liturgiju.

Osjetili smo slavljenje Boga na skladan, i nama posve drugačiji način. Oduševilo nas je i njihovo pjevanje, zatim molitve za sve nas i naše obitelji. Puno puta smo čuli: "Na mnoga ja ljeta živjeli"!

Bjelovarsko-križevački biskup mons. Vjekoslav Huzjak istaknuo je u propovijedi, da ih je sve - unatoč razlikama u obredu - okupio »isti, živi Krist Gospodin« čije svjetlo su pozva-

ni pronositi. Grkokatolički križevački biskup mons. Nikola Kekić na kraju slavlja, zahvaljujući natjecateljima i njihovim mentorima, nadahnuto ih je nazvao »mladim ambasadorima, veleposlanicima grkokatolika u svojim sredinama«. Jer oni će najbolje znati, sve ono što su naučili i doživjeli, prenijeti diljem naše domovine.

s. Tješimira Bešlić

BRAZIL:

Sestra dominikanka primila nagradu za ljudska prava

Sestra dominikanka, Geralda Magela da Foncęca, primila je iz ruku brazilske predsjednice Dilme Rousseffa, godišnju nagradu za ljudska prava. Ovo priznanje joj je dodijeljeno zbog njenog zauzimanja za siromašne seljake kojima veleposjednici oduzimaju vlasništvo nad zemljom. S. Geralda je predala predsjednici Dilmi pismo mnogih seoskih obitelji koje traže ukinuće procesa oduzimanja vlasništva nad neobrađenom zemljom toga područja.

Popis imena za dodjelu godišnje nagrade predao je Tajništvu za ljudska prava sam grad Minas Gerais. I među brojnim zaslužnim osobama izabrano je ime s. Geraldinhe.

Predajući joj nagradu brazilska predsjednica je iskutnula kako su Brazilu potrebni hrabri, zauzeti građani, uporni u borbi protiv nasilja, nepravde i nejednakosti. "Proces razvoja može se osnažiti samo svakodnevnim, odlučnim zlaganjem". – zaljučila je predsjednica Dilma.

Osim predsjednice, dodijeli nagrade su načočili i ostali visoki državni dužnosnici.

USAMLJEN USRED ZAJEDNICE

Einstein je jednom rekao: „Čudno je to što sam svjetski poznat, a tako usamljen.¹

Koliko bi naše braće i sestara moglo reći isto, ili slično: Osamljen sam / Osamljena sam. Taj povik danas u društvu, a ne manje i u našim zajednicama naprosto glasno „vristi“ ili nijemo, ali veoma rječito, izbjiga iz pogleda brojnih ljudi. Usamljenost je prava guba svakog razvijenog društva.

U dodiru smo s mnogim ljudima, zauzeti mnogim aktivnostima, a psiholozi tvrde da nikada nije bilo toliko ljudi koji su iskusili bol usamljenosti, otuđenosti i odijeljenosti kao danas. Mase ljudi prolaze pred našim pogledom, na poslu i putovanju, u trgovini i u crkvi, na TV-u i internetu, u sredini gdje živimo i krećemo se; pretrpani smo informacijama, znamo gdje se što dogodilo, kad je tko što rekao, no s druge strane, sve je veći pritisak na čovjeka da

¹ <http://kontakt.bloger.hr/post/društvo-usamljenih/234230-aspx>

odustane od vlastitih čuvstava, procjena i odluka. Niti ne zapažamo kako olako napuštamo sami sebe, gušeći, ili naprsto brišući svoju posebnost i autentičnost, kako bismo preuzeli mišljenje i stavove drugih pojedinaca, grupe, neke stranke.²

Sve dobne skupine ljudi, od djetinjstva do staračke dobi, samci i oni koji žive u bračnim ili duhovnim zajednicama mogu iskusiti težinu usamljenosti. Sretni su oni koji kroz to iskustvo samo prođu, za razliku od onih koji to iskustvo žive trajno.

Zanimljivo je zapaziti da stanje usamljenosti nije neka statika, obojenost, koju naglašeno osjeća, i s njom se muči, samo pojedinac. Cijela zajednica to osjeća. Iako se usamljenost maskira, ipak se na različite načine izražava prema vani:

- Putem anksioznosti
- Putem depresije ili
- Putem agresije

Psiholozi razlikuju dvije vrste usamljenosti:

- a) emocionalna usamljenost
- b) socijalna usamljenost

² Usp. Mr.sc. Sandra Milotti Ašpan, prof psihologije, Usamljenost, http://www-zdravi-grad-porec.hr/strucne_teme_usamljenost.php

Emocionalna usamljenost nastaje kao posljedica nedostatka intimne, romantične veze, a praćena je anksioznošću (nervozom, strepenjom, strahom) i osjećajem praznine. Najčešće je osjećaju samci, sramežljivi ljudi koji nemaju prijatelja, ali i Bogu posvećene osobe koje se intimnosti odrekoše, a nikada nisu do kraja zaživjeli svoju posvećenost Bogu niti život zajedništva.

Socijalna usamljenost je odsutnost društvene povezanosti. Neki ljudi ne uspiju stvoriti odnose pa se osjećaju izolirani i jako usamljeni. Ova usamljenost je praćena dosadom i osjećajem socijalne izolacije, odbačenosti i nemirom.

Bez obzira o kojem tipu usamljenosti se radilo ona je neugodna i nezdrava, čovjek pod njenom težinom propada fizički i mentalno, netko brže, netko sporije. U takvom stanju najbolje rade hormoni stresa, čije su posljedice samo djelomično mjerljive: veća vjerojatnost srčanih problema i oboljenja krvnih žila; nestabilan krvni tlak; slabljenje kognitivnih sposobnosti; nekontrolirane reakcije u odnosu prema sebi i okolini.

Da se izrazim suvremenim ekonomskim rječnikom: Svi ljudski resursi su u opasnosti!

Osamljen usred zajednice

Kad taj izraz čujemo, iznenadeno podignemo pogled i pitamo se: „Al' je i to moguće? „ Moguće je to, i te kako moguće. Koliko se puta takav vapaj čuje od onih mlađih, koji tek u zajednicu ulaze, onih u novicijatu, junioratu i od onih sa doživotnim zavjetima.

Razumljivo nam je da se osjećaj usamljenosti javlja kod onih koji su svijet napustili, svijet pun buke, pun glasova, informacija, aktivnosti. Za sobom su ostavili dugo stvarana prijateljstva, toplinu doma, zaštićenost u obitelji, nježnu roditeljsku ljubav, brigu i pažnju svojih voljenih. Ostavili su face book, cha-

troom i skype, i-pod, MP 3 i MP 4, ostavili su sigurnost grupe i svoje navike, a u zajednici još nisu našli svoje mjesto.

Tu ih dočekalo sve novo: dnevni red i novo okruženje, izostanak dnevnih i noćnih izlazaka, rana ustajanja, manje povezanosti sa svijetom i s ustaljenim navikama. Zato nam nije čudno što su mladi usamljeni, izgubljeni, puni nekog nedefiniranog straha, na početku svog redovničkog života.

Od nas očekuju blizinu, otvorenost, dobrohotnost, ljubav, prihvatanje, povjerenje, brigu, vrijeme, razumijevanje.

U nama starijima žele naći majke i sestre, prijatelje, sigurnost primjera i nedvosmislen putokaz u život koji upravo počinju živjeti. Kad zažive molitveni duh, kad se osjete „doma“, usamljenosti će nestati iz njihova života.

Da bi ih zaštitili od iskustva usamljenosti, često smo spremni na popuštanja, na ustupke, na nepromišljenu zaštitu, na obećanja koja ćemo s vremenom zaboravljati. Osim toga, u zajednici se nađu „osjetljive“ duše i postavljaju se zaštitnicima, ne brinući za vjerodostojnost i istinitost svojih riječi, za pretjeranost svojih osjećaja, za prerano otkrivanje slike zajednice, koja je, usput rečeno, puna svojih nedostataka, ljudske nesavršenosti i slabosti. Prerano upoznavanje stvarnog stanja zajednice i pojedinaca u njihovoј slabosti, mladim ljudima može samo štetiti, a ne koristiti. Početno životno razdoblje ne može ponijeti svu težinu života, svu bijedu s kojom se bori starije životno razdoblje. Isto je i sa upoznavanjem samostanskog života. Mladoj osobi se život zajednice otkriva malo po malo. U svakom životnom razdoblju pojedinac stiče više znanja o zajednici, više ljubavi prema zajednici i svakom njenom članu, više sposobnosti prihvatanja, razumijevanja i oprاشtanja, jer mlada osoba raste u mudrosti i milosti. Postupnost u svemu postoji, zapravo, trebala bi postojati.

Za mlade je važna jasnoća, dosljednost i ljubav, prirodno stanište u kojem rastu i razvijaju se na svim poljima. Njihova zdrava znatiželja, njihova želja za znanjem, za ukorijenjenošću u zajednicu i red, trebaju biti zadovoljeni. Istina,

za to je odgovorna cijela zajednica, ali posebno odgojitelji. Mladi se često ne žele mijenjati, ne žele prihvati ništa što se kosi s njihovim starim životnim navikama, ne žele izgubiti ništa od onoga što su ranije imali, s čim su odrastali.

Ostvarenje poziva zahtjeva brojna odricanja, odrastanje i urastanje, zahtjeva promjenu života. Mladi toga moraju biti svjesni. Da ne bi izgubili tlo pod nogama, da ne bi ostali usamljeni i sami u svojim traženjima, odgojitelji se moraju potruditi da zapaze vanjsko izražavanje usamljenosti:

- Tjeskobu i nesigurnost,
- Tugu i pomanjkanje interesa za okolinu,
- Trebaju pratiti i dozнати:
  - da li su prihvaćeni u zajednici,
  - da li oni sami izbjegavaju zajednicu i pojedince,
  - kakvi su u odnosu s vršnjacima,
  - koje socijalne vještine posjeduju,
  - gdje i kako traže izlaz iz poteškoća
- Što više poznaju svoje odgajanike, odgojitelji ih bolje mogu pratiti, bolje im pomoći.

Vrijeme novicijata

U ovom razdoblju novaci i novakinje znaju biti usamljeni. Prošlo je već godina ili pet od njihovog dolaska u zajednicu. Još uvijek nedovoljno duhovno zreli, još neukorijenjeni u zajednicu, obaveze klizne – prema potrebi, manje druženja sa ostalim dijelom zajednice, manja povezanost sa svijetom.

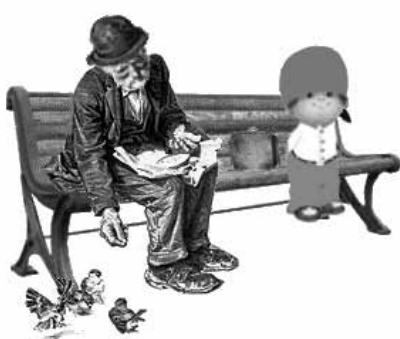
Uza sav duhovni zanos, žar i zdravu znatiželju mogu se pojedinci, ili svi kao grupa, osjećati usamljeni.

Odgojitelji bi ovdje morali odigrati presudnu ulogu, dajući sve od sebe da ta manja, ili veća grupa ne ostane izolirana od zajednice, ili da se uz prisutnost te postojeće male zajednice, pojedinci bore s usamljeničću. Fizički blizu jedni drugima, mogu emocionalno biti jako udaljeni jedni od drugih. Neposredna blizina ljudi ne može se prevesti izrazom: blisko zajedništvo.

Ne umije svatko doći do dubine drugoga, ne zna ga taknuti svojom blizinom, niti se zna otvoriti da bi bio taknut od drugoga.

Vrijeme juniorata

Mlade sestre su više uključene u apostolat zajednice, više komuniciraju sa doživotno zavjetovanim sestrama, uključene su u zajednički dnevni red sve od ustajanja (zajedničke molitve, obroci, zajedničke obaveze i rekreacija). Površno gledano, nema razloga usamljenosti ni jednoj mladoj sestri. Ipak se nađe primjera usamljenosti i kod tih naših članova. Ne uspiju uspostaviti zdravu komunikaciju sa sestrama s kojima rade ni s poglavarima, nisu sigurni ni u sebe same, neodlučni u iskazivanju svojih potreba, želja i postignuća. Nemaju povjerenja u širu zajednicu, ne prepuštaju se snazi zajedništva, a same nisu sposobne stvoriti svoj JA, koji bi odolijevao svim burama i olujama. Takve osobe rado traže, po nečemu, srodne duše i s njima zajedno njeguju zajednički JA, djelomično sretan, a djelomično zajednički usamljen usred zajednice. Samo sretne, ispunjene, duhovne osobe, osobe koje znaju svoj cilj koji je u skladu s njihovim pozivom neće osjećati usamljenost, jer ako se tokom življena i pojavi, znat će se nositi s njome, znat će umanjiti njenu ubojitost.

Usamljenost kod starijih članova zajednice

Zajednički posao, sastanci, duge godine zajedničkog življena i djelovanja, molitve i planiranja, svladavanja zajedničkih problema nisu uvijek dovoljno snažni da pojedince oslobole od paničnog straha usamljenosti, odbačenosti i suvišnosti. Do drugih često ne dospijevamo od straha da nas ne odbace, ili zbog straha od odgovornosti u odnosima. Intimnost i blizina nas plaše isto kao i usamljenost.

Kod naših članova koji zbog bolesti ili godina, svoje aktivnosti u zajednici prepuštaju drugima osjeća se voljno udaljavanje i napuštanje svega što zajednički život nudi i povlače se u osmu svojih soba. Tu provode dosta vremena, ali ne radosno i opušteno, već preplavljeni osjećajem nekorisnosti i odbačenosti, u nekom potisnutom strahu da ih ni u bolesti neće imati tko pogledati. Ne tvrdim da je takvih članova puno, da je vrijeme za uzbunu, da su nam zajednice zakazale, ali držim da je i 1% slučaj previše. Rijetko neka pojava umre čim se pojavi, ona se razvija i progresivno raste. Na žalost mi smo djeca ovoga vremena i malo toga ćemo izbjegći što je već dobrano zaživjelo u svijetu.

Veći postotak naših članova u naponu snaže, koji zajednici daruju sve svoje snage, osjeća se usamljeno, odbačeno i nedovoljno priznato i prihvaćeno. Takve članove susrećemo svakodnevno, ako mi sami nismo ti članovi.

Jesu li zakazali pojedinci ili zajednice?, pitam se ovdje pred svima vama. Što je zajednica previdila i previđa u odnosu na takve svoje članove? U čemu pojedinci grijese da se tako moraju osjećati?

Kako umanjiti ubojiti žalac usamljenosti

Budući se usamljenost definira kao stanje koje uključuje osjećaje nepripadanja i neprihvaćenosti, očito je da je za pojavu usamljenosti kriv pojedinac i zajednica. Problem se javlja u pojedincu i pojedinac najviše pati od njegovih posljedica. Osjeća emocionalnu bol, pritišće ga osjećaj ispraznjenosti i umora.

Najviše pogoda starije, iako je prisutna u svim životnim razdobljima. Čim se osjeti usa-

mljena, odbačena i nepotrebna, ili još gore, iskoristavana, osoba se treba zamisliti.

Postoji nekoliko općenitih koraka koje pojedinačno treba poduzeti:

PRVI KORAK: Priznati osjećaj usamljenosti

Uvijek treba krenuti od konkretne stvarnosti. Sebi priznati istinu o sebi, razloge usamljenosti. Kad im se nađe izvor, gube snagu nad nama. Puno je takvih razloga, ali ne moraju svi biti prisutni u životu jedne osobe:

- odbačenost od drugih (stvarna ili zamišljena)
- nedostatak pažnje u mladosti (krnje obitelji, prezaposlenost roditelja...)
- slab odnos s drugima (uzroci su u prezaposlenosti, televiziji, internetu, provođenju vremena daleko od drugih-današnje društvo to naprsto nameće)
- odbacivanje drugih (ili nam nisu ravni po nečemu, ili ih ne podnosimo, zavidni smo im, ili ljubomorni).

- slabljenje veza s Bogom. Aktivizam nam oduzima vrijeme koje bi pred Bogom mogli provesti. Mi bježimo, a praznine ostaju. Nitko ih, osim Boga, ne može ispuniti.

DRUGI KORAK: Biti aktivan

Treba donijeti odluku o pobjeđivanju usamljenosti. Duhovna, mentalna i psihička aktivnost pomažu u slabljenju, ili pobjeđivanju, usamljenosti.

TREĆI KORAK: Uključiti se u društvo

Važno se povezati s onima koji s nama dijele iste interese: molitva, knjiga, pjesma, igra, šetnje, cvijeće i vrt, ručni rad, neka umjetnost.

ČETVRTI KORAK: Usredotočiti se na tri duhovna principa

Poraditi na bliskom zajedništvu s Bogom, živjeti život koji podrazumijeva življene plodove Duha i razvijati svijest da smo djeca Božja i ujedno braća i sestre. Plodovi Duha su savršenosti što ih Duh Sveti izvodi u nama: ljubav, radost, mir, strpljivost, velikodušnost, uslužnost, dobrota, krotkost, vjernost, blagost, uzdržljivost i čistoća. Gdje se te vrijednosti žive, nema usamljenosti, jer zajednica i zajedništvo cvjetaju.

PETI KORAK: Riješiti sve sukobe

Oni su veoma učinkoviti kod guranja pojedinca u usamljenost, jer sve što se do kraja ne raščisti i ne izgladi, udaljava čovjeka od čovjeka, jer prisiljava na bijeg.

ŠESTI KORAK: Proučavati biblijske karaktere

Tamo se mogu naći razni primjeri patnje, odbačenosti, neshvaćenosti, ... Veliki biblijski likovi mogu pokazati kako se može preživjeti sve što se čovjeku može dogoditi (Mojsije, Abraham, David, Majka Marija, Isus, ...)

SEDMI KORAK: Potražiti savjet ili razgovarati sa starijima i zrelijima

Ponekad stručna i duhovna literatura mogu pomoći, jer govore o temama koje i nas muče i o načinu kako se približiti Božjem srcu.³

³ Usp. <http://kontakt.bloger.hr/post/društvo-usamljenih/234230.aspx>

Svaki naš član, bez obzira u kojoj je životnoj fazi osjeća potrebu pripadanja zajednici i redu kojeg je odabrao, ili bolje reći, u koji je pozvan. Ugodna emocionalna interakcija je potrebna našim zajednicama. Toga se ne treba bojati. Izostanak takvog ugođaja rađa emocionalnu uzinemirenost i članovi se osjećaju otuđeno, neshvaćeno i odbačeno od drugih. Socijalna integracija izostaje, jer nismo stvorili uvjete za socijalnu bliskost.

Sredstva stvaranja bliskosti u zajednici

SMIJEH I HUMOR naših rekreativacija treba njegovati i ne dopustiti da iščeznu, da ih pobijedi muk ili glas s televizije. Htjeli ili ne htjeli, televizija nas sve više dijeli na one koji je drže za božanstvo, kojeg nitko ne smije vrijedati ni riječju ni djelom, i na one druge koji bi bez nje lako mogli organizirati svoj život. Nije rijetko da je baš televizija razlog naših prepirkki i napetosti.

ZAJEDNIČKE REKREACIJE za obiteljskim stolom i naše večernje ili popodnevne rekreativije ne bi smjele iščeznuti iz našeg dnevnog reda. Razne aktivnosti, niti aktivizam, ne bi im smjele zasjeniti važnost u našem zajedničkom životu. Treba ih osvježavati, treba se boriti za njihovu živost i privlačnost, tražiti nove načine opuštanja, sve članove u njih uključivati. Poglavarji, ali i svaki član zajednice, su odgovorni za dnevni red u svojim zajednicama. Sati odmora i rada se moraju izmjenjivati, a sati molitve će im dati vjerodostojnost, jer iz molitve se crpi snaga i kreativnost, sigurnost i radost življenja.

PROMICANJE ZAJEDNIŠTVA, ONOG DUHOVNOG I ONOG FIZIČKOG – teme koje zanimaju većinu članova treba zajednički razmatrati i o

njima raspravljati, kao i teme koje se tiču karizme, duha zajednice i poslanja. Članovima naših zajednica je potreban osjećaj ponosa i divljenja prema vlastitoj prošlosti. To jača zanos i želju da se nastavi tamo gdje su drugi stali, ali i svijest da možemo i mi što su drugi uspjevali. Nama je povjerena ista karizma da je živimo danas, da je oživotvorimo u današnje vrijeme, na komadu zemlje kamo smo poslani.

DRUŽENJE NA IZLETIMA koristi zajedničkom raspoloženju i jača svijest pripadnosti grupi, u našem slučaju, duhovnoj zajednici.

HOD STOPAMA UTEMELJITELJA I SVETIH ČLANOVA DRUŽBE I REDA jača osjećaj pripadnosti jednoj duhovnoj obitelji.

PROSLAVE GODIŠNJICA, IMENDANA I ROĐENDANA, OBLAČENJA I ZAVJETA, MATURA I DIPLOMA unosi radost u zajednicu, a najviše dotičnim pojedincima koji se nalaze u centru slavlja.

IZNOŠENJE PLANOVA I ODLUKA koji se tiču zajednice pred cijelu zajednicu. Ekonomski izvještaji zanimaju sve članove. Događanja u široj zajednici su stvar svakog pojedinca i sve to treba doći na tapet, s mogućnošću postavljanja pitanja, primjedbi i konstruktivne kritike.

MOGUĆNOST PODJELE ISKUSTAVA SVAKOG ČLANA, duhovnih i onih iz svakodnevnog dje-lovanja, daje pojedincima temu razgovora i odskočnu dasku za komunikaciju.

Sve što se u zajednici događa može biti poveznica njenih članova, način koji onemogüćava pojedincu da bježi, da se osami i usami. Osjećaj usamljenosti se javlja kad pojedinač osjeća nesklad između željene i postignute kvalitete odnosa, ali i kad pojedinač posjeduje nedovoljne vještine nužne za razvoj odgovara-jućeg bliskog i socijalnog odnosa (kad je sramežljiv, ne zna uspostavljati odnose, ne zna održati komunikaciju, ne zna se šaliti, ne voli „gubiti“ vrijeme s drugima).

Nema tableta protiv usamljenosti, ali pojedinač i zajednica moraju sve učiniti da razlozi za usamljenost potpuno nestanu iz naše sredine.

Učiniti sve novim

Nitko nije otok, naslov je knjige koju je napi-

sao Thomas Merton, redovnik trapist, želio je i samim naslovom pokazati da čovjek pojedinac nije dostatan sam sebi. Treba Boga i čovjeka, da bi uspio, da bi bio sretan.

Kako li je teško sebe osjećati pustim otokom, odsječenim od ostalih, do kojeg nitko ne dolazi niti komu treba. Kod takve osobe cvjeta usamljenost, tuga, bol i žalost. Čim to stanje počne smetati dotičnoj osobi, vrijeme je za paljenje alarma, vrijeme je da nešto za sebe učinimo. Vrijeme je da se svim srcem okrenemo Gospodinu, pustimo Duhu Svetom da sve u nama učini novo, da postanemo novo vino, nova stvorena. Potrebno nam je novo sidrište, novi izvor, novi početak. Nije posao, nisu ljudi uzrok naše praznine, uzrok naše depresivnosti i izgubljenosti. Okolnosti su samo povod, u nama je uzrok. Naše duhovno stanje, naša praznina dokaz su da se od Boga polako, ali sigurno udaljavamo. Svoje dane, misli i planove prekrcali smo obvezama koje trebamo učiniti, rokovima koje moramo ispuniti. Ništa više ne stižemo na vrijeme. Uvijek imamo osjećaj da živimo ono buduće vrijeme, da krademo od sutra, od odmora i od sna. Živimo u trajnoj napetosti, tjeskobi i strahu, stalno umorni i iscr-

pljeni. Ujedno nam slabi strast za Gospodinom i sposobnost da ljude ljubimo Kristovom ljubavlju.

Radost zbog činjenice da pripadamo Bogu, svijest da nas je On pozvao i poslao, da mu mi pomažemo u njegovom naumu da sve ljude privede k Ocu, življenje zavjeta koji nas oslobođaju za Božju stvar, sve su to razlozi da budemo sretni i ispunjeni.

Sve se manje njeguje šutnja koja je stvara- la uvjete za susret s Bogom. Imamo osjećaj da je vrijeme provedeno u molitvi ukradeno od naših aktivnosti s kojima se mi poistovjećuje- mo. "Naša zauzetost i prezauzetost ispunjavaju nam vanjski i unutarnji život sve do ruba", kaže Henry J.M. Nouwen.⁴

Premalo mesta i vremena ostavljamo Duhu Božjem. Nemamo vremena niti postaviti pitanje: *Gospodine, što hoćeš da učinim*, a još manje imamo vremena poslušati Gospodinov odgovor. Šutnju i mir sve teže postizemo, a baš nam to sve više treba. Bog od nas ne traži da se povučemo daleko od ljudi i njihovih briga, da sebi potražimo umjetno stvorenu tišinu kroz koju ne dopire vapaj čovjeka današnjice. On od nas traži da presložimo vrijednosti, da s obadvije noge ostanemo na zemlji, da „čujemo“ vapaje i potrebe ljudi onih dalje i onih oko nas.

Središte Isusova života bio je odnos prema Nebeskom Ocu. Snaga koja je njega pokretala bila je *vršiti volju Očevu*. Ta poslušnost nošena ljubavlju spasila je svijet. Mi samo nastavljamo Isusovo poslanje i sve što nam se događa i što radimo samo je dio puta koji nas vodi k Ocu.

Naš život je život molitve, one službene u koru, privatne pred Svetootajstvom ili u našoj sobi, ali iznad svega one trajne. Usamljenost nam šteti, protiv nje se borimo, ali samoća nam je potrebna da bi bili sami sa svojim Bogom, da ga pitamo i slušamo, da mu govorimo i očekujemo odgovor. Iz tih trenutaka crpimo sigurnost za svoje poslanje, i snagu iz njegove prisutnosti.

Kad se cijela zajednica susreće i napaja na pravom izvoru, nema straha osamljenosti, jer Duh Sveti progovara u srcu svakog pojedinca,

⁴ Henry J. M. Nouwen, *Učiniti sve novim*,

svi rastemo u istom uvjerenju: Bog me voli, ali voli i moju sestru, moga brata. Mi koji visimo o Božjoj riječi, živimo u zajednici koja je Bogu dragocjena, ali i svakom od nas, ne bi u toj zajednici smjeli nalaziti prostora za usamljenost. Svi uzroci bi trebali iščeznuti pred snagom zajedništva hranjenog molitvom, blizinom i ljubavlju prema Bogu i one koju gajimo jedni prema drugima.

Literatura:

Franc Rode, Cardinal http://www.catholicnewsagency.com/news/cardinal_complains_of_worldly_values_in_religious_life
Kelley Kelsey, *The gift of loneliness*, Summer 1984, Vol. 36, No.2, pp100-108, <http://www.spiritualitytoday.org/spir2day/843621kelsey.htm>

Kerby Anderson: *Loneliness*, <http://www.leadermedia.orgs/probe/docs/lonely.html>

Wm.S. Diehm, *Nošenje sa usamljenošću*, <http://www.seniors-site.com/widown/lonely.html>
<http://www.kontakt.blogger.hr/post/društvo-usamljenih/234230.aspx>

Deus sive Esse rerum omnium

Tu sei quella che non e', Io, invece, Colui che sono.

(sv. Caterina di Siena)

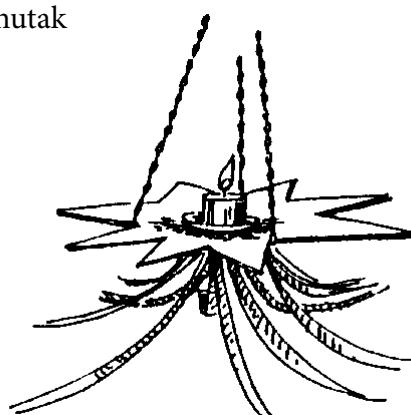
Danas virim u prazne pokale Zemljinih očiju.

Tvoje je lice skriveno iza očnih duplji
i Tvoje lice leži u kućištu stvari
ali one ga brižljivo omataju

Sjajne pliskavice iskaču ponekad, tek na trenutak
nadamo se vidjeti ih,
a one kao da se dobro skrivaju

I Tvoje lice prosjaji tek ponekad
kroz tešku trupinu vidljivoga
Prepun si vode
zato te želimo upiti mi, porozno kamenje
oživjeti
poplavjeti

kao kad se u pokalu na verandi ogleda
uskipjelo plavo more.

Marina Katinić, Korčula, siječanj 2012.,

DA SE BOLJE UPOZNAMO

s. Eugenija, Anđelka, Ivković

S. Eugenija Ivković živi u zajednici Blažene Ozane Kotorske, u Zagrebu. Memorija joj je nabijena mnogim događajima, kako iz djetinjstva tako i o onima kasnije. Zamolili smo je da nam i ovim putem prenese neka svoja sjećanja na ljude i događaje uz kojih je bio vezan njezin život i djelovanje. Pravo se veli: Što nije zapisano, kao da se nije niti dogodilo.

AM: S. Eugenija, recite nešto o sebi, kada i gdje ste rođeni?

S. Eugenija: Rođen sam 10. listopada 1926. u Brnazama, od oca Stjepana i majke Ane rođ. Bajić. Krštena sam u Sinju, kod Gospe Sinjske. Bilo nas je devetero. Jedna je sestra umrla čim se rodila, onda je došao brat, pa Mara (s. Leonarda), pa opet brat, koji živi u Osijeku, iza njega sam ja rođena. Nakon mene su rođene još tri sestre. Dakle, bila su tri brata (Andrija, Filip i Jure) i šest sestara. Na krštenju su mi dali ime Anđelka, a neki su me zvali Andja, jer je baba imala kćer Andju. U kući je uvijek bilo veselo. Išli smo redovito na misu u crkvu, nekad pješice, a ponekad bi nas otac odvezo sa kolima (konjima). Išlo se pjevajući, nikad to nije bilo teško. Jednom, za vrijeme zime, otac je išao s kolima i konjima, vratio se kući bez kola i konja. Brat je išao vidjeti gdje je. Majka se zabrinula gdje su konji, gdje je brat? Otac je rekao da je brat preuzeo konje, jer se s kolima nije moglo dalje zbog snijega. Živjeli smo od rada svojih ruku, u gospodarstvu, na njivi, u vrtu. Svi smo se, bez razlike uključivali u rad. Bili smo jedna katolička obitelj koja, uz svoje redovite poslove, nikad nije zanemarila molitvu i kršćanske dužnosti. Svaku večer se molila krunica, a nedjeljom se obavezno išlo na misu. Kao djeca sudjelovali smo u crkvi u procesijama, posipali cvijeće, osobito na Veliku Gospu. To je bilo posebno svećano.

Više godina smo živjeli zajedno sa stričevima. Stric Josip mi je ostao posebno u sjećanju. On je bio jako sretan kad smo, Mara i ja pošle u samostan. Želio je da povremeno dođemo doma, da nas vidi. Bio je boležljiv. Kad je Mara – s. Leonarda bila u Skopju, rekao je da će joj platiti put samo neka dođemo zajedno malo doma da nas vidi. Ali, nažalost, ta mu se želja nije ispunila. Ja sam bila tada u Splitu, u sv. Martina, Jedne večeri, taman smo legle u krevet, kad je ura tukla 11 sati, netko je ušao u sobu. S. Ivanica me zove neka vidim tko je došao. Ustala sam, upalila svjetlo, vrata su bila zatvorena, gledam, nema nigdje nikoga. A sve smo čule da je netko došao i približio se mom krevetu. Ali ne vidim nikoga, pa se vratim opet u krevet. Ujutro su mi javili da je stric umro sinoć u 11 sati. Vidite, točno u taj sat kad smo mi čule da je netko ušao u kuću, ja vjerujem da se to on došao oprostiti od mene. On je toliko že-

lio da dođemo malo doma, a kad nismo došle, on je došao nas posjetiti!

Moj otac je skoro 16 godina služio u austro-ugarskoj vojsci. Najprije redovnu, a onda kad se zaratilo, onda je bio u ratu. I stric je bio u ratu. On se vratio ranjen, a moj otac je bolje prošao.

Kad se vratio s ratište oženio se s mojoj materom, makar je već bio zaručen s jednom curom još prije nego je išao u vojsku. Došao je jednom posjetiti brata moje matere, s kojim je bio na ratištu. Mojoj materi, koja je tada bila još jako mlada, on se svudio i malo pomalo on je izabrao nju za svoju ženu. Ona je, inače bila si-roče. Nije imala ni oca ni majke pa je živjela kod jedne učiteljice koja ju je naučila svim kućnim poslovima i plesti i ručne radove. To znanje će kasnije prenijeti na svu svoju dicu.

Najteže mi je pričati o ratnim strahotama. Otac mi je bio čak na prisilnom radu u Vinkovcima, Brat Andrija je bio u Zatvoru, drugi brat, Filip se bio sakrio u rudničku jamu i tako se spasio, ali se kasnije ipak predao.

Inače, partizani su dolazili pljačkati po selima. Odvodili bi goveda, odnosili ulje i sve što bi našli. To su bile strahote. Jadan narod, prepatio je, a nikome si nije mogao tužiti.

Oh, kad bih vam ja ispričala sve strahote koje su prošli moji roditelji, braća i svi mještani, ne bi vam bila dosta cijela knjiga. Ali, nije lako ni sjećati se svega!

AM: Dobro, idemo o nečem ljepšem. Kako to da ste izabrali samostan sestara dominikanki?

s. Eugenija: To je duga, a opet jednostavna priča. Najprije je moja sestra, Mara, odlučila poći u samostan. Kako su kod nas bile samo sestre milosrdnice, ona je pošla k njima. Ali one su imale jako puno kandidatice. Kad su jednom bile u Splitu, Mara je vidjela sestre dominikanke. Sviđele su joj se i ona je otišla kod njih u Korčulu. Tu je obukla redovničko odijelo i dobila ime s. Leonarda. Tako sam i ja, eto, upoznala bijele sestre i odlučila sam im se pridružiti. Bilo mi je tada jedva 16 godina. Ali nisam bila sama.

S mnjom je htjela ići i Agneza, moja prijateljica. Njezin otac nije bio baš za to da ona ide. Kad je čula Tomica Mastelić (s. Franka) da ja idem u dominikanke, htjela je i ona poći sa mnjom. Ona je bila starija od mene i već je prije htjela ići u neki samostan, pa joj je sada bilo draga da smo dvije. Ja je nisam baš niti poznavala prije. Isto tako nam se pridružila još jedna djevojka. Ja sam krenula tri dana prije i bila sam u sv. Martina, dok je moja sestra imala obnovu zavjeta. Poslije je ona išla u Zagreb u školu. Kad je Tomica krenula, poslali su nas zajedno na Bol kod dominikanaca. Tu smo pomagale sestrama, osobito s. Ivici Kmetović u kuhinji. Zajedno s njom je bila i s. Dinka Franulović. Samostan dominikanaca je bio pun pitomaca i drugih đaka, svih skupa preko osamdeset. Gimnaziju je vodio p. Rabadan.

Tu smo ostale oko godinu dana. Tomica (Franka) je otišla prije u Korčulu, a ja sam išla nešto kasnije. Sjećam se dobro, kad sam došla u Korčulu, u kolovozu, slavio se sv. Augustin. Čitali su duhovno štivo o sv. Moniki i njezinu sinu Augustinu. U novicijatu smo bile skupa i novice i kandidatice.

Bilo je to vrijeme rata. Kad su bombardirali Korčulu i to baš naš samostan, morale smo bježati. Te je godine pala Italija. Talijani su se morali povući iz Korčule. Partizani su im potopili tri broda. Bilo je puno mrtvih. U našoj je kući bila organizirana bolnica za ranjenike. S. Alfonza Nižetić je jedne noći sanjala da laju psi i da partizani bježe. Ustala je i gledala kroz

prozor. Zaista su vojnici bježali amo, tamo. Dok je ona bila na prozoru pao je jedan geler točno na njezin krevet. Bog je učinio čudo da je sanjala taj san i zbog toga ustala iz kreveta. Ali, ona je ipak teško nastradala na putu prema Blatu, kamo smo svi bježali. Pala je bomba koja joj je raznijela ruku.

Nakon što su pale bombe na samostan, zapravo ne točno na samostan nego u more uz samostan, popucala su sva stakla. Ranjenici koji su ostali živi išli su prema Gospoj Lurdskoj i klečeći zahvaljivali Gospoj i molili je da ih spasi. S njima je molila s. Gabrijela Batistić. Ona je čak otvorila šipilju i htjela je biti što bliže Gospoj da je bolje čuje. Bio je to divan ali i strašan prizor kako ranjenici, krvavi, s omotima, kleče po stepenicama ispred Gospine šipilje.

S. Gertruda Kojaković je ostala sama s jednim ranjenikom koji je ostao bez ruke. Inače je ona bila instrumentalka i posluživala je liječnicima.

Ranjenici, partizani, su bili iz svih krajeva, čak iz Sinja. Jedan je prepoznao s Mirjanu. Mirjana je bila već djevojka kad je došla u samostan, imala je prosce, trebala se udati, ali ona se odrekla svega i pošla u samostan. Ta s. Mirjana, pa s. Ivka i ja mi smo od tri brata djeca, prvi rod. Ima Ivkovića koji mi nisu ništa u rodu. S. Agneza je isto Ivković, ali mi nije bila ništa u rodu.

Ivkovića ima i u Subotici. Za vrijeme rata išao je vlak, zvan *Zec*, iz od Knina prema Slitu. Avioni su stalno bombardirali. Kad je stao u Kaštelima bilo je puno ranjenih i mrtvih. Brzo su se pročula imena mrtvih. Među njima je bio jedan Andrija Ivković, sin Stjepana. Sestre su zato mislile da mi je to brat, ali to je bio neki drugi čovjek kojeg nisam poznavala.

AM: Došlo je vrijeme oblačenja, odnosno, novicijata, je li to prošlo bez teškoća?

s. Eugenija: Kad smo napokon trebale biti obučene, opet nova nevolja. Naši roditelji nisu mogli doći jer nisu dobili propusnicu. Korčula je bila još pod Italijom i trebalo je imati propusnicu. Došli su samo s. Mirjane, jer je njezina sestra bila partizanka i njezin muž pa su brže dobili propusnicu. Oni su rekli da će uskoro doći i naši, ali njih nema, pa nema. Išli smo ih na brod čekati, ali njih nema. I sada č. majka kaže da ćemo čekati s oblačenjem dok oni dođu. Ali s. Agneza kaže da ne čekamo nikoga, tko zna kad će oni doći, mi ćemo se obući bez njih. Sve smo se s tim složile. I mi smo se obukle 8. svibnja, na Gospu Pompejsku, bez naše rodbine. Započeo je redoviti život. Imali smo svaki dna duhovno štivo. Uoči bl. Imelde, koja se slavi 13. svibnja, č. Gabrijela, podučiteljica nam je čitala za du-

hovno štivo život bl. Imelde. Među ostalim piše kako je ona zaželjela vidjeti svoje roditelje i Bog je dao da su joj oni iste noći došli u posjet. A s. Mirjana na to prokomentira: „Kako bi bilo da naši roditelji dođu ove noći!“. Č. Gabrijela se našali: „E, moje svetice, vi bi htjele odmah biti bl. Imelda i da vam roditelji dođu čim zaželite!“. Međutim, upravo te noći, netko zvoni na vrata. Domalo zove s. Dominika: „Ustajte, došli su vaši!“ Č. Gabrijela kaže: „Tko to sanja? Jesu li se ispunile želje sveticama?“ Zbilja to nije mogla vjerovati. Kako nismo odmah ustale, dođe s. Dominika u našu spavaonu i viče: „Što ih ne pustiš, došli su njihovi roditelji, donijeli janjce, dole u konobi bleju. Ljudi hoće vidjeti svoju dicu“. Bili su to zaista naši roditelji. Krenuli su na put čim su dobili propusnicu. Donijeli su žive janjce. Berardi su donijeli kozlića. Možete misliti kakva je to bila radost i iznenađenje!

S. Mirjani je otac bio na umoru. Kako on nije mogao ići, poslao je svoju nevistu, koja je bila partizanka, i koja se za njega brinula. Rekao joj je: „Makar ja i umro, a ti Pere idi, da naša Pava ne bude plakala, ako drugi dođu. Neka i ona bude vesela“. Dok je, eto, nevista bila u Korčuli, otac je zaista umro. Nisu stigli niti na pokop. Zajedno s nevistom bila je i njena sestra s mužem. Taj muž se nije isповjedio 16 godina. Kad je video sve ovo, to naše oblačenje, čovjek se obratio i isповjedio. Eto, kako Bog svakoga čeka. Mirjana je zbog toga bila jako vesela i sretna. Ali očeva je smrt ju je dosta pogodila.

Meni su došli otac i mati. Radovali su se, plakali i bilo im je žao što nisu stigli i na oblačenje. U novicijatu je bilo veselo, ali su i bili vrlo strogi prema nama. Otpuštali su kandidatice i novice za najmanju sitnicu. Jedna, Anda, koju su otpustili, bila je zbog toga tužna. Meni se ona posebno sviđala i bila mi je uzor, nikada ne znam zašto su nju otpustili.

Sličnu je sudbinu doživjela i Marica Mašelić, rodica s. Franke. Razboljela se na pluća, i umrla je. Pokopana je u Zagrebu, ali ne sa sestrma, nego u nekom drugom grobu. S Leonarda je bila u laboratoriju u Zagrebu, ona mi je to pričala. Kad je bombardiran samostan dominika-

naca u Zagrebu, s. Leonarda je odmah išla tamo vidjeti. Pričala je kako je to bilo nešto strašno.

AM: Kako to da ste dobili ime s. Eugenija?

s. Eugenija: Kad smo bježali u Blato, tamo je bila jedna kuvarica koja se zvala Eugenija. Bila je fina, elegantna, ljubezna i ja sam zaželjela da će se i ja zvati Eugenija. Prije oblačenja je č majka zvala svaku pojedinu na razgovor i među ostalim pitala koje ime želimo. Ja sam rekla da hoću ime s. Eugenija. Nakon mene je došla s. Agneza. Pitaju nju i ona isto želi biti s. Eugenija. Oni odgovore: „Zakaparano je!“ I tako sam ja dobila to ime. Čudili su se zašto želimo obavijevanje baš to ime. Otkrile smo im da je u Blatu bila jedna sestra koja se tako zvala, nama se jako svidjela svojim vladanjem, bila je uvijek radosna i ljubazna.

Poslije su mi htjeli staviti imendan negdje oko Božića. Ali ja sam negdje pročitala da ima više Eugena. Našla sam ovoga koji se slavi 13. srpnja i ostala sam kod toga, osobito zbog toga što se tako zvao papa Pacelli.

Nakon nekoliko godina, kad nas je vlč. Cujej vozio s. Vladimiri na oblačenje, svratili smo u Blato posjetiti tu moju imenjakinju.

AM: Gdje ste sve radili nakon zavjeta?

s. Eugenija: Zavjeti su bili sljedeće godine, 1946. Doživotne zavjete smo imale 1951. Nakon zavjeta sam bila po raznim mjestima. Nema gdje nisam bila. Jednom sam bila oglušila. Ništa nisam čula. Molila sam se sv. Luciji i drugim svećima i hvala Bogu, ozdravila sam.

Ja sam voljela svirati. Učila sam sama. Ali nisam se time puno bavila, jer sam većinom bila u kuhinji, i tako. Znala sam i plesti, čak i davati injekcije. Bez križa nema nigdje. Tko nema križa mora se moliti da ga dobije. Ja sam bila uvijek zadovoljna.

Na Bolu kod braće dominikanaca

U Bolu sam došla najprije 1942. kao kandidatica, a onda kasnije kao sestra. U to je doba bilo jako puno pitomaca. Bilo je osam ili deset sestara koje su tamo radile: s. Antonina Jovanović, s. Perica Batistić, s. Apolonija Domazet, s. Kostanca Kralj, s. Doroteja Trgo, i još neke, ne sjećam se više koje. S. Kostanca je bila poslana za starješicu i da bude kuharica, ali ona je radije preuzeila šivanje, a u kuhinju je stavila mene i s. Doroteju. Bila je dosta velika neimaština i trebalo je paziti koliko će se dati za koji obrok. To mi je bilo najteže. Vidjela sam da bi djeca jela i davala sam im uvijek kolikogod sam mogla. Bilo je točno određeno koliko dekagrama moram svakome dati kruha. Među tim pitomcima je bio Drago Kolimbatović, Jozo Mrkonjić, Ljudevit Josip Jeđut, p. Reginaldo Klapež – on je bio još mali, ovi su bili četvrti razred, i drugi. Svakoj bi sestri dali neki nadimak. Šalili smo se. Meni ih je bilo žao. Nemaju tu matere ni čaće, a dica su to još. Bili su mi jako dobri. Pomagali su mi u svemu. Onda se kuhalo na drva. Oni bi mi uvijek donosili drva, pa i čistili krumpire kad je trebalo i drugo. Išli su mi i po vodu na bunar, brali smokve. Ja bi im dala posude i oni su rado išli brati smokve.

Imali su na Bolu jednog mačka koji je kroao sve do čega bi došao. Tako je s. Doroteja čisti-

la kokoš. Dok se ona okrenula po nešto, kokoš je nestalo, i nije imala što skuhati taj dan. Kad smo saznali tko je „lopov“ krenuli su u potragu za njim. Vidjeli su kako se on provlači kroz jednu rupu. Zatrpani su je misleći da će ga spriječiti. Ali mačak je razvalio rupu i ponovno krenuo po „pljen“. Eto, premda smo imale puno posla, mi sestre smo uvijek nalazile razloga za radost i šalu. Osobito se voljela šaliti s. Doroteja. Jednom je s. Simeoni, s kojom smo se uvijek mogli šaliti, stavila krumpire ispod plahete. Kad je ova legla spavati počela se tužiti kako je nešto tiska. Mi smo se nasmijale do suza.

U Šibeniku kod franjevaca

Osim kod dominikanaca u Bolu bila sam i u Šibeniku kod franjevaca. Tu mi je ostao posebno u sjećanju jedan tragični događaj. Sa mnom je bila s. Ivica Kmetović, koja je radila sa s. Metildom Kad je s. Metilda bila na duhovnim vježbama, s. Ivica je ostala sama u kuhinji.

Jednoga jutra joj je bilo dosta loše, teško je ustala. Ali je malo kasnije ipak ustala. Ja sam išla u crkvu nadoliti vase. Išla sam ubrati još koji karanfil. Ali budući da je bilo zaključano, išla sam u kuhinju pitati s. Ivicu gdje je ključ. Ona me zove da dođem gore da će mi ga dati. Morala je, kaže, zaključati da joj ne pokradu sve iz vrta. Došla sam gore, a ona mi kaže neka uzmem malo kave. Ona će otici za čas u apoteku po lijek baki koja je ležala kod kuhinje. To je bila jedna stara švelja, koja je ostala kod fratara. S. Ivica se, osim kuhinje, brinula oko nje. Kad je otišla, niz stepenice, najednom čujem kako me zove čudnim glasom: „S. Eugenija, dođi!“. Siđem dolje, a ona leži, šlagirana. Moli me da je dignem. Ne mogu, bila je dosta krupna. Ne može dobro govoriti. Jedna strana joj je uzeta. Jedva sam je nekako dovukla kod kreveta ove bake. Onda sam otrčala po gvardijana. Gvardijan je odmah došao. Plakao je. Jako su svi voljeli s. Ivicu jer je bila dobra i požrtvovna. Imala je oko pedeset godina. Gvardijan se zvao Rosandić. Gvardijan je išao zvati bolničarke, s. Marcelu i Magdu koje su stanovale u našem samostanu i išle u medicinsku školu. Brzo je došao i

lječnik. Otpremili su je u bolnicu. Čuvali smo je po noći. Kad su učinili sve pretrage rekli su neka je nosimo doma, njoj nema spasa. Zaista, umrla je točno u pola noći. Narod ju je jako volio i svi su žalili za njom. Bila je uvijek vesela i jako je voljela siromahe i djecu. Kad bi god išla u grad i susrela djecu davala bi im bombone. Kad bi koji bio jako prljav ona bi ga dovela u samostan i oprala.

U Virju

Djeca su nas jako voljela. Kad bi išle pored kuća djeca bi nam trčala ususret i vikala: „Evo idu faljen Isus“! S njima smo molile krunicu i pjevale litanijske molitve. Kako nije bilo orguljaša, ja sam otišla na orgulje i dala intonaciju. Mi smo najprije stanovali kod groblja u kući jedne starice, Kunićevke, koju smo dvorile. Ona je dolazila i u Korčulu kod naših sestara. Htjela je da je časne dodvore. Nije imala djece. Kod nje nam je bilo ljepše nego u kućici gdje su sestre stanovali. Imala je štagalj, voćke, vrt, bunar. Pravo malo gospodarstvo. Ja sam se penjala na vrh skala da bi brala trešnje. Kad je ona umrla, bila je kod nje s. Celina. Ali nisu sestre prešle odmah tamo. trebalo je ići na ostavinsku raspravu. Svaki dan su sestre išle tamo hraniti svinje i kokoši.

Kad sama ja dolazila u Virje, najavili su da dolazi sestra koja zna plesti. I počele su dolaziti narudžbe. Dolazili su doktori, učitelji i svi drugi. Znala sam cijelu noć plesti. Težak nam je bio život, ali meni je to bilo veselo. Kasnije je tamo došla s. Anuncijata za starješicu. Ona bi svaki dan sjedila i plakala. Jednom sam to rekla majci Milinković. Ona je onda tamo poslala s. Mirjanu, iz Rijeke, a ja sam premještena u Šibenik. Tu sam se najviše bavila pletenjem i to na ruke. Ali, kad su nam nabavili mašinu iz Njemačke, brzo sam se uputila i onda je pletenje išlo puno brže. Moja majka je znala puno ručnih radova. Ona je bila kod neke učiteljice kod koje je to naučila, a onda je kasnije naučila mene i sve moje sestre.

U Desiniću

Bila sam i u Desiniću. Voljela sam taj narod. Župnik nam je bio vlč. Marko Culej.

Kad se s. Vladimira oblačila ili zavjetovala, vozio nas je župnik Marko Culej u Korčulu. Svratili smo u Vela Luku kod Blajki.

Onda sam došla u Zagreb, u samostan bl. Ozane. Tu sam radila s djecom.

U Zagrebu

U Zagrebu sam radila s djecom u vrtiću. Voljela sam djecu i djeca su voljela mene. Nikada nisam nikoga istukla. S njima treba znati. Djeca su uvijek nestošna, vole činiti baš ono što ne smiju, izlažu se opasnosti i treba budno paziti na njih. Tako je jedna mala provukla noge kroz ogradu i gotovo visjela na stepenicama. Ne daj Bože da je pala, bila bi se potpuno razbila. Kad sam je ugledala nisam smjela vikati, nego sam mirno i brzo došla do nje i izvukla je van.

Roditelji su uglavnom bili zadovoljni i zahvalni. Neki me još i danas ponekad zovu telefonom. Osobito se sjećam obitelji Obad. Oni su imali puno djece. U vrtiću sam doživjela puno lijepih trenutaka, ali i straha.

AM: Nakon tolikih godina provedenih u samostanu, osjećate li se vi još uvijek sretnom redovnicom?

s. Eugenija: Nikada se nisam pokajala što sam redovnica. Zahvalna sam Bogu koji me pozvao i koji mi je davao snage u svim burama života. Bila sam boležljiva još kao mlada sestra. Više puta sam bila na operaciji i jedva ostala živa. Još i danas osjećam posljedice. Onda se radilo puno i to teške poslove. Nikada se nisam štedila.

AM: Kojega sveca osobito rado zazivate?

s. Eugenija: Svetog Josipa i moju dragu Gospu Sinjsku. Molim Boga za sretnu smrt.

AM Što biste poručili sestrama, osobito mlađima?

s. Eugenija: Najprije molim Boga da im prosvijetli pamet i ako imaju zvanje da ustraju, da zavole svoj Red, svoj redovnički život. Kad sam ja, kao dijete, vidjela sestre u Sinju, bile su to milosrdnice, dojmilo me se najviše kako su uvek sretne i nasmiješena. Pa bih poručila i našim sestrama da radosna srca služe Gospodinu, jer on ljubi veselog darovatelja.

(Razgovor vodila s. Slavka Sente, u Zagrebu,
23. ožujka 2012.)

Dominikanska trećoredica Štefa Jurkić (1895. – 1971.)

Budući da se u Dominikanskom redu ove godine posebno proučava uloga žene u propovijedanju, prikladno je u okviru rubrike o velikanima Reda u 20. stoljeću istaknuti upravo primjer žene koja je propovijedala. Riječ je o dominikanskoj trećoredici Štefi Jurkić, koja je od početka svoga književno-umjetničkoga djelovanja svjesno nastupala kao katolička spisateljica, ističući pri tom da zna što hoće i smjera, jer joj nije do pukoga razbacivanja riječima, nego ima mnogo dublje i iskonskije čežnje. Ona teži za vječnošću i Bogom, pa su joj upravo stoga Bog, vječnost, milost i duša najdublji motivi i najjača inspiracija. To su prepoznali i njezini suvremenici, pa su Štefinim djelima, uz književno-umjetničku, priznavali i neku višu vrijednost. Marija Jurić Zagorka doživjela je Štefinu djelu "kao plamen, koji blago grije i obasjava ljude nekim ozbiljnim, postojanim svjetлом, poput kandila u mračnoj sobi", te ustvrdila:

"Njezina nabožnost je istinsko gorsko vrelo, koje teče prirodnim tokom i razlijeva se šumskom tišinom, znajući da će mnogu umornu dušu osvježiti i pridići. Toliko je svježe i prirodno to vrelo, da i onaj koji nije žadan, mora osjetiti želju, napiti se."

Kratki biografski presjek

Štefa je rođena 26. prosinca 1895. u Cazinu. Njezin otac Emanuel Fialk, po zanimanju sudac, porijeklom je bio Čeh, a majka Olga Mihičić Hrvatica. Nakon osnovne škole u Bijeljini, Štefa je završila Višu djevojačku školu u Sarajevu. Nakon toga je izvjesno vrijeme studirala francuski i njemački jezik u Grazu, a potom je putovala Italijom te se upoznala i sa tom zemljom i kulturom. God. 1913. je u Sarajevu upoznala slikara Gabrijela Jurkića s kojim se vjenčala 29. travnja 1917. Od tada su uglavnom živjeli u Sarajevu, osim putovanja studijskoga i poslovnoga karaktera. God. 1941. zaposlila se kao nastavnica francuskoga jezika na Višoj djevojačkoj školi u Sarajevu, koju je nekoć i sama pohađala, ali se 1945. povukla iz

javnosti. Sa mužem je u rujnu 1955. preselila u Goricu kraj Livna, gdje su se nastanili u franjevačkome samostanu. Franjevci su im stavili na raspolaganje južno krilo svojega samostana, u kojem su ostali do smrti. Štefa je preminula 28. studenoga 1971., a pokopana je 30. studenoga na groblju Svetoga Mihovila u Gorici. Bila je u 76. godini života. Suprug Gabrijel ju je nadživio nekoliko godina, te preminuo 25. veljače 1974.

Dominikanska trećoredica

Prvu polovicu 20. stoljeća povijest Dominikanskoga reda u Hrvatskoj, ali također našu filozofsku i teološku scenu, snažno je svojom intelektualnom i duhovnom veličinom obilježio dominikanac dr. Hijacint Bošković (1900. –

1947.). S njime se upoznala i Štefa Jurkić, te se ubrzo oduševila za dominikanske ideale. Sa o. Alfonsom Eterovićem (1897. – 1980.) putovala je 1934. na kongres Trećega dominikanskoga reda u Rim, te tom prigodom posjetila i Sijenu, gdje je u rodnoj kući sv. Katarine osjetila posebno ganuće, te u svetičinoj nekadašnjoj sobi kleknula i poljubila pod. Ubrzo nakon toga je odlučila postati klauzurna sestra dominikanika. Budući da je već bila u braku sa Gabrijelom Jurkićem, dobila je njegovo dopuštenje za ulazak u samostan, tim više što je on u tom slučaju odlučio ostatak života provesti u Franjevačkom redu. Kako klauzurnih dominikanki u Hrvatskoj nema, o. Bošković je dogovorio da ju prime u samostan u njemačkom gradiću Crausenku kraj Trieru. God. 1935. otpratio ju je u tamo, ali je Štefa ubrzo ipak shvatila da se ne može prilagoditi takvome načinu života, k tome još u stranome svijetu, pa je napustila samostan i vratila se u Sarajevo. No, dominikanske ideale nije napuštala, pa ju je o. Bošković 2. srpnja 1937. osobno primio u Treći dominikanski red. Tom je prigodom kao trećoredica izabrala ime s. Andjela. S druge pak strane, njezin suprug je postao franjevački trećoredac.

Osim što se često dopisivala sa dominikancima Hijacintom Boškovićem i Rajmundom Kupareom, Štefa je redovito surađivala u dominikanskim časopisima *Gospina krunica* i *Duhovni život*, te u *Kalendaru Gospine krunice*. Bošković joj je u nakladi Duhovnoga života 1929. tiskao roman o bl. Imeldi Lambertini, a Dominikanska naklada istina 1934. roman o sv. Katarini Sijenskoj. Tima romanima je Štefa u hrvatsku književnost uvela novi žanr – romansirane životopise svetaca. No, u tim je djelima ujedno očito koliko je Štefa zahvaćena dominikanskim idealima, koje želi približiti širem sloju vjernika kroz književno-umjetničke tekstove. Očito je to i u nekim drugim Štefinim djelima, u kojima spominje sv. Dominika, bl. Angelica i bl. Jordana Saskoga, kojemu je posvetila po nekoliko redaka u svojim romanima *Petnaest tornjeva* iz 1933. i *Plašt maloga križara* iz 1937., ali je potom napisala i njegov životopis. To je djelo

već bilo najavljeno za tisak u Dominikanskoj nakladi Istina, ali su ratne i poratne neprilike onemogućile njegovo objavlјivanje. Ne zna se gdje je završio taj rukopis, ali svakako bi ga bilo korisno potražiti među autoričinom pisanim ostavštinom u franjevačkome samostanu u Gorici, te ga objaviti.

Štefina oduševljenost dominikanskim idealima vidi se i u njezinu spomenutom romanu *Petnaest tornjeva* iz 1933. godine. Naime, petnaest samostanskih tornjeva pretstavlja petnaest otajstava krunice, koju sestre dominikanke u samostanu mole sa posebnim žarom. U romanu se, osim bl. Jordana Saskoga, spominje i bl. Dijana d'Andalo, dok pripovijest *Golubica na ljestvama* govori o bl. Ozani Kotorskoj. Osim spomenutoga romansiranoga životopisa, sv. Katarini Sijenskoj posvetila je i duži članak, koji je u nekoliko nastavaka tiskan u reviji *Duhovni život* kroz 1933. i 1934. godinu.

Katolička spisateljica i književnica

Već iz onoga što sam do sada iznio vidi se da je Štefa Jurkić bila književnica i spisateljica kršćanskoga nadahnuća. Kao takva, surađivala je u onodobnom katoličkom tisku te, pored spomenutih, objavila još nekoliko samostalnih proznih književno-umjetničkih djela u kojima promiče kršćanske vrednote i svjetonazor. U novelističkoj zbirci *Legenda u bojama i druge priče i pripovijetke* iz 1927. obrađuje biblijske

motive, dok u romanu *Čipke* iz 1929., po uzoru na francuske katoličke romane, radnju smješta u Francusku, a temeljni joj je motiv obraćenje glavne junakinje. U već spomenutome romanu *Petnaest tornjeva* povezuje motive bogumila, obraćenja i progona Židova u Francuskoj, a u djelima za djecu *Plašt maloga križara* iz 1938. i *Nevidljiva kraljica* iz 1941. tematizira osobe i događaje iz hrvatske i bosanske prošlosti, ispreplićući povijest i legendu.

Premda je kršćansko, a potom i dominikansko nadahnuće snažno utjecalo na njezino stvaralaštvo i oblikovalo ga, Štefa ipak nije bila doktrinarno opterećena ni uvjetovana. Djela su joj didaktične naravi, uvijek s moralnom poukom koja upućuje na istinu, ljepotu, dobrotu i svetost; a tematika im je široka, te se kreće od životopisa svetaca i blaženika, preko problema obraćenja i čuda, žena obasjanih milošću Božjom, međusobne ljudske ljubavi koja je neusporediva sa ljubavlju prema Bogu, do razmatranja o vjerskim tajnama i problemima. Osobit dar je pokazala u oblikovanju ženskih likova, koji su duboko proživljeni, veliki i jaki, patnički, ali ipak prožeti vedrinom. Osim svetaca i blaženika, u njezinim se tekstovima često pojavljuju anđeli. Štoviše, iznoseći u reviji *Duhovni život* 1940. angelofaniju i angelologiju prema djelu jednoga engleskoga benediktinca, Štefa se vraća u svoje djetinjstvo i prisjeća se molitve anđelu čuvaru, koju je naučila od svoje majke, te dodaje: "Na veliku žalost, u mnogo dječoj duši andeoska je slika polagano blijedila, lepršanje andeoskih krila postalo je s vremenom samo bajka, i odrasli je čovjek sa smiješkom prelazio preko tog pojma, sve dok i sam ne bi stajao uz posteljicu svoga djeteta. Onda bi mu opet došla u pamet ona molitvica, i ne vjerujući pravo, pričao je svom djetetu o anđelu čuvaru ..."

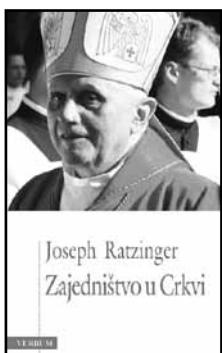
Književnica – propovjednica

Iz navedenoga je očito kako Štefa Jurkić svoj poziv dominikanske trećoredice nije olako shvatila, nego je, kao članica velike Dominikanske obitelji, odlučila aktivno sudjelovati u propovjedničkoj djelatnosti, i to kroz apostolat pisane riječi. Svoj književno-umjetnički talent stavila je u službu propovijedanja i promicanja evanđeoskih vrijednosti, ali također u službu promicanja dominikanskih idea i Dominikanskoga reda, kojemu je pripadala. Stoga dominikanska obitelj s ponosom može gledati na svoju sestru Andelu Štefu Jurkić i isticati je kao primjer istinske propovjednice, dapače književnica – propovjednice. U nadi da će takav stav u dominikanskim redovima uroditи zahvalnošćу prema njihovoј sestri, a zahvalnost se očitovati u objavlјivanju njezinih sabrаниh ili barem izabranih djela u izdanju Dominikanske naklade Istina, ovaj kratki osvrt na njezin lik i djelovanje završavam riječima što ih je Štefa napisala o sv. Katarini Sijenskoj, a nedvojbeno se mogu primijeniti na samu Štefu: "Sirotno bi i odviše siromašno bilo čovječanstvo, kada bi mu iza jedne svete, velike ličnosti, ostalo samo mrtvo tijelo, koje se domalo pretvara u prah. Kada bi, s jednom žarkom dušom, pošla u vječnost sva njezina dobra djela i njihovi plodovi, žar i plamen riječi njezine i sva ljubav njezinoga srca!"

LIT.: Miro VRGOĆ: *Štefa Jurkić (1895 – 1971)*. U: *Bosna franciscana*, III (1995) 4, str. 123 – 146. – Božidar PETRAČ: *Predgovor*. U: Štefa JURKIĆ: *Nevidljiva kraljica*. Zagreb 1995., str. 7 – 11. – Dunja DETONI-DUJMIĆ: *Ljepša polovica književnosti*. Zagreb 1998. – Krešimir NEMEC: *Povijest hrvatskog romana od 1900. do 1945. godine*. Zagreb 1998. – Tihana LUETIĆ: *Autobiografije članica društva Kolo hrvatskih književnika*. U: *Biobibliographica 2*. Zagreb 2004., str. 132 – 133.

Ivan Armanda

ŠTO IMA NOVA U KATOLIČKIM KNJIŽARAMA?

Joseph Ratzinger (Benedikt XVI.) ZAJEDNIŠTVO U CRKVI

Ova knjiga je sinteza misli **Josepha Ratzingera (pape Benedikta XVI.)** o ko-rijenima Crkve i njezinim zadaćama u suvremenom svijetu te o naravi zajedništva u Crkvi. Kao temelje svojoj misli Ratzinger uzima *Objavu* sadržanu u Bibliji, zatim čitavu apostolsku i crkvenu tradiciju te suvremene crkvene dokumente, posebice one Drugoga vatikanskog koncila, sažimljajući tako stoljeća teološke misli u sustavnu sintezu koja očit uje kristološki i trinitarni karakter zajedništva u Crkvi.

Učenički krug pape Benedikta XVI. STVARANJE I EVOLUCIJA

Kolokvij na kojem je sudjelovao papa Benedikt XVI.

Kakvo je gledište Crkve u pitanju vjere u Stvaranje i nauka o evoluciji izoštrila je rasprava što ju je na aktualnu temu sukoba između "evolucionizma" i "kreacionizma" vodio krug učenika Benedikta XVI., s kojima se on svake godine susreće na zajedničkom kolokviju. Knjiga "Stvaranje i evolucija" donosi ondje održana izlaganja s područja prirodnih znanosti, filozofije i teologije te ono što je izrečeno u raspravi, u kojoj je i sam papa Benedikt XVI. aktivno sudjelovao.

Michael D. O'Brien: SOFIJINA KUĆA

Radnja ovog uzbudljivog romana Michaela D. O'Briena, jednoga od najpoznatijih suvremenih književnika kršćanske inspiracije, za razliku od prethodnih romana koji su smješteni u suvremenost i za temu imaju apokaliptična zivanja, događa se za vrijeme Drugoga svjetskog rata, a smještena je u Poljskoj, točnije u Varšavi koja se nalazi pod nacističkom okupacijom.

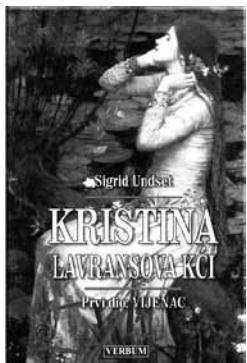
Kroz radnju romana prepunu ljudske topoline i jednostavnosti, te kroz dijaloge bremenite metafizičkim pitanjima o smislu života, ljubavi, vjeri itd. O'Brien citatelju oslikava dubinu ljudske duže i naglašava dostojanstvo svakoga čovjeka.

Ivan Fuček

VOJEVATI POD KRISTOVOM ZASTAVOM

Ovo je knjiga duhovnih vježbi koje je skupini mladih katoličkih laika održao p. **Ivan Fuček**, poznati hrvatski teolog. Održane u duhu svetoga Ignacija Lojoljskoga, ove duhovne vježbe nam žele predstaviti Krista, Raspetoga i Uskrsloga, kao uzor i vođu na životnom putu. Knjiga sadrži razmatranja o Bogu i smislu čovjeka, o grijehu i obraćenju, o poznavanju i naslijedovanju Krista, o Euharistiji i vječnim istinama.

Sigrid Undset

KRISTINA - Lavranova kći • Prvi dio: VIJENAC

Ovo remek djelo velika je srednjovjekovna saga u tri sveska za koje je autorka dobila i Nobelovu nagradu za književnost. Oslikavši vrsnim književnim umijećem svu psihološku dubinu svojih likova i zorno predočivši okolnosti onodobnog života, autorica je istodobno stvorila i nadvremensko, uvijek aktualno djelo. Prvi dio trilogije -B- Vjenac opisuje odrastanje lijepo junakinje Kristine i njezinu zabranjenu ljubav s mladim Erlendom Nikulaussonom.

Zagreb: Predstavljena knjiga "Zabranjeno sjećanje"

U ponedjeljak, 20. veljače, u dominikanskom samostanu bl. Augustina Kažotića predstavljena je knjiga "Zabranjeno sjećanje" dominikanca fr. Randa Paršića (1912.–2004.).

O knjizi su govorili Branko Salaj, diplomat i povjesničar, Neven Šimac, pravnik i politolog te dominikanci fr. Anto Bobaš, starješina samostana u Korčuli i fr. Frano Prcela, urednik knjige. Naslov knjige "sugerira kako je riječ o sadržaju kojega je iznošenje u javnost moglo imati neželjene posljedice za slobodu priповjedača." Naime, fr. Rando je bio istinski svjedok ljubavi prema Bogu i hrvatskom narodu za vrijeme komunističke vladavine. Zato je bio progonjen i više puta utamničen.

Odlučio je ne govoriti o bolnim iskustvima koja nisu isključivo njegova, pa je zato smatrao da ih ne treba posebno isticati. S vremenom je ipak podijelio dramatična sjećanja s braćom i prijateljima, a pred kraj života je odlučio napisati svoju životnu priču. Ova priča nije osobni obračun, već osobna isповijest, ispunjena kršćanskim milosrdjem i trezvenim iznošenjem činjenica u ime pravednosti koja je tako zado-

bila neku zadovoljštinu, rekao je Neven Šimac. Knjiga je obogaćena fotografijama i dokumentima koji potkrepljuju određena svjedočanstva. U središtu knjige je život fr. Randa, od njegovog djetinjstva i školovanja, ulaska u Red propovjednika, do neizvjesnog i nesigurnog razdoblja u Titovoј Jugoslaviji. O fizičkom i psihičkom zlostavljanju - beščutnom poniženju ljudske osobe - govorio je Branko Salaj u opisu života logoraša na Golom otoku i u Staroj Gradišci, gdje je boravio i fr. Rando. "Kako su mogli ljudi ljudima to učiniti?" "Kako su mogli gotovo uništiti sjećanje na veliko зло?"

Knjiga "Zabranjeno sjećanje" pokušava dati odgovor na ova teška i mučna pitanja, rekao je fr. Anto Bobaš. Fr. Frano Prcela je istaknuo da sjećanje ovdje predstavlja vjerski čin, a to znači dužnost pred Bogom i pred čovjekom da istina bude jasno razotkrivena zbog onih koji su doživjeli strašnu nepravdu i zločin.

Na kraju navodimo riječi fr. Randa u kojima se može prepoznati njegova patnja, ali i neiscrpna snaga: "Bilo je 11 zatvora u mom životu. A ispitivanja, a tko bi to nabrojio. A zašto? Jer sam bio čvrst. Kad sam odlazio na Goli otok, znate što me je pratilo, karakteristika: Nepopravljiv. Ako to znači nepopravljiv što se tiče Boga i Hrvatske, onda potpisujem opet i nanošu i potpisivao bih čitav život: Nepopravljiv. I ja se veselim da je to tako bilo i opet govorim i sutra ako treba, ali nije potrebito...". U glazbenom dijelu večeri nastupili su "Glasnici nade".

(www.dominikanci.hr)

Régine Pernoud: TEMPLARI

U svim knjižarama Verbum i na web knjižari [Verbum.hr](#) samo u srijedu 7. ožujka imate mogućnost ostvariti **popust od 50 %** na knjigu "Templari".

Poznata francuska povjesničarka Régine Pernoud u ovom djelu predstavlja nam povijest slavnog crkvenog i vojničkog reda Templara uz čije se ime vežu brojne kontroverze i čije je djelovanje značajno utjecalo na razvoj zapadne civilizacije. Nasuprot čestim i neargumentiranim tezama o Templarima kao ezoterijskom redu koji je preteča suvremenih ezoteričkih i masonskeh društava, Pernoud u ovoj knjizi iznosi pravu istinu o osnutku, ustrojstvu, djelovanju i ukinuću ovog jedinstvenog viteškog reda, kao i o svakodnevnom životu njegovih članova. Ovu zanimljivu knjigu potražite uz akcijski popust **samo u srijedu 7. ožujka** u knjižarama Verbum u Splitu, Zagrebu, Rijeci, Zadru, Šibeniku, Dubrovniku, Varaždinu, Slavonskom Brodu, Osijeku, Požegi i Vinkovcima, te na web knjižari [www.verbum.hr](#).

Predstavljena poema "Golgota! Golgota!"

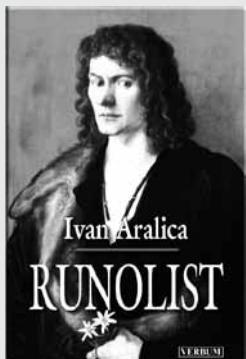
Split, 8.3.2012. - U Galeriji "Vinko Draganja OP" dominikanskog samostana u Splitu, u srijedu 7. ožujka predstavljena je knjiga Golgota! Golgota! autora Drage Čondrića. O knjizi su govorili ravnatelj galerije fr. Ivan Iko Mateljan, književnik Đuro Vidmarović, u ime nakladnika, Zoran Bošković te sam autor. Poema Drage Čondrića nagrađena je prvom nagradom na trijunalnom natječaju udruge "Pasionska baština" i "Društva hrvatskih književnika" za 2010. godinu.

Prvonagrađena poema pisana je u najboljoj tradiciji suvremenoga intelektualnog sloga, koji se uvelike približuje i prozi, ali uvijek s doličnim ritmičkim impulsima koji Čondrićeve rečenice kvalificiraju kao stihove. Isprepleteni su citatima iz mnogih starovjekovnih i dvadesetostoljetnih pjesnika. Izbor iz zbirke izražajno i nadahnuto je čitala prof. Nikica Sikirica.

Drago Čondrić (rođ. 1944. Livno) se prvi put u hrvatskoj lirici pojavljuje 2008. godine zbirkom pjesama *Evanđelje po čovjeku*. U ovoj zbirci autorova (pre)okupacija je bavljenje životom i djelom Isusa Krista, te primjenom njegovih ideja u modernom vremenu. Godine 2010. u Nakladi Bošković Čondrić objavljuje drugu zbirku naslovljenu *Fragmenti rane jeseni*.

Prilog: I. Luetić ([www.dominikanci.hr](#))

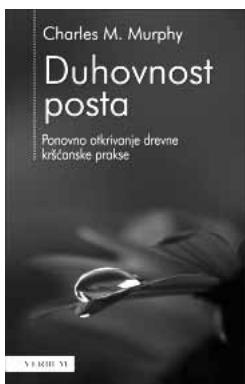

Ivan Aralica

RUNOLIST

U ovoj svojevrsnoj bajci za odrasle, koja se zbiva u fiktivnoj zemlji Korkaim, Ivan Aralica nam priopovijeda dojmljivu priču o dubinama ljudske osobnosti, u kojoj se može prepoznati svaki čitatelj. Ne nedostaje u Runolistu ni autorova poznata konotiranja na vrijeme u kojem živimo i zbog kojega je svaki njegov roman svojevrsna enigma te ga je moguće više puta iščitavati i svaki put ispočetka otkrivati nove slojeve u koje je umotan.

Charles M. Murphy: DUHOVNOST POSTA

Ponovno otkrivanje drevne kršćanske prakse. Post je, uz molitvu i djela milosrđa, jedan od triju stupova kršćanske pobožnosti te kao takav ima nezamjenjivu ulogu u duhovnom životu. Na žalost, danas se ili prikazuje potpuno negativno ili se obezvrjeđuje svođenjem na običnu dijetu i puko sredstvo očuvanja tjelesnoga zdravlja. Charles M. Murphy u knjizi *Duhovnost posta* iznova otkriva dubok smisao i blagotvornost drevne duhovne prakse posta, stavljući tako pred čitatelja riznicu istinske mudrosti. Crpeći svoje uvide iz djela ključnih kršćanskih pisaca – od Augustina do suvremenih duhovnih autora – Murphy u ovoj knjizi upućuje čitatelja kako kroz post izgraditi dublji odnos sa Stvoriteljem te sklad duha i tijela.

Duhovnost posta na vrlo prikladan način suvremenom čitatelju približava ovo nenadomjestivo sredstvo duhovnoga rasta, u skladu sa željom pape Benedikta XVI., koji je istaknuo da se vrijednost i značenje posta treba “iznova otkriti i potaknuti u našem vremenu”.

Michele Colagiovanni: GRADITI OLTAR MISA I NE SAMO

Intrigantno teološko-spišateljsko djelo talijanskog svećenika Michelea Colagiovannija. Pisac piše zanimljivim i laganim stilom o “izvoru i vrhuncu” kršćanskoga života - euharistiji, te nastoji suvremenom čitatelju pomoći u osobnoj pripremi i u sudjelovanju u slavlju. Ipak, autoru nije namjera čitatelju ponuditi džepno liturgijsko izdanje za predstavljanje svete mise. On jednostavnim “slikama” i osrvtom na životne situacije nastoji pomoći svima koji žele uči u euharistijsko slavlje da ga emotivno, otajstveno i razumljivo žive na najbolji mogući način

Kako u pogовору ističe don Giovanni Francilia, provincialni družbe Misionara Predragocjene

Krvi, vjernicima je od Drugog vatikanskog sabora ponuđena mogućnost prijelaza od pasivnog stava prisustvovanja u aktivni stav izgrađujućeg sudjelovanja, što je nedovršen proces u trajnom nastajanju, jer otajstvo euharistije, stavljeno u ruke Crkve, tako je veliko da je neiscrpivo.

Pomisliti da se shvatilo otajstvo euharistije ili da se toliko pozna da ga je moguće znati i činiti, pokazalo bi da se ništa nije razumjelo, napominje don Francilia ističući da je euharistija djelovanje milosti koja je pod utjecajem Duha Svetoga uvijek nova.

Temeljna metafora kojom se autor služi jesu dvanaest stećaka ili dvanaest ključnih pojmoveva – “dvanaest glagola za uboženje Riječi”, koji upućuju na biblijski kontekst, a pisac ih izvlači iz obreda mise: Stjecanje; Priznanje, Pomirenje; Radost; Slušanje; Vjerovanje; Blagovanje; Prinošenje; Pretvorba; Sjećanje, Konzumiranje i Odlazak.

Podsjećajući na oltar koji je Mojsije izgradio u podnožju brda Sinaja, koji je bio poškopljen krvlju žrtvovanih životinja kako bi se pravno ozakonio savez te bio izgrađen od dvanaest velikih kamenja, točnije stećaka, koji su simbolizirali dvanaest izraelskih plemena, don Francilia konkretizira metafore na novi izabrani narod – Crkvu.

Bernhard Körner BOŽJA PRISUTNOST

Nakladnik: Kršćanska sadašnjost

Sveučilišni profesor dr. BERNHARD KÖRNER, rođen 1949., završio studij teologije i engleske jezike; svećenik u službi župnika, studentskog dušobrižnika; predaje dogmatiku u Grazu.

U ovoj knjizi nije riječ o nekoj učenoj dogmatskoj raspravi. Ona nije u uobičajenom smislu sustavno razrađena niti prolazi čitavu povijest pa ni sve vidove ovoga sakramenta i teološkog razmišljanja o tome. Smisao ove knjige je drugi: nekim ljudima u traganju za svojim Bogom pružiti bratsku ruku i pratiti ih na putu otkrivanja dubljega smisla euharistije. To će se događati u uvijek novim pokušajima, u uvijek novim okruženjima i razmatranjima. Pritom trebaju biti uzajamno povezana te prelaziti jedan u drugi tri sljedeća vida: sjećanje, kako je sve nastalo; tumačenje, što se u tom slavlju događa i koji smisao ima; te povezivanje s cijelom

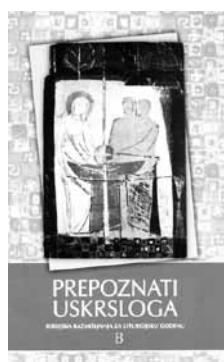
kršćanskom vjerom i životom. U svojim razmišljanjima autor povezuje polazišta teologa (Augustin, Hans Urs von Balthasar, Karl Rahner, Pierre Teilhard de Chardin) i pristupe suvremenih mislilaca i duhovnih autora (Paul Gauthier, Klaus Hemmerle). Usred užur-bana svijeta bez oslonca – u skromnom kruhu euharistije – otvara se prostor sabranosti i dužbokoga susreta s Bogom i s braćom ljudima.

Grupa autora

PREPOZNATI USKRSLOGA

Biblijka razmišljanja za liturgijsku godinu B

Nakladnik: Hrvatski institut za liturgijski pastoral
Dar "novoga gledanja", podaren dvojici učenika za

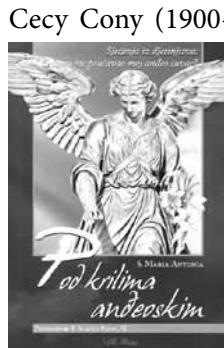
stolom u Emausu, udahnuo je naslov ovoj zbirci teoloških meditacija oslonjenih na nedjeljna evanđelja u liturgijskoj godini »B«. Kristov dar novoga gledanja ne uklanja tek ljudsku "sljepoću" da prepoznamo Uskrsloga i "sporost srca" da vjerujemo Riječi, nego, još više, oslobađa od gledanjâ koja zasljepljuju i od razumijevanjâ

koja otupljuju... Riječ se razumijeva gledanjem, a lice Uskrsloga prepoznaće slušanjem. Riječ i Otajstvo daruju se u uzajamnoj prožetosti, a liturgija Crkve divno sklada Ljepotu njihova zajedništva.

s. Maria Antonia

POD KRILIMA ANĐEOSKIM

Naklada: Stellamaris

Cecy Cony (1900-1939) pripovijeda priču za pričom kako ju je njezin anđeo čuvan – kojega ona naziva „Novim Prijateljem“ – sačuvao od laganja, krađe, osvete, nečednosti, te gledanja određenih filmova. Opisuje i kako ju je on zaštitio od opasnosti moralne naravi, koje čak nije ni shvaćala, te kako joj je pomogao kad je zapala u poteškoće jer je, prema njezinim vlastitim riječima, bila „glupača“! Najljepše od svega što je ispričala jest kako ju je njezin anđeo čuvan poučavao kako da čini žrtve za Isusa i djela milosrđa.

mogao kad je zapala u poteškoće jer je, prema njezinim vlastitim riječima, bila „glupača“! Najljepše od svega što je ispričala jest kako ju je njezin anđeo čuvan poučavao kako da čini žrtve za Isusa i djela milosrđa.

George G. Ritchie i Elizabeth Sherrill

POVRATAK IZ SUTRA

Naklada: Stellamaris

Dvadesetogodišnji George Ritchie umro je u vojnoj bolnici. Devet minuta kasnije vratio se u život. Ono što mu se dogodilo tijekom tih devet minuta potpuno je promijenilo njegov život. Ova knjiga koja detaljno opisuje to putovanje izmijenila je živote mnogih ljudi.

Ritchiev je doživljaj tako djelovao na dr. Raymonda Moodyja da je proveo pet godina istražujući iskušta „tik do smrti“, te napisao knjigu Život poslije života.

Ivan Klimak

LJESTVE ILI TRIDESET STUBA DO RAJA

Naklada: Stellamaris

Na početku srednjega vijeka jednom je pustinjaku bilo ime Ivan. Kad je duhovno sazrio, napisao je knjigu duhovnih pouka pod naslovom „Ljestve“. Kasnije je crkvenoj povijesti poznat kao Ivan od Ljestava (grč. Klimakos, hrv. Klimak). Kao šesnaestogodišnjak stupi je u najstariji kršćanski samostan, onaj svete Katarine na Sinaju. Nakon iskušeničkog roka povukao se dublje u sinjsku pustoš, gdje se četrdesetak godina kao i njegov najveći uzor Mojsije kajao, molio, suze ronio i protiv zloduha borio, te dosegao duhovne visine.

ŠTO KAŽU NAŠE NAJMLAĐE?

SPECTACULUM VACUUI

*Najočitija činjenica o monasima jest da ne radite ništa posebno.
T. Radcliffe, OP*

Naša su pluća koječim pretrpana.
zlatnom konzervom, mikročipom
finom vrećicom, vadičepom
sintetskim vrijednim primjesama
svakojakim.

Naša se pluća hrane šarenilom.
mnoštvenošću dišu
i naše im ruke pomažu
da gusti zrak u želje prerade
a stvari u misli

A između krila kerubina uvijek je bila praznina – reče učitelj.

U središtu svijeta stoji prazan trg.
U središtu svijeta, na Trgu praznine
zabranjeno je vikati.
Tko se ondje zadrži, neće dočekati noć.
Trg mora uvijek ostati prazan
kako bi u nj moglo stati sunce
kako bi se mjesec mogao podatno po pločniku raširiti
i tkogod dođe do Trga praznine, može besplatno vidjeti mjesec i sunce.

Čudo praznine svoju raskoš bez srama otkriva;
središte svijeta i Trg praznine počinju ovdje
Trg sunca i mjeseca počinje u ispraznjenim plućima svetaca.

Marina Katinić, kandidatica, Korčula, siječanj 2012.

Ćakula dva fratra predikatura

- jes li danas propovijedao, brate
  - a kome da propovijedam: golubovima?
- bolje i to nego krasti Bogu dane
  - ne kradem ja nego ti meni strpljenje kradeš
- ja, ako ne propovijedam, nemam kamo sa sobom
  - ajde, reci mi tko to danas sluša
- tko sluša, sluša
  - samostanske muhe, a
- pa i one, eto
  - čemu propovijedat kad je sve već rečeno
  - ali kako šutjeti kad te iznutra nešto tjera da bljuješ riječi
    - tjera, a? Neki vulkan, bit će...kriza srednjih godina
  - kako šutjeti kad si se okupao u svjetlosti
- ma kupaj se ti u čemu hoćeš, al to njih ne zanima; oni žele osjetiti šuštanje papira pod prstima, razumiješ
  - to se samo čini onom koji ne vidi dalje od nosa
    - a jes li ti danas propovijedao, a
    - dašta
      - a kome, jesu li te čuli
  - blitvi u vrtu, mački kume Vivijane i onom starom što donosi novine
    - valjda se na misi propovijeda...romantik si ti, neprilagođen tip
  - treba propovijedati, a Bog već nađe slušače:
    - barke i begonije
    - kamene jarule i mačke
    - starce sa slušnim aparatima
    - trag sunca na zidu i zaljubljenu djecu ...

Ne mogu šutjeti jer mi se neka čudna plima diže k ustima
i hoće van, van, van...

Marina Katinić, Korčula, siječanj 2012.

ZELENI KUTIĆ

s. Maje Karmelete Stričak OP, dipl. ing. agronomije

Sigurno se pitate zašto u ovom broju pišem o pčelama, tj. o medu i kakve veze one imaju sa biljkama. Pročitajte i sve će vam biti jasno!

Na svijetu ima približno 20 000 vrsta pčela. Prave pčele spadaju u porodicu pčela (Apidae), bliski su srodnici bumbara, a dalji osa i mrova. Pčele i cvjetovi žive u zajednici. Tijekom dana pčele posjećuju cvjetove istovrsnih i raznovrsnih biljaka u potrazi za nektarom i peludom. Istodobno skupljaju na svoje tijelo cvjetni prah (pelud), te obavljaju njegovo prenošenje s prašnika na tučak u svrhu oplođenje bilja.

U odnosu na kukce vjetrom se opršaju samo jedna petina svega bilja, a pčele u odnosu na kukce opršaju četiri petine bilja. Dakle, **pčele opršaju više od 60% svega bilja!**

U Hrvatskoj je potrošnja meda vrlo mala, oko 0.5 kg na godinu po stanovniku, a potrošnja ostalih pčelinjih proizvoda još je manja. **Normalna dnevna potrošnja meda trebala bi biti 60-100 grama.**

O pčelama su ispričane mnoge priče, ispjevane pjesme, napisane knjige, nacrtane slike, isklesane skulpture, snimljeni filmovi, stvoreni mitovi i legende. Od davnina izazivale su pčele divljenje istraživača prirode, filozofa, matematičara, tehničara, umjetnika i običnih ljudi, one trajno privlače ljudsku pozornost, neovisno o vremenu, prostoru i civilizaciji.

Što su **pčelinji proizvodi**? To su proizvodi biljaka i pčela ili samo pčela: **med, vosak, pe-**

PČELE (Apidae)

SISTEMATIKA

CARSTVO: ŽIVOTINJE

KOLJENO: ČLANKONOŠCI

RAZRED: KUKCI

RED: HYMENOPTERA(OPNOKRILCI)

PODRED: APOCRITA

NATPORODICA: APOIDEA

PORODICA: APIDAE

POTPORODICA: APINAE

lud, propolis, matična mlječ i pčelinji otrov. Poznato je da med poboljšava i održava zdravlje te da produljuje ljudski život. Med sadrži oko 180 različitih sastojaka, propolis čak 300, a pčelinji otrov 75!

Propolis, pelud i med posjeduju antioksidativno djelovanje. Preventivno uzimanje pčelinjih proizvoda jača imunološki sustav koji je tada otporniji na bakterije, virusе, tumorske stanice, te stresne situacije kojima je podvrgnut naš organizam.

MED

Med je najpoznatiji pčelinji proizvod. Najčešće pitanje glasi: "Koji je med najbolji za zdravlje?

" Za zdravog čovjeka, onog koji brine o stanju svog organizma svaki med je dobar, a korisno je konzumirati sve medove. Ali, onaj koji osjeća određene tegobe neka izabere određenu vrstu. Zapravo, odgovor na postavljeno pitanje je slijedeći: važno je svakodnevno konzumirati med, bez prekida i po mogućnosti 60 do 100 grama dnevno uz eliminaciju bijelog šećera. Med sadrži sastojke prijeko potrebne za ljudski organizam: glukozu, fruktozu, organske kiseline, fermentne, minerale. U medu je otkrivena i folna kiselina, koja je važna za razvoj i rast organizma, jer poboljšava sastav krvne slike, odnosno

povećava broj eritrocita i postotak hemoglobina. Dakle, osim invertnog šećera, med sadrži supstancije nužne za normalan život, primjerice fermente bez kojih se potpuno iscrpljuje organizam. Po sadržaju fermenata med je među najvažnijim prehrambenim proizvodima. Dokazano je kako je sadržaj mikroelemenata i minerala u pčelinjem medu (magnezij, željezo, kalij, kalcij, mangan, cink, kobalt, bakar, natrij i dr.) gotovo kao u plazmi čovječe krvi. Pčelinji med bogat je i organskim kiselinama (jabučna, vinska, limunska). Kako u medu ima i peludnih zrnaca, on sadrži nešto bjelančevina i vitamina.

Med je najbolje uzimati sa tekućinom koja ne smije biti toplica od 45°C. Osobito su pogodni čajevi i čajne smjese. Med poboljšava apsorbanje lijekova te povećava njihovu djelotvornost, a ujedno čisti organizam od štetnih ostataka.

Svakodnevnom konzumacijom meda u organizam se unose, između ostalog, organske kiseline, fermenti, minerali i vitamini.

PROPOLIS

Propolis se često koristi u saniranju rana. Utvrđeno je da sadrži smole i balzame, vosak, eterična ulja, pelud, mineralne tvari te neke još nedovoljno istražene tvari. Glavni sastojak propolisa su biljne smole koje pčele pronalaze u prirodi. Upotrebljava se za jačanje imunobiološkog sustava, jer djeluje kao biološki stimulator. Propolis djeluje antivirusno i antibakterijski, on je prirodni antibiotik. Posjeduje baktericidne, fungicidne i iscijeliteljske osobine. Naziv je grčkog podrijetla, a znači "pred gradom (košnicom)".

Upotrebljava se sam, s medom, te u kombinaciji s ostalim pčelinjim proizvodima. Najčešće kao 10 do 15% ekstrakt propolisa u alkoholu. Pomaže kod upale grla, usne šupljine, raznih oblika infekcija i viroza te ubrzava zarastanje rana. Uzima se 10 do 20 kapi tri puta na dan nakapanih na žličicu meda ili direktno u usta.

NAJČEŠĆI MEDOVI NAŠEG PODNEBLJA I UPOTREBA

Bagremov med – preporučuje se za smirenje živčanog sustava, u stresnim situacijama, te pro-

tiv nesanice. Osobito se preporučuje za dojenčad i malu djecu.

Kestenov med – pomaže kod poteškoća probavnih organa, želuca, jetre, žući, prostate i slabokrvnosti.

Livadni med (Cvjetni med) – Preporučuje se u prehrani starijih osoba jer je to poliflorni med širokog spektra djelovanja.

Lipov med – preporučuje se u slučajevima prehlade i svih bolesti kojima je u svrhu liječenja potrebno znojenje. Pomaže pri izbacivanju sluzi iskašljavanjem kod prehlada i hunjavica. Smanjuje grčeve, a pomaže i kod nekih bubrežnih oboljenja.

Vrijeskov med – pomaže kod upale bubrega i mokraćnih puteva.

Kaduljin med – blagotvorno djeluje u terapiji dišnih putova, omogućava lakše izbacivanje sluzi iz dušnika i bronhija.

Lavandin med – dobro djeluje kod otežane probave, protiv nadutosti i za pospješavanje mokrenja.

Šumski med (medljikovac, medun) – preporučuje se slabokrvnim osobama jer je bogat mineralima. Pčele ga proizvode od medne rose (bjelogorice i crnogorice).

Med u saću – odlikuje se izvanrednim okusom i aromom koje daju eterična ulja, peludna zrnca, tragovi propolisa i vosak. Žvakanje saća osobito se preporučuje protiv upale grla, sinusa i zubnog mesa, te alergija uključivši alergiju na pelud.

Med varira bojom od gotovo bezbojne, preko zlatne do tamno smeđe. Boja meda ovisi o vrsti biljke s koje pčele skupljaju nektar, tlu, te manipulaciji medom. Iz tih razloga promjenjava je od lokacije do lokacije. Uz utjecaj ostalih biljaka koje cvatu u vrijeme glavne paše, boja i okus variraju od godine do godine čak na istoj lokaciji.

s. Imelda Cindrić, sakupila je u Kanadi niz korisnih savjeta za zdravlje. Evo neke od njih.

LIJEK ZA VISOKI TLAK

(napitak od češnjaka i limuna)

1. 4 glavice češnjaka očistiti
2. 5 cijelih limuna sa korom (poželjno neprskani)
3. Zajedno izmiješati u mješalici (mikseru) limune i češnjak
4. Smjesu staviti u 1,5 litara vode
5. Prokuhati do prvog ključanja
6. Pustititi da se ohladi
7. Sadržaj procijediti kroz gazu
8. Sok piti 3 puta dnevno po **2 dcl** (ali može i individualno manje) prije jela
9. Piti mjesec dana. Nakon toga napraviti stanku od 2 mjeseca

SPREJ ZA ODSTRANJIVANJE PESTICIDA IZ VOĆA I POVRĆA.

U emisiji Oprah Show je Julija Roberts predstavila sprej za odstranjivanje pesticida iz voća i povrća, koji možemo sami napraviti kod kuće. Možemo ga upotrijebiti za većinu voća i povrća. Toplo vam preporučamo, da operete također i agrume te banane (prije nego ih ogulite).

SASTAVNE KOMPONENTE (SPREJA):

- 1 čaša vode
- 1 čaša bijelog alkoholnog octa
- 1 čajna žličica sode bikarbune

UPUTE:

Sastavne komponente izmiješajte i ulijte u staklenu posudu koju možete koristiti kao sprej. Voće poprskajte sa svih strana.

Ostavite tako djelovati 5 do 10 minuta, nakon toga voće operite pod mlazom (tekućom) vode. Za veće količine voća tako pripremljenu tekućinu nalijete u posudu i u nju položite voće i povrće.

Slijedi nastavak životopisa o. A. M. Miškova iz pera diplomiranog teologa, Ivana Armande. Nakon četiri Miškovljeva premještaja, o čemu je bila riječ u prošlom broju AM, sada slijedi opširan prikaz njegova djelovanja u razdoblju njegove službe provincijala Dalmatinske dominikanske provincije. Kao što znamo, među brojnim pothvatima što ih je o. Miškov poduzeo, za nas je najvažnija njegova zamisao i ostvarenje te zamisli: osnutak Kongregacije sestara dominikanki Svetih Andjela Čuvara.

8. Provincijal Dalmatinske dominikanske provincije

Pošto je gotovo trideset godina kao svećenik neumorno propovijedao, vršio razne upravne, administrativne i odgojno-obrazovne službe u šest različitih samostana, baveći se pored toga izdavalackom djelatnošću i nastojeći biti na raspolaganju biskupima za potrebe njihovih dijeca, Miškov se zaželio mira i odmora. Prema vlastitim riječima, zamolio je provincijala fr. Jordana Zaninovića da ga premjesti u samostan sv. Nikole u Korčuli kako bi se tamo odmorio i u miru pripremao za daljnji apostolski rad.¹ Korčulanski samostan izabrao je jer se u njega, kako sam kaže, "od prve mladosti uprav zaljubio bio, rad njegove samoće i pitomosti žiteljstva"². Udovoljavajući njegovoj želji, provincijal Zaninović asignirao ga je 21. prosinca 1900. u Korčulu³, gdje je doselio 9. siječnja 1901.⁴

Korčulanskim je samostanom u to doba upravljaо fr. Andeo Šoljan, kojega je Miškov kao bolski prior primio u Red i zaodjenuo ga bijelim dominikanskim habitom.⁵ Šoljan se istaknuo kao revan i uzoran redovnik koji je

u svojstvu starještine korčulanskoga samostana "jedanaest godina radio i trudio i kupio kao mrav da poboljša i unaprijedi crkvu i samostan, na udivljenje cijele redodržave".⁶ Činjenica da je upravo on bio starješina samostana zasigurno je, u najmanju ruku, pozitivno i ohrabrujuće djelovala na Miškova u pogledu molbe za premeštajem u Korčulu.

Šoljan je 1898. u Veloj Luci utemeljio ogrank Trećega dominikanskoga reda. Nakon dolaska u Korčulu, Miškov mu je pomagao u vođenju velolučke trećoredske zajednice, te odlazio umjesto njega u Velu Luku kad god je Šoljan bio spriječen. Čak i prije preseljenja u korčulanski samostan, Miškov mu je znao pomagati u pogledu velolučkih trećoredaca. Tako je 1899. u nekoliko navrata dolazio trećoredcima u Velu Luku, a 22. siječnja te godine, po Šoljanovom ovlaštenju, primio je u Treći red nekoliko kandidatica. Njegovi posjeti velolučkoj zajednici Trećega dominikanskoga reda povećali su se nakon preseljenja u Korčulu. God. 1903. kao provincijal je dva puta dolazio u Velu Luku zbog primanja novih članova u Treći red.⁷ Iste

1 Usp. MIŠKOV, A. M., *Moj životopis*, str. 55.

2 Isto, str. 55.

3 Usp. LP 2, str. 38.

4 Usp. *Zapisnik samostana sv. Nikole Reda sv. o. Dominika na Korčuli od godine 1898. – 1952.*, str. 11, ADSK.

5 Usp. ARMANDA, Ivan, *Stota obljetnica smrti fr. Andjela Šoljana (1865. -1907.)*, u: AM, XXVI (2007) 2, str. 88 – 90.

6 *Zapisnik samostana ....*, str. 28.

7 Usp. BEŠLIĆ, Tješimira – MARIČIĆ, Alana, *Sedamdeset godina sestara dominikanki u Veloj Luci*, Samostan sestara dominikanki, Vela Luka, 1998., str. 17 – 19.

godine došao je u Veli Luku blagosloviti sliku Gospe od Ružarija na njezinu oltaru koji je, zlaganjem Trećega reda, uređen u crkvi na Badu. Jedan od prisutnih trećoredaca poslao je o tome izvještaj za *Gospinu krunicu* u kojemu, između ostaloga, stoji: "Toga dana Mp. Redodržavnik O. Angjeo M. Miškov, koji je u tu svrhu naročito k nama došao, u nazočnosti mjesnoga župnika, svećenstva, odabrane gospode i silnoga naroda blagoslovi novu sliku Božje Majke u Matici; a nakon toga uz veselo slavljenje zvonova, pučanje mužara i pjevanje bogoljubnih hvalospjeva uputi se bogoljubna povorka sa novom slikom Božje Majke nošene od 15 djevojaka u bjelini put crkve na Badu, gdje preko svećane Sv. Mise Mp. Redodržavnik O. Miškov izreče prigodno slovo, te je svakoga u srce dirnulo."⁸

Premda se Miškov nadao kako će dolaskom u Korčulu ući u mirnije razdoblje svoga života i polagano se pripremati za starost, ipak nije bilo tako. Naprotiv, nedugo nakon dolaska u Korčulu morao je upregnuti sve svoje fizičke, umne i duhovne snage kako bi uspješno izvršio službe koje su mu uskoro povjerene.

Sredinom 1902. oputovao je u Stari Grad na Hvaru, gdje se 14. lipnja u samostanu sv. Petra mučenika sastao izborni Kapitul Provincije, na kojemu je već prvoga dana za provincijala Dalmatinske dominikanske provincije izabran upravo Miškov.⁹ Dva dana nakon izbora, 18. lipnja general Reda fr. Andrija Frühwrth potvrdio je izbor,¹⁰ pa je Miškov 21. lipnja, kada je pismena potvrda stigla u Split i bila pročitana pred samostanskom zajednicom, započeo vršiti službu provincijala tj. redodržavnika.¹¹

Zajedno s potvrdom njegova izbora za provincijala, general Frühwrth poslao je Miškovu i osobno pismo u kojem mu kaže da je sazvao Generalno vijeće koje je na njegov prijedlog jednoglasno potvrdilo Miškovljev izbor za provincijala. General hvali Miškovljevu ljubav pre-

ma Redu i ne sumnja da će kvalitetno obavljati službu provincijala. Čestita mu u svoje osobno ime i prenosi čestitke otaca u Generalnome vijeću Reda.¹²

Koliko je ozbiljno shvatio službu provincijala, Miškov je sam otkrio subraći dvije godina nakon preuzimanja službe kazavši: "Mp. Otc i Braćo! Kad sam ja nazad 2 god. Redodržavnikom izabran bio, prije nego sam vladanje preuzeo, ja sam se ozbiljno Bogu utekao, i za deset dana svestrano sam svoj položaj, svoje dužnosti i svoju odgovornost promatrao, pa prama onomu što sam mislio i vjerovao da me je Bog u svojoj dobroti nadahnio, ja sam svoje odluke učinio i Bogu ih obećao: a prva mi je bila ta, da u svom vladanju neću ništa učiniti, nikakvi korak preuzeti, ako nije cum recta intentione¹³, naime na Božju slavu i na korist Reda i Redodržave."¹⁴

U trenutku njegova izbora, Dalmatinska dominikanska provincija brojala je ukupno šezdeset i dva redovnika te trinaest sjemeništaraca. Među redovnicima bilo je trideset i devet svećenika, sedmero časne braće, devet studenata i šest novaka. Svi osim fr. Josipa Cecchinija, koji se nalazio u Italiji, bili su raspoređeni u devet samostana u Dubrovniku, Splitu, Trogiru, Šibeniku, Čiovu, Gružu, Bolu na Braču, Korčuli, Starom Gradu na Hvaru i na Lokrumu. Studenti i novaci boravili su u Dubrovniku, a sjemeništarci na Lokrumu.¹⁵

Za svoga provincijalata, Miškov je upravu Provincije prenio u Korčulu te rezidirao u samostanu sv. Nikole, a svojim *sociusom* tj. zamjenikom imenovao je 21. lipnja 1902. fr. Andela Šoljana.¹⁶ Razloge zbog kojih je njega imenovao svojim zamjenikom, najbolje je objasnio sam Miškov: "Netom sam ja postao Redodržavnikom imenovao sam svojim Drugom

12 Fr. Andrija Frühwrth fr. Andelu Mariji Miškovu, Rim, 18. lipnja 1902., AMM2.

13 S ispravnom (dobrom) namjerom.

14 *Govor Redodržavnika Ot. Miškov - a u redodržavnoj congregaciji održanoj u Splitu, dne 8. kolovoza g. 1904.*, str. 2, AHDP, Fond Capitula et Congregationes intermediae Provinciae: 1835. – 1942., Spisi intermedije iz 1904.

15 Podatci o stanju Dalmatinske dominikanske provincije dobiti su prema: ACP ... 1902., str. 48 – 78.

16 Usp. LP 2, str. 46.

8 Rijetka svečanost u Veloj Luci na otoku Korčule, u: GK, IX (1903) 12, str. 383. (Izvještaj je potpisani riječima: *Jedan izmegju Trećoredaca*)

9 Usp. ACP ... 1902., str. IV – VI.

10 Usp. LP 2, str. 44 – 45.

11 Usp. isto, str. 45.

mp. O. Andjela Šoljana starogradjanina, kojega sam ja bio već kao bolski prior u Red primio i habitom Reda zaodjenuo g. 1884. i čiji sam duh, krepsti i vrline dobro poznavao, a navlastito njegovu odanost i ljubav prama Redu i prama Trećem Redu, kojemu je bio na Korčuli prerevnim upraviteljem. – Njemu sam dakle, kao sive viernom redodržavničkom Drugu, odkrio sve svoje misli, želje, nakane i odluke i prama Redodržavi i prama Trećem Redu, pa i odnosno na šibenske i splitske sestre. U svemu smo se sudarili, te sam odmah uvidio, da mi on može i hoće silno pomoći u izvadjanju mojih starih osnova, oko kojih smo češće pregovarali.”¹⁷

Nedugo nakon izbora za provincijala, Miškov je 2. i 3. rujna 1902. otputovalo na Trsat te predstavljao Dalmatinsku dominikansku provinciju na euharistijskom kongresu.¹⁸ Mjesec dana prije toga, 4. kolovoza novi je provincial uputio subrači okružnicu na latinskome jeziku, u kojoj ih potiče na uzorno opsluživanje redovničkih pravila te donosi smjernice za život i rad autentičnoga dominikanca.¹⁹ Nedugo nakon te okružnice, koja ujedno sadrži program njegova provincialata, Miškov 30. studenoga poručuje subrači: “Nego da Vam svu istinu rečem, i o tom budite svi osvijedočeni, ja ne mislim da ono moje pismo ostane mrtvim slovom, već je moja živa želja, pa i tvrda volja i odluka, Božjom pomoći i Vašim redovničkim sudjelovanjem, sve na svoje vrieme, mal po malo, uz dužni obzir, sve one ponuke, pouke, preporuke i želje, oživotvarati, i koliko je do mene opportune i importune²⁰ ih izvadjati: jer sam preduboko osvijedočen o težkoj svojoj odgovornosti pred Bogom, radi svoje redodržavničke dužnosti, kad budem pred Božjim sudom polagao rationem villicati-

onis provincialatus mei²¹, a to valjda neće biti Bog zna kada.”²²

Razlog zbog kojega piše ovu podužu okružnicu, ili, kako on to kaže, “kolorednu”, mada im je nedavno već poslao jednu, leži u činjenici da je spomenuta okružnica objavljena tiskom te je tako dostupna i osobama izvan samostana, zbog čega je u njezinu pisanju morao biti oprezan i suzdržan. Stoga se novim pismom obraća subrači intimnijim i otvorenijim riječima.²³ Na prvom mjestu ističe važnost duhovnih vježbi te potiče subraču da “što je moguće točnije, revnije i marljivije” obavljaju duhovne vježbe izbjegavajući površnost i rutiniranost u tom pogledu.²⁴

U nastavku pisma iskreno i samosvjesno kaže: “Znamo se. Vi mene i ja Vas. Nisam k Vama preko mora ni preko brda došao. S Vama sam se odgojio i s Vama sam odrastao, pa kako ja Vas, tako i Vi mene dobro poznajete. Valjda ćete u meni pripoznati veliku, neograničenu odanost i privrženost napram Redu i napram Redodržavi, na čiju sam čast i korist uvijek za punih 40. godina, kako sam znao i mogao, radio i trudio. Jest. To i ja sam sebi priznajem, pa se i otim ponosim, to ne tajim, pa neka mi se to priznanje u grijeh ne upiše.”²⁵

Miškov otvoreno poručuje subrači kako im ne želi dijeliti lekcije, jer se ni u čemu ne smatra boljim od njih, ali ga služba provincialata i odgovornost pred Bogom koju ta služba nosi potiču da ih upozori na određene nedostatke i prekršaje, koje je primijetio u srpnju za svoje prve kanonske vizitacije samostanima.²⁶ Ne zalazeći u nabranje pojedinih nedostataka i prekršaja, zaključuje općenitom preporukom: “U nami bi se htjelo, ne pravog redovničkog duha, jer toga, hvala Bogu, imade; već bi se htjelo, malo više redovničkog života, da se malo više, točnije i viernije držimo naših svetih pravila, da prama njima malo bolje svoje življenje priudesimo, da

17 MIŠKOV, Andeo Marija, *Dalmatinska Kongregacija Svetih Andjela Čuvara Sestara Dominikanka utemeljena godine 1904 – 5.*, rukopis, str. 9 – 10, AKSAČ.

18 Usp. *Prvi hrvatsko – slovenski euharistički kongres na Trsatu (Naše izvješće osobito)*, u: GK, VIII (1902) 10, str. 310 – 313. Osobno smatram da je Miškov autor tog izvješća u *Gospinoj krunici*, ali to ipak ne možemo sa sigurnošću utvrditi.

19 Usp. MIŠKOV, Andeo Marija, *Littera pastoralis*, Typis Caroli Russo, Spalati, 1902., str. 1 – 35.

20 Bilo to zgodno ili nezgodno. (Usp. 2 Tim 4, 2)

21 Račun moga upravljanja Provincijom.

22 Fr. Andeo Marija Miškov dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije, Korčula, 30. XI. 1902., str. 1, AMM 2.

23 Usp. isto, str. 1.

24 Usp. isto, str. 1 – 5.

25 Isto, str. 5.

26 Usp. isto, str. 5 – 7.

nešto jače i uže uz naše svete Ustanove prionemo: i da uzvišeno držimo do svih i najsitnijih naših propisa i naredaba, sjećajući se one Isukrstove da qui fidelis est minimo, fidelis est et in maximus.²⁷²⁸

Miškovljev prethodnik u upravi Provincijom bio je učeni i uzorni redovnik fr. Jordan Zaninović, veoma cijenjena i poznata ličnost u vjerskom i kulturnom životu Dalmacije. Više je puta bio poglavavar splitskoga samostana i tri puta provincijal. Ubrzo nakon što je po isteku trećega mandata predao upravu Provincijom Miškovu, Zaninović je bio imenovan hvarsko – bračko – viškim biskupom. Na vijest o njegovu imenovanju, provincijal Miškov uputio se 27. listopada 1902. sa svojim zamjenikom Šoljanom iz Korčule u Split, kako bi novoimenovanome biskupu čestitao u svoje osobno ime te u ime čitave Provincije. Istoga dana odaslao je svoj subrači pismo kojim ih obaviještava o Zaninovićevu imenovanju biskupom.²⁹ Sutradan je službeno javio dominikanskome samostanu u Splitu da je provincijsko Vijeće odlučilo novoimenovanome biskupu u ime čitave Provincije pokloniti pektoral.³⁰

Zaninovićovo biskupsko posvećenje odvilo se u dominikanskoj crkvi u Splitu 19. travnja 1903. Desetak dana kasnije, 30. travnja, Miškov se u društvu svoga zamjenika fr. Andeleta Šoljana i šibenskoga priora fr. Metoda Mirića uputio u Rim. Brodom su išli do Barija, odakle su prosljedili za Gospino svetište u Pompejima. U Rim su stigli 9. svibnja, a sedamnaest dana kasnije, 27. svibnja, papa Lav XIII. primio ih je u privatnu audijenciju. Tom prigodom Miškov je zamolio papu da dopusti biskupu Zaninoviću recitirati časoslov i slaviti misu prema domini-

kanskome brevijaru i misalu, te da Šoljanu dodijeli naslov lektora filozofije i teologije. Osim tim, papa je udovoljio još dvjema molbama, što je u svom okružnom pismu subrači nakon povratka iz Rima najbolje opisao sam Miškov.³¹ U pogledu prve molbe, piše: "Za tim sam Ga zaprosio za milost, da svi Redovnici naše Redodržave mogu svakog utornika odsluživati zavjetnu Misu S. O. Dominika pod onim istim rubrikalnim uvjetima, pod kojim je dozvoljena zavjetna ružarska Misa. Na to S. Otac, kô da se je našaliti udostojao, primjeti mi: A nebi li vam dosta bilo i samo dvaput mjesečno? a kad Mu ja odvratih: Da bi isto velika milost bila, ipak da bi bila još veća, kad bi mogli svake sedmice tu zavjetnu Misu odsluživati; Sv. Otac ljubezno vivae vocis oraculo pristane i milostivo nam to dozvoli, što Vam ja sada preugodno saobćujem."³²

Posljednju molbu koju je uputio Lav XIII. Miškov je ovako opisao: "Pri koncu saslušanja zaprosio sam S. Otca za posebni Blagoslov, za čitavu Redodržavu i za pojedine Starešine, Redovnike, Lektore, novake, pitomce, konverse, milosrdne naše Sestre i sve Tretoredce i Treteredkinje, molbom da mi dozvoli svim i pojedinim na Njegovo vrhovno Ime, taj sv. Blagoslov podieliti. I Sv. Otac udostoji se milostivo sve to slušati i uslišati sliedećim riećima: 'Svi oduševljenim srdcem posve rado blagosivam i tebi vlast podjelujem da taj i takav moj blagoslov svima saobćis' što ja preugodnom nasladom svoje duše ovim pismom i vršim."³³

Prisjećajući se svoga posljednjeg susreta sa Lavom XIII., Miškov je zapisao: "Ja se uputim da pred njim kleknem; a on napram meni pruživ ruku jasnim glasom progovara: Oh! prihvijite mi štogod o mojim milim Hrvatima iz Dalmacije! .. Ja klekoh, poljubih mu sveti prsten, a on drži moju u svojoj osušenoj ruci: Ja sam govorio, a on me zanimivo slušao i uvijek sam ga gledao u bijelo lice, pričinjalo mi se ko

27 Lk 16, 10. "Tko je vjeran u najmanjem, i u najvećem je vjeran ..."

28 Fr. Andeo Marija Miškov dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije, Korčula, 30. XI. 1902., str. 7, AMM 2. Na koncu pisma Miškov donosi ukupno 26 kraće formuliranih konkretnih naredaba i uputa (str. 7 – 11).

29 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov samostanu sv. Katarine u Splitu, Korčula, 27. X. 1902., ADSS, *Fond Jordan Zaninović*, kutija 1.

30 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov samostanu sv. Katarine u Splitu, Split, 28. X. 1902., ADSS, *Fond Jordan Zaninović*, kutija 1.

31 Usp.: Fr. Andeo Marija Miškov, *Koloredna*, Korčula, 10. VI. 1903., ADSS, AMM 2; LP 2, str. 57 – 58; *Zapisnik samostana ...*, str. 18.

32 Fr. Andeo Marija Miškov, *Koloredna*, Korčula, 10. VI. 1903., ADSS, AMM 2.

33 Isto.

da sjaji, dva oka ko dvije žeravice iskrila mu ispod vedra čela, blagi posmeh mu je lice krasio. (...) Bio je i lijepog humora, pa nas je sve prisutne bio razblažio. Zaprosio sam od njega razne milosti, sve mi je blagohotno podijelio ...”³⁴

Na povratku u domovinu, Miškov, Šoljan i Mirić posjetili su 31. svibnja Bolognu te bili na grobu sv. Dominika.³⁵ Pedesetak dana kasnije, papa Lav XIII. je preminuo. Miškov je 31. srpnja u samostanskoj crkvi u Dubrovniku predvodio svečane zadušnice za papu te održao prigodni govor u kojem je, između ostalog, posebno istaknuo njegovu ljubav prema Hrvatima i Slavenima općenito, kazavši kako oni njegovom smrću gube zaštitnika i prijatelja. Potom se osvrnuo na Papinu ljubav i privrženost prema Dominikanskome redu i osobito prema krunici koju je toliko promicao i ljubio, pa je s pravom prozvan kruničarskim papom. Miškov nije mogao a da se ne prisjeti osobnih susreta sa Lavom XIII., osobito posljednjeg susreta s konca svibnja 1903.³⁶

Ni godinu dana nakon Zaninovićeva biskupskog posvećenja, Miškov je 23. siječnja 1904. subraći javio kako je još jedan član Provincije uzdignut na biskupsu čast. Bila je riječ o fr. Josipu Cecchiniju.³⁷ Premda je rodom bio Talijan, Cecchini je bio član Dalmatinske dominikanske provincije. Prošao je nekoliko samostana u Hrvatskoj, a potom je neko vrijeme proveo u Italiji. Po povratku u domovinu bio je starješina šibenskoga samostana dok ga general Reda nije ponovno premjestio u Italiju gdje je, između ostalog, bio rektor svetišta Kraljice Svetе Krunice u Pompejima. Na toj službi zateklo ga je imenovanje nadbiskupom Taranta u Italiji.³⁸ Novoimenovanome nadbiskupu Mi-

kov je u dogovoru sa subraćom odlučio pokloniti zlatni biskupski prsten.³⁹

Odlučivši prisustvovati Cecchinijevom biskupskom posvećenju, Miškov je zajedno sa biskupom Zaninovićem i splitskim priorom fr. Vinkom Draganjom 17. veljače 1904. preko Kotora i Barija otputovao u Pompeje. Glavni posvetitelj bio je upravo hvarske biskup Jordan Zaninović, a svečanosti, koja se odigrala 25. veljače 1904., prisustvovao je i utemeljitelj pompejskoga svetišta, dominikanski trećoredac i budući blaženik Bartolomej Longo. Nakon biskupskoga posvećenja Miškov i Zaninović otputovali su u Rim, gdje ih je 2. ožujka u privatnu audijenciju primio novi papa Pio X. Iz Rima su prosljedili za Beč, gdje su bili u privatnoj audijenciji kod cara Franje Josipa I. U Dalmaciju su se vratili 18. ožujka.⁴⁰

Nedugo nakon spomenutoga putovanja, Miškov je u svibnju ponovno morao putovati u Italiju. Ovoga puta je išao na izborni Kapitul Reda, koji se sastao u samostanu sv. Marije od hrasta kod Viterba. Zajedno s njime, na Kapitul su išli fr. Alfons Petrinčić, fr. Vicko Radatović i fr. Ambroz Bačić. Za novoga generala Reda 18. svibnja 1904. izabran je budući blaženik Hijacint Marija Cormier.⁴¹ Nakon Kapitula, svi su sudionici otišli u Rim, gdje ih je papa Pio X. primio u audijenciju. Tom prigodom je svaki kapitularac osobno prišao papi i razmijenio nekoliko rečenica s njime. Tako je Miškov po drugi put u samo tri mjeseca izbliza susreo Piju X. i razgovarao s njime.⁴²

34 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije, Korčula, 23. I. 1904., ADSS, Fond Josip Cecchini.

35 Usp.: LP 2, str. 74; Presvetli O. Zaninović i Redodržavnik O. Miškov u Pompeju u Rimu i u Beču, u: GK, X (1904) 4, str. 126 – 127; Zapisnik samostana ..., str. 21.

36 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije, Korčula, 23. I. 1904., ADSS, Fond Josip Cecchini.

37 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije, Korčula, 23. I. 1904., ADSS, Fond Josip Cecchini.

38 Usp. MIŠKOV, A. M., Govor mp. o. Andela Miškova ..., str. 89 – 93.

39 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov dominikancima Dalmatinske dominikanske provincije, Korčula, 23. I. 1904., ADSS, Fond Josip Cecchini.

40 Usp. MIŠKOV, Andeo Marija, Novi biskup Dalmatinske Dominikanske Redodržave Presv. Ot. Fra Josip Cecchini, u: GK, X (1904) 2, str. 61 – 62.

41 Usp.: LP 2, str. 79 – 80; Novi General Reda Priopovedalaca, u: GK, X (1904) 7, str. 219 – 222.

Kao provincijal osobito je vodio brigu o redovničkom pomlatku. To dokazuje i činjenica da je u rujnu 1904. utemeljio *Milodarnu zakladu* za školovanje kandidata *Apoštolske škole Dalmatinske dominikanske provincije*. Donoseći 8. rujna 1904. pravila za stipendiranje đaka iz *Milodarne zaklade*, odredio je da će ona svoje prihode dobivati od milostinje koju će prikupljati pučki misionari, korizmeni, svibanjski, listopadski i adventski propovjednici te od donacija raznih dobročinitelja.⁴³

Milodarna zaklada s radom je službeno započela 1. siječnja 1905.⁴⁴, ali nisam uspio saznati do kada je funkcionala. Činjenica da su u njezinoj administrativnoj knjizi prihodi i rashodi zadnji put upisani za 1906. godinu⁴⁵ sugerira mogućnost da je to ujedno zadnja godina njezina rada.

Miškovljevu brigu za pomladak pohvalila su i subraća okupljena na Kapitulu Provincije nakon isteka njegova mandata, naglasivši kako je marljivo sakupljao milostinju za školovanje dominikanskih kandidata.⁴⁶ Upravo u kontekstu brige za pomladak, a time ujedno i brige za budućnost Provincije, treba promatrati Miškovljeva nastojanja oko preseljenja Dominikanske klasične gimnazije s Lokruma u Bol na Braču.

Naime, godine 1898. dominikanci su na otočiću Lokrumu pred Dubrovnikom otvorili *Apoštolsku školu Provincije Dalmacije Reda Propovjednika* za odgoj i obrazovanje vlastitoga pomlatka. No, Lokrum je s vremenom postao primamljivo turističko odredište, što je narušavalo red i mir potreban za učenje i odgoj budućih redovnika. Stoga su dominikanci odlučili premjestiti svoju gimnaziju na neku drugu destinaciju.⁴⁷ Miškov je 6. lipnja 1905.

⁴³ Usp. *Uprava Milodarne zaklade ustanovaljene po Redodržavniku O. Angjelu Mariji Miškovu godine 1904.*, str. 1 – 4, ADSS.

⁴⁴ Usp. LP 2, str. 98.

⁴⁵ Usp. *Uprava Milodarne zaklade ...*, str. 6.

⁴⁶ Usp. ACP ... 1906., str. 22.

⁴⁷ Usp. MARTINIĆ, Ivo, *Dominikanska klasična gimnazija*, diplomski rad na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, rukopis u vlasništvu autora, Zagreb, 1975., str. 7 – 11. (Autor zahvaljuje prof. fr. Ivi Martiniću što mu je dao na uvid svoj diplomski rad.)

provincijskim vijećnicima iznio opširan prijedlog, nudeći im na razmatranje nekoliko lokacija za gimnaziju.⁴⁸ Prvo je naglasio subraći kako je preseljenje gimnazije s Lokruma "jedno od najživotvornijih sadašnjih pitanja" Provincije, ali kod njegova rješavanja ne treba gledati isključivo u svjetlu sadašnjosti, nego više u svjetlu budućnosti u kojoj će nedvojbeno porasti broj sjemeništaraca. Izloživši uvjete i okolnosti nužne za kvalitetan i uspješan rad sjemeništa i gimnazije u budućnosti, Miškov se osvrnuo na financijska sredstva, koja će biti potrebna za izvođenje čitavoga projekta. Nakon toga pred provincijsko je Vijeće iznio konkretne prijedloge o eventualnim lokacijama na koje je moguće premjestiti gimnaziju sa sjemeništem.⁴⁹

Prvo je predložio samostan u Gružu, naglasivši da ga osobno smatra najprikladnijim za novu gimnaziju i sjemenište zbog više razloga. Prije svega je ustvrdio kako je gruški samostan najlakše preuređiti i nadograditi potrebne prostorije, a potom je istaknuo pogodnu blizinu dubrovačkoga samostana. Naime, gruški samostan je tada bio na osamljenom, ali ipak ne izoliranom mjestu. Blizina studenata i profesora u dubrovačkom samostanu zasigurno bi pozitivno djelovala na sjemeništarce te bi im, prema Miškovljevim riječima, omogućila kontinuitet u izobrazbi za razliku od dotadašnjeg ispresijecanog sustava odgoja i obrazovanja pomlatka u Provinciji. Miškov je tu ispresijecanost i seljenje iz samostana u samostan za vrijeme odgoja i izobrazbe na temelju vlastitoga iskustva smatrao lošim čimbenicima, koji bi preseljenjem

⁴⁸ Istini za volju, Miškov je ranije uočio probleme vezane za smještaj gimnazije i sjemeništa na Lokrumu te je o tome govorio subraći okupljenoj na *intermediji* u kolovozu 1904. u Splitu. U izvještaju o minule dvije godine svoga provincialata ustvrdio je da Lokrum "ne odgovara uzgoju pitomaca, da to nije mjesto za pitomište" te naglasio potrebu rješavanja toga problema. (Usp. *Govor Redodržavnika Ot. Miškov – a u redodržavnoj kongregaciji održanoj u Splitu, dne 8. kolovoza g. 1904.*, str. 10 – 11, 18 – 19, AHDP, Fond Capitula et Congregationes intermediae Provinciae: 1835. – 1942., Spisi intermedije iz 1904.)

⁴⁹ Fr. Andeo Marija Miškov, *Pridlog kamo da se smjesti redodržavno pitomište i apoštolska škola, kojega je podpisani Redodržavnik iznio na proučavanje i pretresanje, u redodržavnom Vieću, držanom u Dubrovniku 6. lipnja 1905.*, str. 1 – 2, AHDP, Spisi Provincialata, bez br., god. 1905.

gimnazije i sjemeništa u Gruž nestali. Đaci bi već bili upoznati sa studentima i profesorima u Dubrovniku te sa samim samostanom, zbog čega bi njihov prijelaz iz gimnazije u Gružu na studij u Dubrovniku prošao neprimjetno i bez velikih lomova.⁵⁰ Navodeći još neke razloge u prilog Gružu, Miškov zaključuje: "Ja sam dakle zato, da se Gružki samostan opredieliti za redodržavno pitomište sa apoštolskom školom, uvjerenjem da je to u korist Redodržave, pito-mišta i škole, i da boljega mjesta u redodržavi nemamo niti naći možemo."⁵¹

Premda je osobno preferirao Gruž, Miškov je ponudio još dvije opcije, i to samostane u Starom Gradu na Hvaru i u Bolu na Braču. Osobno je bio skloniji starigradskome samostanu jer je smatrao da će župa koju vode dominikanci u Bolu opteretiti đake i profesore. Osim toga, naglasio je kako bi u Starom Gradu škola mogla biti otvorena i za vanjske đake. Što se pak tiče Bola, jasno je dao do znanja da on osobno nikada neće podržati taj prijedlog jer smatra da bi premještaj sjemeništa i gimnazije u tamošnji samostan bio teško izvediv te bi išao na štetu čitave Provincije, a osobito pomlatka koji bi se tamo odgajao.⁵²

Za svog provincijalata, Miškov ipak nije uspio preseliti gimnaziju s Lokruma. Tek u siječnju 1907. gimnazija je preselila u Bol na Braču. U svojoj daljnjoj povijesti, biti će preseljena i na druge dvije lokacije koje je Miškov spominjao u svom prijedlogu provincijskome Vijeću.⁵³

Kako bi osigurao dovoljno novca za odgoj i obrazovanje pomlatka, Miškov je nastojao provesti i svojevrsnu reformu u ekonomiji pojedinih samostana i čitave Provincije te na temelju stvarnoga stanja odrediti doprinose pojedinih samostana za školovanje pomlatka.⁵⁴ Također

50 Usp. isto, str. 3 – 5.

51 Isto, str. 5.

52 Usp. isto, str. 5 – 7.

53 O povijesti gimnazije vidi: MARTINIĆ, I., nav. dj. Prof. fr. Ivo Martinić objavio je svoju diplomsku radnju u skraćenom obliku: MARTINIĆ, Ivo, *Dominikanska gimnazija i sjemenište*, u: *Spomenica u povodu 500. obljetnice ...*, str. 177 – 212. (Pretiskano također u: MARTINIĆ, Ivo, *Prema slobodi*, Dubrovački vjesnik, Dubrovnik, 1995., str. 28 – 65).

54 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov starješinama svih samostana,

je odmah na početku svoga provincijalata izdao dokument koji sadrži dvadeset uputa za primanje pitomaca u *Apoštolsku školu* na Lokrumu.⁵⁵

O njegovoј osobnoј praktičnoј angažiranosti na promicanju zvanja svjedoči događaj koji se zbio 1906. godine u jednoj knjigovežnici u Zagrebu. Stigavši tamo radi uvezivanja svoje knjižice *Jesenska Ružica*, Miškov se upoznao sa dva-desetogodišnjim djelatnikom Mihom Hoblajem, rodom iz Preloga u Međimurju, te ga oduševio za Dominikanski red. Nedugo nakon susreta, primio ga je u Red kao kandidata za časnoga brata. Stupanjem u novicijat Hoblaj je uzeo ime fr. Česlav. Nakon godine kušnje položio je jednostavne, a 1910. i doživotne redovničke zavjete. God. 1927. došao je u Zagreb kao jedan od prvih stanovnika novoutemeljenoga samostana Kraljice Svetе Krunice na Borongaju, gdje je 1941. i preminuo. Bio je prvi dominikanac iz kontinen-talne Hrvatske nakon više godina.⁵⁶

Kao provincijal, Miškov je nastojao biti duhovni otac, brat i prijatelj svojim redovnicima. To sam svjedoči 10. svibnja 1905. u pismu ko-jim najavljuje kanonsku vizitaciju samostani-ma: "Kako sam Vam, još jednom pisao, pa sam se toga i držao najsavjestnije, tako Vam i sada pišem, poručujem i obećajem da ću se najstro-žije držati, da dolazim naime k Vama ne kao starešina, već kao otac, brat i prijatelj: a od Vas samo prosim i zahtjevam, da me kao otca, brata i prijatelja dočekate, susretate i primite, pa me jedino takovim držite i smatratre."⁵⁷

Osobitu brigu provincijal Miškov je posve-tio časnoj braći suradnicima, tj. konversima. Kako bi podigao njihov redovnički život na

Korčula, 1. II. 1904., ADSS, AMM 2. O ekonomskim problemima koji su mu kao provincijalu zadavali brige u pogledu odgoja i obrazovanja redovničkoga pomlatka, Miškov je govorio i na *intermadiji* iz kolovoza 1904. (*Govor Redodržavnika Ot. Miškov – a u redodržavnoj kongregaciji održanoj u Splitu, dne 8. kolovoza g. 1904.*, str. 11 – 12, AHDP, *Fond Capitula et Congregationes intermediae Provinciae: 1835. – 1942.*, Spisi intermedije iz 1904.)

55 Usp. *Uputa za primanje pitomaca Reda Sv. Ot. Dominika u apoštolsku školu na Lokrumu*, ADSS, AMM 2.

56 Usp. †Fra Česlav Hoblaj O. P., u: GK, XXV (1941) 3, str. 89 – 90.

57 Fr. Andeo Marija Miškov, *Koloredna*, Korčula, 10. V. 1905., ADSS, AMM 2.

višu razinu i učinio ga što kvalitetnijim preveo je s talijanskoga djelo *Redovnički Nauk za Braću Konverse Reda Sv. Otca Dominika* autora fr. Josipa Vinka Marassija. Premda djelo nikada nije bilo tiskano, ono se prepisivalo te tako dolazilo u ruke časne braće po hrvatskim samostanima. Bilo je to prvo i do danas jedino djelo na hrvatskome jeziku koje je posebno namijenjeno časnoj braći suradnicima, što dovoljno svjedoči o Miškovljevoj osjetljivosti za potrebe sve braće u Provinciji.

Razloge zbog kojih se odlučio na prevođenje toga djela, najbolje opisuje sam Miškov kada časnoj braći poručuje: "Da i vama dakle pokažem svoju Otčinsku ljubav, i koliko mi i vi na srđcu ležite, odlučio sam barem nešto moga vremena vam posvetiti, nebi li vam od koristi bio. – Poznato mi je, kako po ostalim redodržavama našega Reda, Braća su Konversi, obskrbljeni tiskanim knjižicama u narodnom jeziku, u kojima su sakupljene sve njihove posebne dužnosti na koje su se svojevoljno obvezali polaganjem svetih redovničkih zavjeta; a pošto u našoj redodržavi takove knjižice nema, ja sam nakon tomu doskočiti, prevodom iz talijanskog u naš hrvatski jezik, takove vama najsgodnije i najprikladnije knjižice ..."⁵⁸

Na početku hrvatskog prijevoda nalazi se pismo koje je Miškov kao provincial 3. listopada 1903. uputio časnoj braći, što je, prema mojim spoznajama, prvi slučaj u povijesti hrvatskih dominikanaca da se jedan provincial zasebnim pismom obratio časnoj braći.⁵⁹ Od-

mah na početku pisma Miškov kaže: "Niste vi u našem Redu proste sluge, i ako prem po samostanima sva službenička djela vršite, već ste vi pravi sinovi naše redovničke obitelji, koju prima svome zvanju, iz ljubavi i svoje dobre volje vršite iz posluha svoje dužnosti."⁶⁰

U nastavku, Miškov objašnjava časnoj braći kako oni nisu sluge u kući tuđih gospodara, nego poput sinova služe u kući svoga oca, tj. u vlastitoj kući. Nakon kratkoga izlaganja o sadržaju knjige koju je za njih preveo, govori im da se njihov život sastoji od molitve i rada koji je iznimno važan za njih same, ali i za samostane u kojima žive. Također im preporuča veliko poštivanje prema braći svećenicima te međusobno poštivanje i bratsku ljubav.⁶¹ Pri koncu pisma osobito ih opominje i potiče da "svaki dan bez razlike, bez izpriike i bez iznimke, bili u većim ili u manjim samostanima, svetu Misu ili podvorite ili slušate; da Sv. Sakramenat barem za pet časa svaki dan pohodite; da zajedničkoj molitvi presvetog Ružarja učestvujete; da svaki dan čitava pola sata duhovnome razmatranju posvetite; napokon da redovničkom nauku svakako i neobhodno jednom na sedmicu prisustvujete."⁶²

Za kanonskih vizitacija samostanima, Miškov se redovito susretao i sa zajednicama Trećega dominikanskoga reda, posebno sa sestrama dominikankama u splitskom i šibenskom samostanu.⁶³ Dok je vršio službu provincijala, odlučio je realizirati svoju davnu želju o reformi sestara dominikanki u Šibeniku i Splitu, te

58 Fr. Andeo Marija Miškov časnoj braći suradnicima, Korčula, 3. X. 1903., u: MARASSI, Josip Visko, *Redovnički Nauk za Braću Konverse Reda Sv. Otca Dominika*, s talijanskoga preveo Andeo Marija Miškov, rukopis, Korčula, 1903., str. 5. AHDP, AMM 1.

59 Prije i poslije Miškova provinciali hrvatskih dominikanaca običavali su uputiti okružnice svoj subraći u Provinciji, unutar kojih bi se obratili i časnoj braći. U prošlosti te su poslanice redovito bile pisane latinskim jezikom, pa stoga časnoj braći nedostupne, ako im ih netko ne prevede na hrvatski. Tek je fr. Augustin Đivanović, naslijedivši Miškova 1906. na čelu Provincije, u svoju latinsku okružnicu umetnuo hrvatski prijevod onog dijela teksta koji se odnosio na časnu braću. Miškov je, dakle, prvi provincial hrvatskih dominikanaca koji se posebnim pismom obratio časnoj braći, i to na hrvatskome jeziku. Čak ni nakon Miškova, koliko je poznato autoru ovih redaka, ni jedan provincial hrvatskih dominikanaca nije odsao slično pismo.

60 Fr. Andeo Marija Miškov časnoj braći suradnicima, Korčula, 3. X. 1903., u: MARASSI, J. V., *Redovnički Nauk ...*, str. 4.

61 Usp. isto, str. 4 – 10.

62 Isto, str. 10.

63 Usp. Fr. Andeo Marija Miškov, *Koloredna*, Korčula, 10. V. 1905., ADSS, AMM 2. I prije nego li je postao provincial Miškov je bio aktivan u životu dominikanskih trećoredskih zajednica u Hrvatskoj, što je očito u već spomenutom primjeru zajednice Trećega reda u Veloj Luci na Korčuli. Osim toga, treba naglasiti da je Miškov bio istaknuti promicatelj Trećega reda te je nastojao, osobito kao pučki misionar i propovjednik, oduševiti vjernike za Treći red. Ilustracije radi, navodim da je 21. travnja 1897. u Treći red primio 14 novih članica u Milni gdje je u to vrijeme propovijedao korizmu. Članice su pridružene zajednici Trećega reda u Splitu. (Usp. *Registro dei Terziarii Domenicani viventi nel secolo*, bez paginacije, od br. 107 do br. 120, ADSS.)

ih ujediniti u jednu kongregaciju. Taj pothvat iziskivao je mnogo napora i samoprijegora, ali i mnogo ljubavi prema sestrama svoga Reda. Našavši vrijedne suradnike i darežljive dobrotvore, uspio je reformirati sestre i utemeljiti Kongregaciju Svetih anđela čuvara, koja je isprva imala kuću maticu u Šibeniku, a kasnije u Korčuli. No, ta tema iziskuje zasebno poglavlje.

Koliko su sami dominikanci cijenili Miškova kao provincijala najbolje nam svjedoči fr. Dalmacije Franetović koji, premda se nije slagao sa svim Miškovljevim odlukama, ipak mu 2. prosinca 1903. priznaje: "Ja se divim tvojim dobrim namjerama, tvojem taktu i neograničenoj tvojoj ljubavi prama Redu i Redodržavi: vidi se da shvaćaš svoj položaj, a donekle i tudji. To ti na diku!"⁶⁴ Na koncu podužega pisma, Franetović zaključuje: "Sada ti moram iz dna srd-

ca zahvaliti na tvojem iskrenom, prijateljskom, bratskom, još neka rečem i finom postupanju prama meni, osobito u ovom poslu. Istini na čast, a tebi na diku, od kada si postao Redodržavnikom nemam se što tužiti na tebe, pače do sada imam se čim hvaliti i pred Bogom i pred svjetom. Dao Bog da tako budem mogao i unaprijeđen. Neka ti za to Bog naplati i S. O. Dominik, a od mene ti vječna harnost i bratski pozdrav."⁶⁵

Nije na odmet pozvati se i na riječi što ih je prigodom njegove smrti u *Katoličkom listu* objavio fr. Vjekoslav Matijaca: "Uvijek je vršio svoje redovničke dužnosti, a kao višegodišnji starješina i osobito kao provincial nastojao je, da što više proširi i ustali redovnički zapt. Njegove poslanice i kanonski pohodi bijahu neprestana preporuka i pobuda na opsluživanje redovničkih pravila."⁶⁶

⁶⁴ Fr. Dalmacije Franetović provincijalu fr. Andelu Mariji Miškovu, Stari Grad na Hvaru, 2. prosinca 1903., ADSS, AMM 2.

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ †O. Andeo Marija Miškov, u: *Katolički list*, 73 (1922) 36, str. 440. Premda nema njegovog potpisa autor ovih redaka nedvojbeno je fr. Vjekoslav Matijaca OP.

NAŠI POKOJNICI

S. DANIJELA BALIĆ DOMINIKANKA

4. 09. 1920. – 26. 02. 2012.

26. veljače 2012. u Zagrebu je, u 92. godini života i 72. godini redovništva preminula s. Danijela Balić. Sahranjena je u srijedu 29. veljače na groblju Miroševac. Sprovodne je obrede vodio o. Alojz Čubelić, uz asistenciju druge braće dominikanaca i domaćih svećenika, vlč. Žlebečića i vlč. Pjotra. Osim brojnih sestara koje su došle iz mnogih naših zajednica, sestraru je Danijelu otpratila na vječni počinak i njena brojna rodbina.

Za vrijeme sahrane, o. Alojz se osvrnuo općenito na pitanje života i smrti, i konkretno na smrt s. Danijele.

Zagreb, 29. veljače 2012.
Groblje Miroševac
10 h 50

Sprovod sestre Danijele Balić

Draga sestro Danijela, posljednjih dana čitam knjigu Vilima Karlovića *Preživio sam Vukovar i Ovčaru*. Tu autor opisuje događaje od prije dvadesetak godina u domovinskom ratu i poslije njega. Premda postoji tendencija da te stvari negdje pokrijemo zaboravom, istisnemo iz svijesti kako bismo lakše provodili svakidašnji život, ne možemo zanijekati da su se dogodile i po tome postale dijelom našega života. Neki će možda reći kako je riječ o nekim ekstremnim i kratkotrajnim životnim situacijama. Ipak, one mogu nerijetko obilježiti čitav život u vremenu i trajno. Na tom primjeru ali i primjerima brojnih drugih ljudi vidimo koliko toga zapravo stane i može se strpati u taj ljudski život. To govorim stoga, draga sestro Danijela, jer zamišljam kako je to tebi izgledalo, taj preobilni i ponekad mizerni ljudski život. Kako li je bilo prolaziti sve ono što drugi prolaze ali opet nekako osobno, kako si se uspijevala snalaziti u danim i zadanim okolnostima, kako je bilo suočiti se s nebrojenim izazovima koji su se događali tijekom 20. stoljeća i početkom 21. stoljeća. Sve to u zasebno povijesnom kontekstu s na-

šim brigama i poteškoćama. Kako si postavljala pitanja, kako si se suočavala sa strahom, tjeskobom, oskudicom, nevoljama, bolešću, patnjom, smrću, gubicima, tim nikada dokraja odgovornim pitanjima. Imam neki čudan, pa opet, zajamčen osjećaj, da si znala na vrijeme uočiti na čemu temeljiti svoj život, kome zahvaliti ne samo postojanje nego i pouzdanje da se nalazi na pravom putu. Zbog tvog iznimnog osjećaja za lijepo, dobro, kulturno, uopće ne sumnjam, da si svoj život povjerila Bogu Isusa Krista koji te je vodio, davao snage, i koji te prima u svoj vječni dom. Premda svatko od nas zna što znači praznina, bezizlaznost, prolaznost, nevažnost, što su sve obilježja smrti ipak smo svjesni da stvorene pripada Bogu po njegovoj milosti i da se dade voditi, ukoliko se na to odluči, snagom božanskog života, čime se otvara toj tajni koja ga zove i u njemu djeluje, i tako doprinosi premosticanju one neprotumačive jeze pred smrću. Vjerujemo i molimo dragu sestro Danijelu da se pridružuješ povorci onih koji prebivaju u vječnom zajedništvu s Bogom.

Alojz Ćubelić OP

Za vrijeme svete mise, umjesto propovijedi, govorila je s. Slavka neke detalje iz života i djelovanja s. Danije.

s. D A N I J E L A   B A L I Ć

Razmišljajući što bih napisala o s. Danijeli, zastala sam pomalo zbumjena i u nedoumici: pa tko se usuđuje pisati o čovjeku, stvorenju na sliku Božju, tko se usuđuje zavirivati u nedostupne sfere jednog posvećenog života? Ali kako onda svjedočiti sebi i drugima tko je bila s. Danijela Balić? Možemo je promatrati i prosuđivati jedino sa stajališta našeg ljudskog razmišljanja. Samo Bog znade je li ono ispravno, je li dostatno, a mi ljudi činimo ono što možemo i znamo.

Na prvu korizmenu nedjelju, 26. veljače 2012. u prijepodnevnim satima, predala je svoju dušu Bogu naša s. Danijela Balić, u 92. godini života i 72. godini redovništva. Svatko može s pravom reći da se, Božjim darom, života nauživala i u redovničkom životu posvetila. Točno, Bog joj je podario puno vremena za posvećivanje, za rad i molitvu.

Rodila se 4. rujna 1920. u Dugopolju, od oca Grge i majke Marije, rođ. Đolonga. Bila je najmlađa od šestero djece u svojih roditelja, ali su živjeli zajedno sa stričevima i njihovim obiteljima. Tako da ih je, kako je sama pričala, bilo jedno vrijeme svih zajedno čak dvadesetčetvero

u kući. Na krštenju je dobila ime Božica. Zarana je, eto, naučila živjeti u velikoj obitelji iz koje se kasnije, kao zrela djevojka preselila u drugu, redovničku obitelj sestara dominikanki. Iz svoje je roditelske obitelji donijela ono najljepše što je imala: čistu, jednostavnu dušu, molitveno srce i spremnost na slušanje Božje riječi. Sve je to naučila od svojih roditelja koji su njegovali molitveni, kršćanski život. Ne samo kod kuće, nego je njezin otac i u crkvi bio veoma aktivan. Mala je Božica znatiželjno skakutala oko njega, promatrala i pamtila sve što se u crkvi događa i što čemu služi. Roditeljska pobožnost, a naročito česta blizina Isusova pripremali su teren za Božji zov u redovnički stalež. Božica ga je jasno čula, ali nije odmah znala kud joj je krenuti. Bog je pripremao svoju odabranicu za dominikanski poziv.

Godine 1938. definitivno odluči postati sestra dominikanka. Neko je vrijeme ostala u splitskoj zajednici sestara, da bi nakon toga, sljedeće godine, otišla u kuću maticu u Korčulu. Tu je, iste godine, dobila bijelo redovničko odijelo i novo ime: s. Danijela. Prve je zavjete položila 1940., a doživotne 1947.

Mlada redovnica Danijela željela je biti sva Božja. Ali će je ubrzo snaći teške kušnje. Za vrijeme 2. Svjetskog rata mučeničku su smrt podnijela oba njeni roditelji, stričevi i sestra s malim djetetom. Sve je to ostavilo duboke tragove u njenoj duši. Posjet rođnoj kući nakon toga bila je za nju teška bol. Umjesto toplog očeva i majčina zagrljaja odnijela im je stručak cvijeća na svježi grobni humak u kojem su počivali. Kuća je bila opustošena, tužna.

Drugo veliko iskušenje za s. Danijelu bilo kad se teško razboljela. U tim su trenucima morali intervenirati mnogi sveci, a osobiti zagovor pripisuje kardinalu Stepincu kojemu je ostala trajno zahvalna. Čvrsto vjeruje da je po njegovu zagovoru čudesno ozdravila.

Otada je još više prionula uz Gospodina koji ju je vodio kroz bure i oluje života.

Unatoč svemu, s. Danijela se nije dala pokolebiti. Znala je kome je povjerovala. Providnost ju je vodila na mnoga mjesta. Njezino je djelovanje bilo u Zagrebačkoj gradskoj kuhinji, pa u Sljepačkom domu, u Đačkoj menzi, onda u biskupiji na Hvaru, zatim u mnogim zajednicama braće dominikanaca: na Borongaju, u Rijeci, u Splitu, na Bolu i u Dubrovniku. U sestarskim je zajednicama, osim Korčule i Zagreba, bila još i u Kostelu i Pregradi. Dakle, zaista širok spektar njena djelovanja. Očito je bila tražena i kao kuvarica i kao krojačica, pa i ekonoma. Kako je sama pričala, uvijek je željela ugoditi ljudima, da budu zadovoljni. Nije gledala na svoju korist nego se predala za druge. Kao takvu čemo je pamtitи, takvu je uzeti sebi za primjer.

Rado se sjećala i s ponosom govorila o svojoj rodbini, bližoj i daljoj. Pravo se veli: *Nije krv voda*. Pomagala ih je i pratila bogatstvom svoga duha. Znali su to oni prepoznati, cijeniti i zahvaljivati joj do zadnjeg trena njenog života.

Mnogo puta i od mnogih osoba mogle su se čuti pohvalne riječi o č. Danijeli, poput ovih: „Bila je to veoma uslužna sestra. Ništa joj nije bilo teško učiniti za druge“. „Uvijek je opravdavala radije nego kritizirala druge“. A svi se slažu u jednome, da joj je, naime, molitva bila hrana duše. (Njome se krijepila i sitila svakoga dana). Zato je i mogla podnosići svoju nemoć i bolest, a uza sve to, i druge duhovno obogaćivati. Prije nekoliko dana dočekala me ujutro sva radosna, rekavši kako je sanjala da joj je Gospa rekla da će ozdraviti i da će ponovno hodati. Samo dan prije smrti pričala mi je kako joj je u snu došla njezina majka, pružila joj ruku i rekla: „Dođi!“ Ona joj je odgovorila: „Ne mogu, majko, tako sam nemoćna.“ Majka je ponovila: „Dođi, samo dođi!“ Nije li to bio poziv u majčin

zagrljaj koji se obistinio već sljedećega dana?! O, blažene li smrti gdje se sa sigurnošću i vjermom stupa u onostranstvo, gdje prestaje svaka nemoć, bol i tuga.

Kad smo je pitali kojem sveču se najradije moli, nabrojila bi ih nekoliko, ali povrh svega ljubila je dragu Gospu. Njoj u čast nizala je rado zrnca krunice, za sebe i za druge.

Sada, već na bolesničkom krevetu, krunica joj je bila najdraža nagrada kojom je nagrađivala sve one koji su joj pomagali. Ima li išta ljepše nego čuti iz njenih usta: *Izmolila sam za te cijelu krunicu!* O, draga časna, kako ste samo dobro znali što nam u ovom užurbanom vremenu najviše treba! Kako bismo i mogli toliko žuriti, podnositi *žegu dana*, da nije bilo vaših *Zdravo Marija*?! Nitko ne sumnja da je s. Danijela svojim molitvama, svojim trpljenjem svima nama isprosila blagoslov s neba. Usuđujemo se nadati da će nam taj blagoslov i sada prosipati, jednostavno zato jer nas je voljela, jer smo je voljele!

Tako je s. Danijela, nakon mnogih avantura završila u Zagrebu, u samostanu Bl. Ozane, svoju trku, vjeru sačuvala, a mi čvrsto vjerujemo da je ogrnuta vijencem slave koji joj je zauvijek pripravio Gospodin. Tako neka bude!

Draga naša teta!

Jako nam nedostaješ, ali znam da ćeš nam biti uvijek u mislima i sjećanju, kao anđeo koji mi korača laganim korakom ususret kad sam dolazio.

Hvala ti na riječima okrepe, dobro se sjećam jedne tvoje rečenice: „znaš da su i apostoli bili u razmirici međusobom“. Misli mi se vraćaju u daleku prošlost, bio sam još dijete kad si dolazila k nama u posjet u Pakrac, radi svoje bolesti. Mi smo, naime, držali koze, i po vjerovanju mlijeko je bilo prirodni lijek za tvoju bolest.

Moj otac se 1974. godine razbolio od zločudne bolesti. Medicina tada nije bila kao danas. Iz bolnice su ga poslali kući. Majka je bila sa starom bakom doma. Iz vojske sam te molio da joj budeš na pomoć, što si ti, radi svog dragog brata rado učinila. Tvoja prisutnost pomogla je majci da lakše podnese gubitak muža, našeg tate, a tvog brata, draga časna s. Danijela.

Bilo ti je drago kad smo ti dovodili našu unučad: Tenu Celestinu. Doru Petru i Ivana Adrijana, a njihovo je oduševljenje tvojim čokoladicama bilo veliko. Tvoja skromnost, nezahtjevnost i skrivenost u molitvi uvijek nas je poticala na molitvu i da budem ustrajni Bogu jedinom, Isusu Kristu, vođeni Duhom Svetim.

Neka ti Gospodin dade pokoj vječni, i svjetlost vječna neka ti svijetli. Počivaj u miru Božjem. Amen.

Josip Balić, nećak

Pakrac se sjeća s. Danijele

Razmišljam što napisati o dragoj nam teti Danijeli. Još kao male curice, moja sestra Mira i ja, volile smo se lijepo i uredno obući. Tako nas je teta razveselila i svojim vrijednim rukama naštrikala lijepo haljinice. Bile smo jako ponosne. Još uvijek čuvamo sliku što smo slikane u tim divnim haljinicama. Teta nas je uvijek s nečim iznenadila.

Jedne godine (mislim da je tada bila na Korčuli), za svetog Nikolu poslala je paket pun naranči, limuna, smokava, rogača. To je bilo tih godina kada se za Uskrs ili Božić dobivala jedna naranča. O, kako smo se sladili! Hvala ti, teta!

Kada smo se udale obožavala je naše supruge, Zvonka i Željka. Veselila se našoj djeci, Mariju, Ivani, Željki i Tomici. Posebno je bila radosna kada smo i mi postale bake i kada smo doobile prekrasnu unučad.

Hvala ti, teta, na svim molitvama dragom Isusu za sve nas. To nam je pomoglo! Još nam uvijek pomaže.

Tvoje zahvalne nećakinje, Mira i Seka iz Pakraca

**'DVA SUTONA'!
'DVA STUPA'
-GENERACIJE-
(91. G. ZA OBJE)**

Došla sam joj čestitat i baš smo se našle same u njenoj sobi. Bile smo 'stari znanci'!

Upoznale smo se još 1966. kad sam ja došla na Bol kao kandidatica, ali ne u samostan dominikanaca, nego u župski dom za stare i nemoćne. Tako smo se imale prilike upoznati tijekom godine i pol, dok sam bila na Bolu, a ovdje u Zagrebu 15 godina.

Nakon našeg duljeg razgovora, uputile smo se do male kapele, na drugom katu, gdje smo našle č. Beninju. Ona nije znala da je č. Danijeli imendant. Kada sam joj rekla, rado je izšla iz kapele, i na hodniku joj je čestitala. Č. Danijela nije mogla biti puno na noge zbog bolesti od koje je pomalo slabila - gasila se.

"Ovaj susret, generacija", ostavio je dubok dojam na meni! Promatrajući ih, poticala sam ih kako bi čula njihove spontane riječi, uspjela sam napraviti, 'video snimak na mobitel. Meni je to interesantno i rado ih poslušam. Od tada, č. Danijela bivala je sve slabija, pa je krevet primio njene slabe snage.

O č. Danijeli, sve najbolje! Ona je mene imala u srcu i molitvama, bilo je razloga za to!

Bila je zahvalna za svaku uslugu koja joj je bila potrebna. Rekla bi: „Milo moje, sve ti viđiš“! Nije mi ostala dužna, posebno zadnjih, 5-6 godina, nakon mog operativnog zahvata vratne kralježnice.

Nosit ću do kraja života ovu, dobroćud-

č. Danijela i č.

Beninja

--21. 07. 2011. samostan bl. Hozane,
Zagreb

Zašto takvi naslov?

Pa evo zašto. D. Daniela je imala imendant, (na gore navedeni datum)

nu, sućutnu dušu! Samo Bog zna koliko mi je pomogla sa svojim plemenitim riječima i molitvama. Neka je dobri Otac sada nagradi vječnim životom! No, nisam ni ja njoj ostala dužna. Rado sam je posjećivala kod bolesničkog kreveta. Bila je radosna kad bi me ugledala na vratima. Pružila bi mi ruku i pitala kako sam, prije nego sam ja njoj došla blizu, hrabreći jedna drugu a nekad i malo šale.

Nije slučajno da je ove godine, 2012. za nebeskog zaštitnika dobila sv. Petra! Više puta sam joj to napomenula. Naš zadnji susret, 26. 02., pozdravila me pružajući ruku, želeći da ju preporučim Bogu. To sam joj obećala. Eto, ostala je naša trajna obaveza, moliti jedna za drugu!!!

Vjerujem da je sv. Petar izvršio svoju dužnost, ključ u bravu i pustio dušu pravu!

*Draga č. Danijela,
-- ti si za me bila sjajna.
Svakog dana mi smo skupa,
Molitva nas veže trajna,
to ostaje naša tajna!
Hvala ti, plemenita dušo!!!
Počivaj u miru Božjem!*

s. Milanka Nakić

05. 03. 2012, Zagreb

Donosimo još jednom razgovor sa s. Danijelom, a koji je već bio objavljen u ovom glasilu (2/2009).

s. D A N I J E L A B A L I Ć

Željela sam i ja postati ‘švora’

S. Danijela Balić nalazi se u zagrebačkoj zajednici sestara dominikanki od 1989. Premda osamdeset osma pritišće njena ramena (a kaže da će uskoro u 89.), ona je još uvijek vedra, poletna, rado učini uslugu, osobito oko šivanja. Zadržala je i svoj dugopoljski naglasak. S ponosom i ljubavlju priča o svojoj rodbini koja joj je ostala privržena. Redovito odlazi k njima na odmor, a u Zagrebu je posjećuju i u mnogočemu pomažu nećak Jozo Balić sa svojom obitelji, kao i sve nećakinje. S ponosom gleda i na Balića, rukometnika, koji nosi njezino prezime. Kažu da joj je danji rod.

Djetinjstvo

AM: Recite nešto o svom djetinjstvu

D: Rođena sam 4. rujna 1920. u Dugopolju, od oca Grge i majke Marije rođ. Đolonga. Najmlađa sam od šestero djece u svojih roditelja (4 sestre i 2 brata). Na krštenju su mi roditelji dali ime Božica. Otac mi je bio zidar, a majka se brinula za djecu i sve ostalo što treba. Otac je govorio ruski i talijanski jezik. Bio je dosta uvažena osoba, svatko bi ga zvao i pitao savjet ili pomoći u bilo kom pogledu. Živjeli smo zajedno s još dva strica i njihovim obitelji, tako da nas je u jednoj kući bilo 24. Odijelili smo se tek kad je meni bilo 13 godina. Sestre su mi se već bile udale, a brat Jozo je otisao u Pakrac učiti zanat. Unatoč tako brojnoj obitelji i nevjestama koje su živje-

le zajedno, u kući se živjelo složno i kršćanski. Roditelji su mi bili osobito pobožni. Uvijek su molili prije spavanja, ujutro kad ustanu, i često preko dana. Bilo mi je koji put čudno što toliko mole. Svaku bi se večer zajednički molila krunica, osobito u zimskim mjesecima. To je obično predvodio moj stric Ivan (očev brat). Nedjeljnu svetu misu gotovo nikada nitko nije izostavljao. Da bi svoju djecu držao pažljivima u crkvi otac bi nas svaki put, kad bi došli s mise, pitao što je bilo u Evandelju. Tako sam i ja naučila od male na slušati pažljivo sve što se u crkvi govori.

U rodnom sam mjestu završila osnovnu školu (6 razreda). Bila sam desna ruka svojoj majci, pomagala sam joj u svemu.

AM: Gdje ste upoznali časne sestre?

D: Otac je bio šekutor u našoj župnoj crkvi, što bi danas rekli neki crkveni odbornik. Crkvenu je robu nosio na pranje i uređenje u Split, kod sestara Ančela. Kad bi se vratio kući pričao bi o njima i to je meni ostalo u sjećanju. Zaželjela sam i ja postati ‘švora’. Zato sam jednom pošla s ocem kod tih sestara da ih pitam da li bi me primile. Odgovor je bio negativan jer su imale puno gojenica. Očito je Bog imao sa mnom druge planove. Nisam posustala. Tražila sam i dalje. Kad je jedna djevojka iz našega mjesta pošla u samostan kod sestara milosrdnica u meni je želja za samostanom još više rasla. Imala sam tada 18 godina.

AM: A dominikanke? Kad ste njih upoznali?

D: Jednom je neki čovjek, očev prijatelj, koji je imao veze sa sestrama dominikankama u Splitu, gdje su vodile Pučku kuhinju, pričao o njima. Nisam više okljevala. Krenula sam s ocem kod njih s istom željom i molbom da i ja postanem ‘švora’. Tu je bio pravi pogodak. Tu me Gospodin čekao! Sestre dominikanke su me srdačno primile, na čelu sa s. Jerolimom koja je

tada bila starješica. Bilo je to 1. studenoga godine 1938. Poglavarji iz Korčule su dozvolili da ostanem neko vrijeme u Splitu zajedno sa sestrama. Otac je mislio da će tu ostati trajno pa mi je nabavio mašinu za šivanje. Još mi je rekao neka dobro promislim je li to za mene ili nije. Ako vidim da ne mogu, neka se slobodno vratim kući. Vrata njegove kuće će mi biti uvijek otvorena.

Napokon dominikanka

U Splitu sam ostala do Uskrsa, sljedeće, 1939. godine, a onda sam otišla u Korčulu. Vrijeme provedeno u Splitu računalo mi se kao kandidatura, te sam iste godine započela novicijat. Tada sam dobila redovničko odijelo i novo ime, s. Danijela. Prve sam zavjete položila 1940., a doživotne 1947.

Ratne strahote pogadaju obitelj

Za vrijeme Dugog svjetskog rata moja je obitelj teško stradala. Četnici su ušli u naše mjesto i pobili sve, žene i muškarce. Pod njihovim krvničkim nožem našli su se i moji roditelji, kao i dva strica i strine. Odjednom četiri masakra u jednoj kući. Neki su, čuvši da dolaze četnici, pobjegli u drugo mjesto, ali moj je otac bio siguran da će njih pustiti na miru, jer nisu nikome učinili nikakvo zlo, i ostao je kod kuće. Ali krvnici nisu pitali tko je što kriv i da li je uopće krov. Oni su dobili zadatku 'očistiti' selo, vjerojatno ni sami nisu znali zašto. I oni su to izvršili na sebi svojstven način. Najprije su popubljali mještane, a onda su im pokrali sve što su mogli odnijeti. Što nisu mogli odnijeti to su uništili. Ispustili su čak iz bačava vino i onda zapalile sve kuće.

Brat Jozo je tada bio s ovcama na paši. Vrativši se kući, bio je zaprepašten prizorom. Sve što je mogao učiniti bilo je da je pokopao sve poubijane u jednu grobnicu. Sve je to morao čini na brzinu i s velikim rizikom za vlastiti život, pod kišom granata.

Drugi je brat, Luka, živio u Splitu. Radio je u tvornici. Jednom je dovozio hranu iz Zagreba za Dugopolje. Kad je stigao u Split na kolodvor, nastala je uzbuna. Bombardiranje. Sklonio se u sklonište i tako spasio glavu. Nakon prestanka uzbune htio je prošetati pazarom. Tu je, naime, često dolazila i njegova sestra prodavati voće i povrće. Bojao se da nije možda i sada bila ovdje. Oh, strahote! Svuda jauk i dozivanje. Među ranjenicima čuje kako ga neko dijete plačući doziva: »Ujče, moja mama je mrtva!« Pogleda bolje. Bio je to njegov mali nećak, od sestre sin. Sestra leži mrtva, a on je teško ranjen. Uhvatio je dijete i brzo trčao s njim u bolnicu. Ali mali nije izdržao do bolnice. Umro mu je na rukama. Sve te ratne strahove ostavile su duboke tragove na Jozi i na Luki.

Jozo je došao kod mene u Zagreb, jer sam u to vrijeme bila u Gradsкоj kuhinji. Kasnije mu je njegov bivši gazda ponudio poslao u Pakracu i tako se definitivno tamo odselio. On je inače jako volio roditelje i želio je ostati s njima. Međutim kad su oni tako tragično završili svoj život, ostavio je sve i pošao u svijet, a bratu Luki ostavio neka čuva ognjište.

AM: Gdje su sve bila vaša polja djelovanja?

D: Bila sam u raznim mjestima Kongregacije: u Zagrebu, Kostelu, Pregradri. Odatle sam išla za ekonomu u Korčulu, i onda u Split. Zatim u Bol, pa u Dubrovnik (Gruž). potom na Hvar, i napokon u Zagreb. Moja zanimanja su bila raznovrsna. Radila sam štогод je bilo potrebno. Šivala sam, kuhala, vodila domaćinstvo, ekonomat (u Korčuli) i još štosta drugo. Uvijek sam željela ugoditi ljudima, da budu zadovoljni. Ne znam jesam li to uvijek uspjela, ali Bog je video moju dobru volju i nakanu.

Otkrivena plućna bolest

D: Jednom je u Splitu bilo 'flogradsko' snimanje pluća u prijenosnoj ambulanti. Svi smo morali ići na taj pregled. Nisu odmah bili rezultati go-

tovi, nego su rekli da će pojedinačno javiti ako bude što opasno. Prošlo je nekoliko dana i tada su došle dvije medicinske sestre potražiti me u samostan. Rendgenska snimka je pokazala da imam vodenu pluritu na plućima i to su mi došle reći. Uplašila sam se i počela plakati. One su me tješile da ima i gorih bolesnika. Javila sam majci Milinković, a ona me odmah pozvala u Zagreb kod izvrsnog liječnika, dr. Starčevića. Upravo je tada došla u Zagreb na pregled očiju i s. Marija Kulonja, pa smo bile zajedno. Ona je poslije otišla u Korčulu. Pitala sam liječnika da li smijem nastaviti raditi, jer sam bila kuvarica. Liječnik me ozbiljno pogledao i rekao kako se i manje stvari od ove liječe po tri godine, i prekorio me gdje sam do sada bila, zašto nisam došla prije na pregled. Istina, često sam poboljevala, imala temperature, ali u ono se vrijeme nije išlo kod liječnika za svaku boljeticu.

Vratila sam se u Korčulu na svoje radno mjesto, odakle sam svaka tri mjeseca odlazila u Split na kontrolu.

Božja Providnost ne ostavlja svoje

Dobila sam terapiju koju sam morala uzimati, ali ti su lijekovi bili preskupi za samostansku blagajnu. I evo Božje intervencije: od iste je bolesti bolovao i otac s. Magde i on je imao taj lijek. Nije ga htio trošiti pa su to slali meni.

Tako je to potrajalo jedno vrijeme. Međutim, jednom je prestao slati lijekove, a ja nisam smjela biti bez toga.

Zagovor kardinala Stepinca

Utekla sam se tada nebu. Počela sam moliti devetnicu kardinalu Stepincu. Rekla sam mu: »Idem sada u Split na liječničku kontrolu, čuo si da mi ne mogu kupiti lijek, i ja ne znam što će. Ako liječnici kažu da se stanje popravilo i da ne moram više trošiti taj lijek pripisat će to tvom čudu i svima o

tome pričati«. Bila sam na kontroli, ali nalazi nisu bili odmah gotovi. Liječnica je rekla da će tek uvečer pročitati rendgensku snimku. Otpuštovala sam u Korčulu i čekala rezultat. Uvečer je p. Bepo javio da je doktorica poručila da od danas ne trebam više trošiti taj lijek. Bila je to očito Stepinčeva zasluga i do danas to pričam svakome. Na kauzi za proglašenje blaženim i svetim tražili su liječničku dokumentaciju o tom čudesnom ozdravljenju, ali nažalost nemam ništa od toga, tim više što je liječnica nije dala ništa napismeno, nego je samo usmeno poručila tu radosnu vijest o ozdravljenju preko p. Bepa. No, ja čvrsto vjerujem da se Gospodin proslavio po sluzi svome kardinalu Stepincu i ozdravio me od teške plućne bolesti, koja mi se, Bogu hvala, otada nikada više nije pojavila.

Spremna za svaki premještaj i za svaki posao

U Korčuli sam, osim ostalog, šivala male ukrašne rupčice, koje je s. Benvenuta crtala.

Jednom me majka Česlava htjela poslati u Hvar, kod biskupa Bezmalinovića. Tamo sam trebala preuzeti kuhinju. Spomenula sam č. majci što mi je rekao liječnik, da moram mirovati, da se ne smijem umarati. Poglavar su uvažili razloge i pustili me da se oporavim. Nakon ovog čudesnog ozdravljenja, po zagovoru kardinala Stepinca, bila sam spremna na svaki premještaj i posao sve do današnjega dana, kada su mi tjelesne sile dosta oslabile. Duh je još uvijek spremna, ali tijelo više nije....

AM: Kojem se svecu najradije molite?

D: Osim sv. oca Dominika, već i pogadate da mi je bl. Stepinac učinio čudo, pa sam mu ostala privržena. Kasnije sam se počela moliti i Bl. majci Tereziji jer mi je i ona pomogla u jednoj mojoj bolesti. Svaki dan molim za

duše u čistilištu, ali ja im se također često preporučam, osobito svojim roditeljima koji su umrli mučeničkom smrću od četnika. Molim se i svetom Josipu za sretnu smrt.

AM: A Gospo?

D: Oh, pa što to uopće pitate. Krunica mi je bila uvijek u rukama, a sada se pogotovo od nje nikada ne odvajam. Imam osjećaj da je draga Gospa stalno uza me, da me gleda, sluša i pomaže. Kako bih mogla bez svoje drage Gospe! Puno se molim za sve svoje, za svoju s Magdu i sve one koji su mi se preporučili.

AM: Što biste poručili našim mladim sestrama?

D: Neka se mole za svetu ustrajnost. Nije lako ostati dobar. Neka zavole svoju zajednicu, to je

sada njihova obitelj, neka je vole baš kao svoju rođenu obitelj. Teško mi je kad čujem da koja odustane od započeta puta. A koji put mislim da možda i mi premalo molimo za njih. Molitva je jako važna. To je snaga koja nam je svima potrebna. Rekla bih još neka budu uslužne svojim sestrama, jer kako daju tako će im se kasnije uzvratiti. Ja ljubim svoju zajednicu pa bih htjela da tako i druge čine. Neka se nikada ne umore činiti dobro svakome, svakoj sestri. Eto, sada sam došla u dob kad više ne mogu raditi kao prije, zapravo, ne mogu više ništa raditi. To vam je jako teško. Kako bih rado potrčala, sašila, oprala, ali kosti mi ne dadu. Željela bih još reći sestrama da ih ipak jako volim, i sada se za njih još više molim. Nemojte ni vi mene zaboraviti.

Razgovor vodila s. Slavka Sente u rujnu 2006.

JURE PERKOV

1. 07. 1938. - 24. 12. 2011.

- brat s. Ivane Perkov -

U subotu 24. prosinca, na sam Badnjak, nakon teške bolesti, preselio se u vječnost, u 73. godini života, moj dragi brat Jure Perkov.

Jure Perkov rođen je 1. srpnja 1938. u Primoštenu od oca Jere i majke Marije rođ. Huljev. (Ona je sestra o. Andželka Huljeva, dominikanca). U našoj su obitelji rođena dva brata: Frane, (koji je otišao rano u Kanadu, oženio se s Kanđankom i imali su dva sina. Razbolio se i umro 3. 03. 2003. u 73. godini), i Jure.

Nas je bilo šest sestara, a sada nas je ostalo još četiri. Marija je umrla u Rijeci, a Hozana u prometnoj nesreći.

Vraćam se svom bratu Juri. Rodio se samo dva dana prije nego je naš ujak o. Andželko Huljev, rekao svoju prvu svetu misu u Primoštenu 3. srpnja 1938., tako je naše mjesto, a osobito naša obitelj blagoslovljena jednim novim životom i duhovnim blagom jednoga svećenika, redovnika, dominikanca. Bogu hvala na tim darovima! Te iste godine, samo nekoliko mjeseci kasnije, posredstvom svog mladomisnika Andželka, i ja

sam krenula u novi, redovnički život, u samostan sestara dominikanki. Tako je mali moj brat Jure imao tek tri mjeseca kad sam ja napustila roditeljski dom. Nije onda čudo da me kasnije, kad bi dolazila kući posjetiti roditelje, nije niti prepoznao. No, kako je sazrijevao i odrastao, ostali smo uvijek povezani, premda sam 56 bila u Kanadi, daleko od drage domovine i mojih najmilijih. Kad sam dolazila kući rado me primao u svoj novi dom kojega je osnovao sa suprugom Jelicom (ona je sestra našega primoštenskog župnika Don Rama Skorina). Imali su sina Jericu i kćer Mariju. Uvijek je bio veseo, vesele naravi. Pjevao je u raznim klapama.

Radio je u hotelu Raduća, brižno skrbeći za svoju obitelj, sve dok mu tjelesne sile nisu klonule.

Preminuo je u bolnici u Zadru, na sam Badnjak 24. prosinca, kad se cijeli svijet raduje i iščekuje Kristovo rođenje. Vjerujem da je on Isusov rođendan proslavio zajedno s Njim, na gozbi vječnoga života.

Sahrana je bila u utorak 27. prosinca, na mjesnom groblju u Primoštenu. Sprovodne je obrede i misu zadušnicu vodio mjesni župnik, Don Ramo, uz više dijecezanskih i dominikanskih svećenika. Bila sam posebno dirnuta kada su svirali na groblju *Bliže o Bože moj!*

Dragi moj Jure, hvala ti što si časno i poštено svoju trku završio, vjeru sačuvao, na ponos svoje obitelji kao i svima nama. Hvala ti što si uvijek razveseljavao druge, svima bio prijatelj. Po tome će te pamtitи svi tvoji kolege na poslu, tvoji mještani, tvoja rodbina i nadasve tvoja obitelj.

Moli se za sve nas da i mi jednoga dana smirena i skrušena srca stanemo pred Lice Svetišnjega.

Tvoja te sestra neće nikada zaboraviti.
s. Ivana Perkov

Ps. Ovim putem želim, u ime sve svoje rodbine, zahvaliti svima koji su došli ispratiti našega dragoga brata na vječni počinak. Zahvaljujem domaćem župniku Don Ramu i svim svećenicima, braći dominikancima, sestrama dominikankama, na čelu sa č. majkom, s. Dolores, koje su došle iz raznih naših zajednica. Bog vas blagoslovio!

s. Ivana P.

MEDITATIVNI KUTAK

USKRS JE...

Uskrs je kad možeš pogledati svoje rane, a one te više ne bole. Tu su, i svjedoče o onom što ti se dogodilo, ali su preobražene. Uskrs je kad ne osuđuješ sebe i ne optužuješ druge zbog rana koje nosiš. Često to nisu rane od ljubavi nego rane od grijeha. Svejedno, Isus preobražava i te rane.

Uskrs je kad se ne želiš osvetiti i kad opravdavaš sebe i druge zbog svega što se dogodilo, jer shvaćaš da to nije učinjeno zbog okorjelosti i zloće, nego zbog slabosti i zavedenosti grijehom.

Uskrs je kad prolaziš kroz zidove straha, sumnje i ovisnosti i možeš nadvladati sve prepreke prošlosti jer ti Isus dariva novi život. Uskrs je kad shvaćaš da se sve tako trebalo dogoditi, jer je Bog iz potpunog poraza i neuspjeha izveo čudesnu pobjedu koju nitko nije očekivao.

Uskrs je upravo u tome da donosi neočekivane obrate tamo gdje prestaju naša ljudska očekivanja. Iz poraza i potpune katastrofe Bog nas uvodi u sasvim novi način života i postojanja.

Uskrs je kad povjeruješ da je Isus tu, ali ga ti ne vidiš jer plačeš za izgubljenim Isusom, a on je nov i drugačiji. On te zove tvojim imenom i šalje te da navijestiš radosnu vijest uskrsnuća svojoj braći i sestrama.

s. Blaženka Rudić

JEDNA SASVIM MALA PRIĆA

Djevojka je čekala avion u čekaonici jednog velikog aerodroma. Pošto je trebala dugo čekati, odlučila je kupiti knjigu da bi joj vrijeme brže prošlo. Kupila je knjigu i paketić keksa. Sjela je u VIP čekaonicu da je nitko ne bi uz nemirivao.

Pored nje je bila stolica sa keksom, a s druge jedan gospodin koji je čitao novine.

Kad je ona počela uzimati keks i gospodin je uzeo jedan. Ona se šokirala, ali ništa ne reče i nastavi čitati knjigu. U sebi je pomislila: "Ma gledaj ti ovo, da samo imam malo više hrabrosti, opalila bih mu jednu..." I dalje, svaki put kad je ona uzimala jedan keks, čovjek pored nje, ne obazirući se ni na što, uzmao je isto tako jedan. Nastavili su tako dok nije ostao samo jedan u paketu i djevojka pomisli: "Baš me interesira što će sad uraditi!!!" Čovjek uze posljednji i podijeli ga na dvoje!

"Ovo je zaista previše" – počne govoriti šokirana, uze svoje stvari, knjigu, torbu i ode prema izlazu iz čekaonice. Kada se osjećala malo bolje, nakon što ju je prošla ljutnja, sjela je na drugo mjesto gdje nije bilo nikoga, da bi izbjegla neke druge neugodne događaje.

Zatvori knjigu i otvori torbu da je ubaci kad gle: ugleda svoj paketić keksa, još uvijek netaknut.

Postidje se kao kradljivica, jer je shvatila da je keks, isti kao njen, bio od gospodina koji je sjedio pored nje, ali koji je, bez šokiranja, nervoze ili ljutnje, podijelio i svoj posljednji komad s njom, totalno suprotno od nje, koja se čak osjećala povrijeđena u vlastitom ponosu i osjećajima.

Koliko puta smo u našem životu pojeli tuđi keks, a da to nikad nećemo ili nismo nizaznali?

Prije nego doneseš brzopleti zaključak i prije nego što počneš misliti loše, promotri pažljivo sve detalje. Vrlo često situacija nije onakva kako nam izgleda na prvi pogled!!!!

U trgovini majka s četvero djece hoda između polica. Njeno strpljenje je već pri kraju jer djeca stalno govore: „mama, kupi mi ovo... mama, kupi mi ono“. Napokon zapovijedi: „Ne želim čuti riječ mama barem pet minuta!“ Za jednu minutu povuče je za rukav jedno od djece i tiho će: „Gospodo, kupi mi ovo!“